

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK

165 LAT
POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA
PRZYJACIÓŁ NAUK

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU
Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA

nr 14

za okres 23 czerwca 2020 r. – 29 czerwca 2023 r.

pod redakcją Filipa Kaczmarka

POZNAŃ 2023

Zespół autorów

Piotr Alexandrowicz
Norbert Delestowicz
Rafał Dobek
Andrzej Gulczyński
Tomasz Jurek
Filip Kaczmarek
Ewa Koczorowska
Joanna Jahns
Piotr Korduba
Danuta Konieczka-Słowińska
Tomasz Mizerkiewicz
Oma Peisert
Karolina Pełka-Gawlik
Evgeniy Svirjak
Andrzej Szmyt
Robert Traba
Maria Wlazło
Izabela Wyszowska

Skład i redakcja językowa

Maria Wlazło

Wybór ikonografii

Filip Kaczmarek

Wszystkie ilustracje ze zbiorów PTPN

© Copyright for this edition Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
and Wydawnictwo Miejskie Posnania, Poznań 2023

ISBN 978-83-7654-512-7

ISBN 978-83-7768-355-2

DOI 10.56091/Sprawotrzy2023

Wydawcy

Poznańskie Powarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznań 61-725, ul. S. Mielżyńskiego 27/29
Wydawnictwo Miejskie Posnania, Poznań 61-728, ul. F. Ratajczaka 44

POZnań*

Spis treści

I. JUBILEUSZ 165-LECIA POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK ..	5
1. Obchody Jubileuszu	5
2. Laudacje dla laureatów Nagrody Naukowej im. Augusta Cieszkowskiego	12
3. Laudacje dla nagrodzonych medalem <i>Bene Merentibus</i>	13
4. Laudacja dla nagrodzonych Odznaką Honorową „Za zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”	16
5. Stanowisko Kolegium Rektorów Miasta Poznania	17
6. Uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego	18
II. SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z DZIAŁALNOŚCI W LATACH 2020-2023 – SPRAWY OGÓLNE	19
1. Władze Towarzystwa	19
2. Prezydium wydziałów i komisji	20
3. Walne Zebrania	23
4. Posiedzenia Zarządu	25
III. DZIAŁALNOŚĆ POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK	29
1. Prace badawcze	29
2. Konkurs na najlepszą książkę o Wielkopolsce	32
3. Konferencje naukowe	40
4. Poznański sposób na niepodległość	42
5. Działalność kulturalna	45
6. Chronologiczny wykaz ważniejszych wydarzeń	47
7. Nagrody i wyróżnienia	56
8. Fundacja Brzeskich	57
IV. RUCH CZŁONKOWSKI	59
1. Członkowie zwyczajni	59
2. Członkowie honorowi	60
3. Członkowie zmarli od czerwca 2020 r. do czerwca 2023 r.	67
V. PRACE AGEND TOWARZYSTWA	72
1. Wydawnictwo	72
2. Biblioteka	81
3. Administracja	85
VI. SPRAWOZDANIE FINANSOWE (2020–2022)	88
VII. ANEKS. LISTY OKOLICZNOŚCIOWE Z OKAZJI 165-LECIA TOWARZYSTWA	90

I

JUBILEUSZ 165-LECIA POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

1. Obchody Jubileuszu

W roku 2022 świętowaliśmy 165-lecie istnienia Towarzystwa. Naukowe świętowanie Jubileuszu zainaugurowała ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Jubileusz 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, która odbywała się w formie zdalnej na platformie Zoom w dniach 11–12 lutego. Konferencję uroczystie otworzył prezes prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek, po czym nastąpiło przejście do części referatowej. Wystąpienia o tematyce związanej z historią Towarzystwa i jego członków zostały podzielone łącznie na 10 paneli – pięć każdego dnia konferencji – a po każdym z nich był czas na dyskusję. Nad obradami poszczególnych sekcji czuwali m.in. prezes Filip Kaczmarek, prof. UAM dr hab. Rafał Dobek, dyrektor Biblioteki dr Norbert Delestowicz, prof. UAM dr hab. Damian Szymczak, prof. UAM dr hab. Maciej Dorna. W trakcie obrad można było wysłuchać 36 prelegentów z całej Polski. 10 lutego odbyła się konferencja prasowa, która cieszyła się dużym zainteresowaniem dziennikarzy. Chcieliśmy pokazać fizycznie medal *Bene Merentibus* (reaktywowany przez zarząd na wniosek prezesa), który tydzień później był wręczany zasłużonym członkom Towarzystwa na uroczystej Gali Jubileuszowej. Na gmachu przy ulicy Mielżyńskiego rozwieszono zostały okolicznościowe banery, informujące o 165. rocznicy PTPN, jeden na fasadzie naszego budynku, a drugi na dziedzińcu. Z kolei banier informujący o koncercie Jubileuszowym zawieszono na Auli UAM w przeddzień samego wydarzenia, tj. 16 lutego.

Uroczysta Gala Jubileuszowa odbyła się 17 lutego w Auli Uniwersyteckiej w Poznaniu. W Gali uczestniczyli znamienici goście. Byli wśród nich m.in. wicemarszałek Sejmu RP Małgorzata Kidawa-Błońska; zastępca prezydenta Miasta Poznania Jędrzej SolarSKI, Jego Ekscelencja arcybiskup Stanisław Gądecki, metropolita poznański; były rektor UAM prof. Andrzej Lisiecki, a także wiceprzewodnicząca Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Agnieszka Grzechowiak, która odczytała uchwałę Sejmiku podjętą w związku z Jubileuszem Towarzystwa. W trakcie tej wyjątkowej uroczystości marszałek Marek Woźniak, na wniosek prezesa PTPN, wręczył odznaki honorowe „Za zasługi dla Województwa Wielkopolskiego” czterem członkom Towarzystwa: prof. Antoniemu Gąsiorowskiemu, prof. Leonowi Kozackiemu, prof. Przemysławowi Matusikowi oraz prof. Bogdanowi Miśkowiakowi. Tego wieczoru zostały także wręczone nagrody przyznane przez Kapitułę Medalu *Bene Merentibus*. Medale otrzymali prof. Antoni Gąsiorowski, prof. Alicja Pihan-Kijasowa i prof. Jan Piskorski. Nagrodę Naukową im. Augusta Cieszkowskiego reaktywowaną, również na wniosek prezesa, otrzymali z kolei prof. Przemysław Matusik (Nagroda I stopnia) oraz mgr Adam Kozak (Nagroda Młodych).

Gmach Towarzystwa w roku jubileuszowym, fot. A. Kucharska

Konferencja prasowa w Sali Posiedzeń PTPN, 10 lutego 2022, fot. A. Kucharska

Jędrzej Solarzki, zastępca prezydenta przemawia podczas Gali Jubileuszowej, fot. A. Kucharska

Marek Woźniak, marszałek województwa wielkopolskiego, fot. A. Kucharska

Orkiestra Filharmonii Poznańskiej podczas Gali Jubileuszowej, fot. A. Kucharska

Galę uświetnił koncert *Muzycy – naukowcom* zorganizowany przez Filharmonię Poznańską. Orkiestra Filharmonii pod batutą Ariela Zuckermanna wykonała – na prośbę prezesa Filipa Kaczmarka – przygotowany specjalnie na tę okazję, utwór *Phänomene op. 193* Johanna Straussa (syna), którego prapremiera miała miejsce w Wiedniu dokładnie 165 lat wcześniej, tj. 17 lutego 1857 r. Oprócz utworu Straussa program wieczoru obejmował także I Koncert skrzypcowy Philipa Glassa, który wraz z orkiestrą wykonał Marcin Herman, oraz Suitę z baletu *Ognisty Ptak* Igora Strawińskiego.

W roku Jubileuszu przeprowadzono V edycję konkursu o Nagrodę PTPN na najlepszą książkę o Wielkopolsce w roku 2021. Do konkursu zgłoszono ponad 100 publikacji. 30 czerwca odbyła się uroczystość wręczenia nagród laureatom. W kategorii literatura naukowa nagrodę otrzymał dr Witold Brzeziński, autor monografii pt. *Życie szlachcianki w późnośredniowiecznej Wielkopolsce. Magnificae et generosae. Zagadnienia demograficzne i majątkowe*, opublikowanej przez Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. W kategorii literatura popularnonaukowa i beletrystyka nagrodę otrzymał Jacek Głomb, autor publikacji *Życie niedokończone*, wydanej przez Żywość, wydawnictwo. W kategorii literatura dotycząca miasta Poznania nagrodę wręczono prof. Przemysławowi Matusikowi za czterotomową publikację pt. *Historia Poznania*, wydaną przez Wydawnictwo Miejskie Poznań oraz Wydawnictwo PTPN. Dzięki zabiegom prezesa Filipa Kaczmarka partnerami Konkursu i sponsorami nagród zostały firmy Enea Operator i Aquanet Laboratorium.

Przygotowane zostały dwie wystawy planszowe promujące Jubileusz Towarzystwa. Wystawa zewnętrzna, która od 9 lutego do 24 kwietnia była prezentowana na dziedzińcu Towarzystwa, a następnie od 25 kwietnia do 2 maja – na placu Wolności, dotyczyła

Wystawa jubileuszowa w holu Auli UAM, fot. A. Kucharska

Wystawa w Collegium Maius, fot. A. Kucharska

historii PTPN. Opracowaniem merytorycznym wystawy zajął się dr Norbert Delestowicz, który każdą z 12 plansz zabierał zwiedzających w inny okres historyczny. Druga wystawa, „wewnętrzna”, poświęcona została sylwetkom ważnych osobistości, które zasłużyły się zarówno Towarzystwu, jak i całemu regionowi. Wystawa była prezentowana w kilku ważnych instytucjach:

- 17 lutego - Collegium Maius,
- 21 marca-8 kwietnia - Pałac Działyńskich,
- 19 kwietnia-6 maja - Collegium Maius,
- 10-22 maja - Muzeum Archeologiczne w Poznaniu,
- 24 maja-6 czerwca - Collegium Iuridicum Novum,
- 15 czerwca-11 lipca - Collegium Historicum,
- 13 sierpnia-19 września - Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy,
- 2-31 grudnia - Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu.

W 2022 r. także Noc Muzeów, która zbiegła się z jubileuszem 165-lecia, została właśnie jubileuszowi poświęcona. Specjalnie na tę okoliczność przygotowano wystawę pt. *165 artefaktów na 165-lecie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, na której były prezentowane najcenniejsze zabytki przechowywane w Bibliotece, takie jak unikatowe rękopisy, rzadkie inkunabuły i starodruki z XVI-XVIII wieku, a także eSklibrisy i obiekty kartograficzne. Wśród prezentowanych eksponatów nie zabrakło pierwszego wydania dzieła Mikołaja Kopernika *O obrotach sfer niebieskich*, zielnika Elizy Orzeszkowej czy *Halki* Stanisława Moniuszki.

W marcu rozpoczęliśmy kolejne przedsięwzięcie, którym uczciliśmy rocznicę Towarzystwa. Wspólnie z przewodnikami z Koła Przewodników PTTK im. Marcelego Mottego zorganizowano łącznie 12 spacerów edukacyjnych:

- 13 marca - *To ludzie tworzyli PTPN*,
- 20 marca - *Poznańska humanistyka w dawnych wiekach*,
- 23 kwietnia - *Józef i jego bracia*,
- 15 maja - *Po raz pierwszy pod zaborem (1793-1806)*,
- 27 maja - *Z ziemi włoskiej do Poznania - dla uczniów szkoły podstawowej*,
- 11 września - *Biblioteczny spacer na 165 urodziny. Biblioteka PTPN bez tajemnic*,
- 17 września - *Najbogatsze muzeum na ziemiach polskich. Muzeum im. Mielżyńskich przy PTPN*,
- 4 października - *Z ziemi włoskiej do Poznania - dla uczniów szkoły podstawowej*,
- 5 listopada - *Powstanie Wielkopolskie 1806 roku*,
- 13 listopada - *Lekarz, nauczyciel, prawnik, filozof, architekt... Poznajmy kilku członków PTPN*,
- 20 listopada - *Pod patronatem Seweryna Mielżyńskiego, czyli historia pewnej ulicy*,
- 19 grudnia - *O PTPN i Józefie Wybickim w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu*.

Z okazji rocznicy została wydana okolicznościowa kartka pocztowa, na której znajduje się widok dziedzińca PTPN w zimowej scenerii. Autorką zdjęcia jest pani Małgorzata Kolasas. Oprócz kartki z okazji Jubileuszu został wydany znaczek pocztowy oraz datownik, który był używany na poczcie do stemplowania wybranej korespondencji wychodzącej z PTPN od 21 marca do końca roku 2022. W ramach promowania wydarzeń związanych z obchodami jubileuszu zamieściliśmy w czasopiśmie „IKS” reklamę z naszym *le haut* rocznicowym, zaprojektowanym przez Wydawnictwo Miejskie Poznania. Oprócz grafiki na stronie okładkowej w „IKS” opublikowany został wywiad z prezesem Filipem Kaczmarkiem. Czasopismo „Życie Uniwersyteckie” również umieściło wspomnianą reklamę na ostatniej stronie okładki. Na realizację działań rocznicowych pozyskaliśmy dwuletni grant z MEiN pt. *165. rocznica Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i działania na rzecz*

rozwoju nauki i kultury na kwotę 155 900 zł oraz z Miasta Poznań pt. *Jubileusz 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i działania edukacyjno-kulturalne na rzecz mieszkańców Poznania* na kwotę 90 000 zł.

Z okazji Jubileuszu uchwałą okolicznościową przyjął Sejmik Województwa Wielkopolskiego (uchwała nr XXXVIII/735/22 z dnia 31 stycznia 2022). Z kolei Kolegium Rektorów Miasta Poznania w dniu 17 grudnia 2021 r. wydało Stanowisko z okazji 165. rocznicy naszego Towarzystwa, w którym zwraca się z apelem o aktywne uczestnictwo w obchodach rocznicowych, doceniając jednocześnie zasługi PTPN. Do głosów uznania dołączyło Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania, które przyznało PTPN swój medal, podkreślając „ogrom pracy organicznej w oświatowym, naukowym oraz kulturalnym życiu mieszkańców Poznania i Wielkopolski przez ostatnie 165 lat, a także dzisiejszą aktywność naukową, wydawniczą i popularyzującą osiągnięcia środowiska akademickiego naszego miasta”.

W związku z obchodami Jubileuszu 165-lecia PTPN na ręce prezesa PTPN przesłano gratulacje pisemne, które zostały zaprezentowane w aneksie na końcu niniejszej publikacji. Gratulacje zostały przesłane przez:

- rektorki i rektorów uczelni poznańskich – prof. dr hab. Hannę Kostrzewską (Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu), prof. dr hab. Bogumiłę Kaniewską (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), prof. dr hab. Macieja Żukowskiego (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu), prof. dr hab. Bronisława Marciniaka (rektor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu w latach 2008–2016);
- przedstawiciele władz państwowych i samorządowych – marszałka Senatu RP prof. Tomasza Grodzkiego, wojewodę wielkopolskiego Michała Zielińskiego, Bogdana Klicha (senator RP), Małgorzatę Waszak-Klepkę (przewodnicząca Sejmiku Województw Wielkopolskiego), Grzegorza Ganowicza (przewodniczący Rady Miasta Poznania), Przemysława Majchrzaka (wójt Gminy Wągrowiec) oraz Huberta Gruszczyńskiego (burmistrz Gminy Miłosław);
- prezesów towarzystw naukowych – prof. Andrzeja Wac-Włodarczyka (Lubelskie Towarzystwo Naukowe / Societas Scientarium Lublinensis), prof. Zbigniewa Kruszewskiego (Towarzystwo Naukowe Płockie), mgr. inż. Waldemara Wiglusza (Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu), prof. Jerzego Błażejowskiego (Gdańskie Towarzystwo Naukowe);
- przedstawiciele instytucji kulturalnych i naukowych – prezesa zarządu dr. Dariusza Grzybka (Fundacja Zakłady Kórnickie), dyrektora Tomasza Łęckiego (Muzeum Narodowe w Poznaniu), dyrektora Przemysława Terleckiego (Wielkopolskie Muzeum Niepodległości), dyrektora dr. hab. Rafała Reczka (Instytut Pamięci Narodowej, oddział w Poznaniu), dyrektora Wiesława Kaczmarka (Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy), prezesa prof. Marka Świtońskiego (oddział PAN w Poznaniu), dyrektora Henryka Krystka (Archiwum Państwowe w Poznaniu), prezydenta dr. Mariana Króla (Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego), prof. Andrzeja Kostrzewskiego (Uniwersytet Trzeciego Wieku w Poznaniu), wiceprzewodniczącą Zarządu Marię Sadowską-Pawlak (Fundacja Pomocy Wzajemnej „Barka”), dyrektora Michała Merczyńskiego (MaltaFestival Poznań), prezes prof. Magdalenę Musiał-Karg (Ośrodek Badań i Edukacji Europejskiej), prezesa Zarządu Tomasza Kobiernickiego (Grupa MTP).

W związku z Jubileuszem pod koniec roku opublikowana została książka autorstwa dr. Norberta Delestowicza, pt. *Historia Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1857–2022*.

17 grudnia obchody Jubileuszu zwieńczyła wizyta na grobie Seweryna Mielżyńskiego w Miłosławiu. Prezes wraz z reprezentantami władz miasta Miłosław: burmistrzem Hubertem Gruszczyńskim, sekretarzem Anitą Kraską i przewodniczącym Rady Miejskiej Dawidem Strzelczykiem, złożył kwiaty z okazji 150. rocznicy śmierci Mielżyńskiego.

2. Laudacje dla laureatów Nagrody Naukowej im. Augusta Cieszkowskiego

Laudacja prof. Filipa Kaczmarka dla laureata Nagrody II stopnia mgr. Adama Kozaka

Magister Adam Kozak jest autorem książki pt. *Pleszew w późnym średniowieczu i u progu epoki nowożytnej (koniec XIV – początek XVI wieku)*. Praca ta nie jest typową monografią miejską. Wiele opracowań tego typu nie wychodzi poza podsumowanie istniejącej wiedzy, opierając się na podstawowym zestawie nielicznych publikowanych źródeł.

W ujęciu pana Kozaka wygląda to jednak całkowicie inaczej. Otrzymujemy bowiem wyczerpujący obraz miasta. Dobór omawianych zagadnień wyłamuje się ze schematów. Zawiera wiele zagadnień rzadko poruszanych w monografiach miejskich. Na podkreślenie zasługuje także wnikliwość i bogactwo informacji. Podejście takie umożliwiła bardzo rozległa kwerenda źródłowa. Objęła ona nie tylko właściwe akta miejskie, ale również akta sądów ziemskich, grodzkich oraz konsystorskich. Wymagało to żmudnego poszukiwania rozproszonych wzmianek o interesującym autora mieście. Trud ten opłacił się jednak sowicie, gdyż w ten właśnie sposób udało się zgromadzić rozległy materiał źródłowy.

Pracę Adama Kozaka ocenić należy bardzo wysoko. Jest to opracowanie wzorcowe, a zarazem pokazujące potencjał poznawczy tkwiący w późnośredniowiecznych aktach sądowych, umożliwiających bardzo wnikliwe analizy rozmaitych problemów i dotarcie do codziennego życia prostych mieszkańców. Praca, mimo swego oczywistego nachylenia regionalnego, ma też poważny walor ogólniejszy – dotyczy życia w niedużym mieście, a to właśnie takie miasteczka tworzyły krajobraz urbanistyczny na ziemiach polskich. Tylko poprzez studia nad poszczególnymi ośrodkami dojść można do obrazu całościowego, którego wciąż brakuje. Laureat Nagrody Naukowej Młodych pokazuje nowe perspektywy i możliwości w odniesieniu do miast mniejszych, co zasługuje na naśladowanie i kontynuację.

Laudacja prof. Filipa Kaczmarka dla laureata
Nagrody I stopnia prof. Przemysława Matusika

Profesor Przemysław Matusik jest autorem czterotomowej *Historii Poznania*. O dziele tym powiedziano i napisano już wiele. Odwołam się zatem do uzasadnienia, które przedstawił Wydział II Historii i Nauk Społecznych naszego Towarzystwa, zgłaszając kandydaturę do Nagrody.

Mamy do czynienia z dziełem wielkim, wybitnym i wyjątkowym. Jest to wszechstronna synteza dziejów miasta stworzona przez jednego autora. Dziś jest to rzadko praktykowane, ale przecież właśnie autorska synteza ważnego zagadnienia jest najpełniejszą i najwłaściwszą formą naukowej wypowiedzi. Mimo czyhających na samotnego autora pułapek, udało się w sposób znakomity przedstawić miasto jako złożony fenomen. I to w sposób

dynamiczny, wielostronny – zarówno jako przestrzeń i tkankę zabudowy, jak i społeczność.

Ważne jest odejście od, typowego dla wielu wcześniejszych opracowań, polonocentryzmu oraz multidyscyplinarność, z szerokim uwzględnieniem historii sztuki i architektury, wpisywanymi w odpowiedni kontekst społeczny. Z podziwu godną zręcznością autor wybrnął z najgroźniejszych dylematów – wyważenia proporcji między historią ogólną a lokalną oraz między wielkimi wydarzeniami a codziennością. Istotnym osiągnięciem jest potoczna forma narracji. Jednocześnie przy wybitnych walorach popularyzatorskich jest to dzieło naukowe, oparte na znajomości najnowszej literatury i aktualnym stanie badań. Połączenie naukowej sumienności z przystępną narracją jest ogromną wartością tej książki.

Historia Poznania prof. Matusika jest nie tylko zjawiskiem naukowym, ale i społecznym. Jest to dzieło imponujące rozmachem, niezwykle i nadzwyczaj istotne dla naszego miasta i regionu. Stanowi też drogowskaz wytyczający właściwy trend w historiografii – prawdziwy wzór, jak powinno się pisać historię!

3. Laudacje dla nagrodzonych medalem *Bene Merentibus*

Laudacja prof. Rafała Dobka dla prof. Alicji Pihan-Kijasowej

„Czem więc jest stan nasz intelektualny, tem niechże się objawi, my wszyscy jesteśmy w tem solidarni – Czem zaś być powinien, tem starajmy się go uczynić, w tem znowu wszyscy solidarni będziemy” – pisał w 1843 August Cieszkowski¹, określając tym samym na 14 lat przed powstaniem PTPN cel i program przyszłego towarzystwa. Nieco dalej dodawał: „Jesteśmy sami dziećmi przeszłości, niechże przyszłość będzie naszym dzieckiem”². Ten swoisty testament pierwszego i wieloletniego prezesa PTPN pięknie wypełniła p. prof. Alicja Pihan-Kijasowa.

Pani Profesor została członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w 1984 roku. W 1997 roku została wiceprzewodniczącą Komisji Językoznawczej, od 2005 roku zaś była główną redaktorką wydawnictwa PTPN i członkiem Zarządu Towarzystwa. Funkcję tę pełniła do 2011 roku.

W trakcie dwóch kadencji p. prof. Pihan-Kijasowej Wydawnictwo PTPN zaczęło wydawać nowe serie „Klasyki Nauki Poznańskiej” (2006), „Źródła do dziejów Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” (2007), „Polemika Krytycznoliteracka w Polsce” (2008) czy francuskojęzyczną „Litterature et Histoire. Colloque Poznań – Paris”. Regularnie ukazywały się „Roczniki Historyczne”, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, seria „Gwary Dziś”, „Studia z Automatyki i Informatyki”, „Biological Letters”, „Lingua Posnaniensis”, „Slavia Occidentalis” „Prace z Zakresu Nauk Rolniczych i Leśnych”, „Badania Fizjograficzne nad Polską”. Wydawnictwo PTPN przekazało w tym czasie czytelnikom dzieła autorstwa Augusta Cieszkowskiego, Edwarda Taylora, Józefa Kostrzewskiego, Romana Drewsa, Tadeusza Szczurkiewicza, Zofii Trojanowiczowej, Artura Kijasa, Janusza Wierzbickiego.

¹ A. Cieszkowski, *O skojarzeniu dążeń i prac umysłowych w W. Księstwie Poznańskim*, [w:] *Rok 1843 pod względem oświaty, przemysłu i wypadków czasowych*, t. I, Poznań 1843, s. 142.

² Tamże, s. 143.

Pani Profesor kontynuowała, rzecz jasna, w tym okresie swoją karierę naukową – publikując kolejne prace poświęcone historii języka polskiego, przede wszystkim tekstom polskich zesłańców w Rosji w XIX wieku. Warto zauważyć, że okres II kadencji p. Profesor w Wydawnictwie PTPN pokrywał się dokładnie z czasem, gdy sprawowała ona funkcję prodziekana Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM.

Wydawnictwo PTPN dzięki p. prof. Alicji Pihan-Kijasowej zachowało wówczas wcześniejszy wysoki poziom. Zgodnie ze słowami Cieszkowskiego, budując na przeszłości, Pani Profesor otwierała dla Towarzystwa przyszłość. Pani Profesor Alicja Pihan-Kijasowa znakomicie zasłużyła się Towarzystwu.

Laudacja prof. Rafała Dobka dla prof. Antoniego Gąsiorowskiego

„Zdając sprawę z pierwszych chwil istnienia Towarzystwa naszego, wynurzyliśmy otuchę, że usiłowania nasze naukowe, oparte na świadomości ich celu i prowadzone z wytrwałością mimo znikomych sił, jakimi nam rozporządzać przychodzi, jedynie pomyślny odnieść powinny skutek. Dziś wolno i godzi się nam wynurzyć przeświadczenie, że nadzieja nasza w pomyślny rozwój Towarzystwa nie tylko nie została zawiedziona, lecz wypróbowana przeszkodami, z jakimi nam walczyć przychodziło, trwale w umysłach naszych pozyskała znaczenie”. Te słowa ze „Sprawozdania z czynności Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” z roku 1863 mógłby również śmiało, jak sądzę, wypowiedzieć p. prof. Antoni Gąsiorowski w momencie przekazywania funkcji prezesa PTPN w roku 1996. Konkluzja byłaby być może nieco odmienna. O ile bowiem autor sprawozdania sprzed 160 lat pisał dalej, że „staraniom naszym, przy ogólnym zwłaszcza przegłądzie, zbywa jeszcze na owocach”, o tyle owoce działalności p. Profesora w Towarzystwie były i są znakomicie widoczne.

Przygoda Pana Profesora Gąsiorowskiego z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk zaczęła się w 1967 roku, gdy został członkiem Komisji Historycznej. W latach 1970–1975 był sekretarzem Komisji. W latach 1981–1984 pełnił funkcję sekretarza generalnego Towarzystwa, zaś w roku 1987 został jego prezesem i pozostawał nim do roku 1996. Był więc prezesem PTPN w trudnym czasie transformacji ustrojowej i gospodarczej. Zachodzące po 1989 roku zmiany z jednej strony otworzyły nowe perspektywy naukowe przed Towarzystwem, z drugiej zaś zmusiły PTPN do poszukiwania zupełnie nowych źródeł utrzymania. To właśnie dostoyny laureat przeprowadził Towarzystwo przez te trudne lata, dostosowując je do nowych, wolnorynkowych wymagań. Był tym, który zgodnie ze słowami p. prof. Alicji Karłowskiej-Kamzowej, przez lata jego bliskiej współpracownicy w Towarzystwie – uzdrowił finanse Towarzystwa. Odmienił i zreformował PTPN; równocześnie nieustannie poszukiwał nowych źródeł finansowania dla biblioteki, wydawnictwa czy działalności statutowej. Jeśli biblioteka, która do dzisiaj jest chlubą poznańskich przyjaciół nauk, przetrwała, to m.in. dzięki prof. Antoniemu Gąsiorowskiemu. Jeśli wydawnictwo nie tylko przetrwało, ale było i jest jednym z ważniejszych polskich wydawnictw naukowych, to także dzięki Profesorowi. Wreszcie to za jego kadencji zaczęła się także odnowa machu PTPN. Tę nadzwyczajną aktywność organizacyjną Pan Profesor łączył z niezwykle obfitą wciąż działalnością naukową. O znaczeniu dorobku naukowego Pana Profesora świadczy ok 500 publikacji, sześciu wypromowanych doktorów, członkostwo wielu towarzystw, redakcji naukowych czy wreszcie przyznane mu odznaczenia państwowe i samorządowe: Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Odznaka za zasługi dla rozwoju województwa poznańskiego.

Zasłużenie więc w 1997 roku Walne Zebranie członków przyznało Profesorowi Antoniemu Gąsiorowskiemu tytuł honorowego członka PTPN. Budując na przeszłości, Pan Profesor otwierał dla Towarzystwa przyszłość. Profesor Antoni Gąsiorowski nie tylko dobrze, zgodnie z inskrypcją na medalu, ale znakomicie zasłużył się Towarzystwu.

Laudacja prof. Rafała Dobka dla prof. Jana Marii Piskorskiego

Gdy zajrzemy do „Ustaw Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego” z 1857 roku, znajdziemy w pierwszym punkcie wymienione cele Towarzystwa: „a) wydawanie rozpraw i pism naukowych, b) zbieranie i wydawanie źródeł i materiałów do dziejów piśmiennictwa i starożytności polskich, c) tłumaczenie pisarzy wzorowych, d) przedruk ważniejszych dzieł, mianowicie dawnych pisarzy krajowych, z przydaniem potrzebnych objaśnień i ułatwieniem tańszego ich nabycia”. Sam fakt umieszczenia tego zapisu na samym początku pierwszego statutu Towarzystwa świadczy dobitnie o tym, jaką wagę August Cieszkowski, Karol Libelt, Roger Raczyński, Hipolit Cegielski i wszyscy pozostali „Ojcowie założyciele” naszego Towarzystwa przykładali do działalności wydawniczej, która w dużej mierze stanowiła ich zdaniem rację bytu Towarzystwa.

To publikowane przez PTPN książki, czasopisma, serie naukowe, materiały pokonferencyjne czy teksty źródłowe świadczyły i świadczą wciąż w dużej mierze o znaczeniu Towarzystwa. Dlatego Kapituła Medalu *Bene Merentibus* postanowiła przyznać go Panu prof. Janowi Marii Piskorskiemu.

Pan Profesor został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w roku 1987. Pięć lat później został głównym redaktorem wydawnictwa i członkiem zarządu PTPN. Funkcję tę pełnił przez 12 lat, do 2005 roku. W tym czasie wydawnictwo przejęło publikację „Roczników poświęconych starożytnościom słowiańskim. *Slavia Antiqua*”, zaczęło publikację pisma Katedry Kliniki i Neurochirurgii Akademii Medycznej „*Neuroskop*” – pierwszego polskiego pisma o tematyce neurochirurgicznej. Z inicjatywy p. prof. Piskorskiego w 1995 roku powstała seria „Wznowienia”, publikująca reedycje najważniejszych dzieł nauki polskiej. W 1996 roku wyszedł pierwszy tom serii „Spotkania Językoznawcze”. Wreszcie w roku 1998 powstała „Mała Biblioteka PTPN”. Prof. Jan Maria Piskorski znakomicie realizował też cytowany wyżej zapis pierwszego punktu statutu o publikacji dzieł „pisarzy wzorowych” oraz „dawnych pisarzy krajowych”. W tym bowiem czasie PTPN publikował dzieła tak znakomitych badaczy poznańskich i nie tylko, jak Antoni Gąsiorowski, Adam Labuda, Gerard Labuda, Karol Modzelewski, Marcin Kula, Jerzy Holzer, Henryk Samsonowicz, Janusz Tazbir, Bronisław Geremek, Edward Włodarczyk (wraz z prof. Piskorskim opublikował *Zarys historii Szczecina*), Zofia Trojanowiczowa, Alicja Karłowska-Kamzowa oraz wielu, wielu innych.

Za sprawą p. prof. Jana Marii Piskorskiego kamienica przy Mielżyńskiego 27 w Poznaniu stała się naprawdę ważnym punktem na mapie polskich wydawnictw naukowych.

Jak przystało na członka PTPN, pan profesor łączył działalność wydawniczą z różnymi pracami naukowymi. Jest autorem bądź współautorem kilkudziesięciu książek, kilkuset pomniejszych tekstów, poświęconych głównie historii Pomorza i stosunków polsko-niemieckich. Był i jest członkiem rozlicznych rad naukowych, w latach 2000–2006 współprzewodniczył Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej przy UNESCO.

Pan Profesor Jan Maria Piskorski znakomicie zasłużył się Towarzystwu.

4. Laudacja dla nagrodzonych Odznaką Honorową „Za zasługi dla Województwa Wielkopolskiego”

[Laudacja została odczytana przez prof. Filipa Kaczmarka.]

Ludwik Pasteur, światowej sławy członek honorowy PTPN, uważał, że nauka nie ma żadnej ojczyzny, gdyż wiedza ludzka obejmuje cały świat.

Warto tę myśl rozwinąć.

Ludzie, wzbogacający naukowy dorobek ludzkości, tę ojczyznę mają i często mocno deklarują swoją przynależność do niej, a także do regionu, w którym żyją.

Tak czynili ojcowie założyciele szacownego Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i tak jest do dziś.

Laureaci Odznaki Honorowej to ludzie od lat nierozłącznie związani z poznańskimi uczelniami i z Towarzystwem.

Ludzie odnoszący międzynarodowe sukcesy, świadomi i wdzięczni, że na tej ziemi, pielęgnując jej tradycje i historię,

uczylili się poznawać i wzbogacali niezmierny świat nauki. Jako Wielkopolanie.

**Zgodnie z decyzją Kapituły Odznaki Honorowej
oraz uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego**

Nr 4654/2022 z 10 lutego 2022 roku

na wniosek Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Samorząd Województwa Wielkopolskiego wyróżnia Odznaką Honorową „Za zasługi dla województwa wielkopolskiego”

Pana Antoniego Gąsiorowskiego

Pana Leona Kozackiego

Pana Przemysława Matusika

Pana Bogdana Miśkowiaka.

5. Stanowisko Kolegium Rektorów Miasta Poznania

Stanowisko
Kolegium Rektorów Miasta Poznania
z dnia 17 grudnia 2021 roku
z okazji 165. rocznicy Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Z okazji zbliżającej się 165. rocznicy powstania jednego z najstarszych towarzystw naukowych w Polsce – Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Kolegium Rektorów Miasta Poznania zwraca się do środowiska akademickiego Wielkopolski z apelem o aktywne uczestnictwo w wydarzeniach rocznicowych i wsparcie dla Towarzystwa, prowadzącego nieprzerwanie działalność integrującą, interdyscyplinarną i patriotyczną.

W imieniu społeczności akademickiej KRMP wyraża satysfakcję z faktu, że mimo trudnej historii: nieprzychylności władz zaborczych, szykan i prześladowań ze strony niemieckich okupantów oraz ograniczenia wolności i autonomii w okresie PRL, Towarzystwo zachowało ciągłość w działaniach na rzecz polskiej nauki i rozwoju Wielkopolski.

Obdarzone zasłużonym prestiżem, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk stało się jednym z nielicznych miejsc spotkań i współpracy przedstawicieli różnych dziedzin i dyscyplin nauki. Dorobek naukowy i popularyzacyjny Towarzystwa jest znaczący i przyczynia się do, tego, że PTPN jest postrzegane jako część dziedzictwa narodowego i kulturowego. Radując się z Jubileuszu, KRMP życzy członkom i pracownikom Towarzystwa siły i determinacji w realizowaniu szlachetnej misji towarzyszącej tej organizacji od początku jej istnienia, a polegającej na „pielegnowaniu nauki, literatury i sztuki”.

Prof. dr hab. Andrzej Tykarski
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Prof. dr hab. Maciej Żukowski
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Prof. dr hab. Teofil Jesionowski
Politechnika Poznańska

Prof. dr hab. Krzysztof Szoszkiewicz
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Prof. dr hab. Wojciech Hora
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Prof. AWF dr hab. Dariusz Wielniński
Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu

Prof. dr hab. Hanna Kostrzewska
Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu

Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

Prof. dr hab. Marek Świtoński
Polska Akademia Nauk, Oddział w Poznaniu

Dr Rafał Staszewski
Kolegium Kanclerzy Publicznych Szkół Wyższych m. Poznania

6. Uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego

Załącznik do uchwały Nr XXXVIII/735/22
Sejmiku Województwa Wielkopolskiego
z dnia 31 stycznia 2022 r.

Stanowisko

Sejmiku Województwa Wielkopolskiego

w sprawie uczczenia 165. rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Z okazji 165. rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk Sejmik Województwa Wielkopolskiego z szacunkiem i uznaniem wspomina jego założycieli i kolejne pokolenia wybitnych działaczy, wśród których byli m. in.: August Cieszkowski, Karol Libelt, Heliodor Świącicki, Alicja Karłowska-Kamzowa czy Jacek Wiesiołowski.

Towarzystwo prowadziło wiele badań naukowych dotyczących Wielkopolski, integrowało polskie środowiska akademickie i inicjowało projekty kluczowe dla rozwoju polskiej nauki. Jednocześnie członkowie Towarzystwa od początku jego istnienia bardzo dużo uwagi i aktywności poświęcali kwestiom dziedzictwa kulturowego i narodowego. Z różnych przyczyn wymiar ten był obecny we wszystkich okresach działalności. Uwarunkowania zewnętrzne – polityczne i prawne – zmieniały się, ale troska o dziedzictwo i jego popularyzację zawsze pozostawała istotną częścią aktywności Towarzystwa.

Burzliwa historia nowożytna Polski i Wielkopolski spowodowała, że niewiele podmiotów życia publicznego zachowało ciągłość instytucjonalną, włącznie z pamięcią instytucjonalną i trwałą tożsamością oraz nieprzerwaną działalnością (poza okresem II wojny światowej). Z tych samych, historycznych powodów nawet organizacjom, mającym względnie długą historię, trudno było podtrzymywać i realizować swoje pierwotne cele.

W tym zakresie Towarzystwo jest podmiotem unikalnym. PTPN jako część kultury niematerialnej samo stało się częścią dziedzictwa, a siedziba Towarzystwa – z racji znacznej liczby obiektów pamiątkowych – słusznie bywa określana jako „panteon narodowy”.

Współczesne działania podejmowane przez członków Towarzystwa – projekty badawcze, inicjatywy edukacyjne i popularyzacyjne, działalność wydawnicza i wystawiennicza – jednoznacznie potwierdzają, że dziedzictwo jest jednym z najważniejszych punktów odniesienia dla działalności PTPN.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego wyraża uznanie dla wkładu Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w rozwój Wielkopolski oraz jej życia naukowego, akademickiego i kulturalnego.

II

SPRAWOZDANIE ZARZĄDU Z DZIAŁALNOŚCI W LATACH 2020–2023 – SPRAWY OGÓLNE

1. Władze Towarzystwa

Prezydium Zarządu

- prezes - Andrzej Gulczyński (do 24.06.2020)
- Filip Kaczmarek (od 24.06.2020)
- wiceprezesa - Bogdan Miśkowiak
- Przemysław Matusik
- Waldemar Ratajczak (do 24.06.2020)
- Paweł Churski (od 24.06.2020)
- sekretarz generalny - Filip Kaczmarek (do 24.06.2020)
- Rafał Dobek (od 24.06.2020)
- zastępcy sekretarza generalnego - Ligia Henczel
- Zbigniew Karaszewski (od 24.06.2020)
- podskarbi - Jacek Mizerka (do 24.06.2020)
- Grzegorz Kotliński (od 24.06.2020)
- zastępca podskarbiego - Damian Szymczak (od 27.06.2018)
- główny redaktor wydawnictw - Jakub Kępiński (od 1.01.2020)
- zastępca głównego redaktora - Tomasz Gabrusewicz (od 26.06.2021)

W skład Zarządu wchodził ponadto – z mocy postanowień Statutu – przewodniczący siedmiu wydziałów Towarzystwa.

Komisja Rewizyjna

- przewodniczący - Jaromir Jeszke
- członkowie - Zbigniew Pilarczyk
- Karol Siemaszko (do 22.02.2019)
- Jerzy Sowiński
- Witold Miedziak

2. Prezydium wydziałów i komisji

WYDZIAŁ I FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY

Przewodniczący: Ewa Nowak
Zastępca przewodniczącego: Piotr Juchacz
Sekretarz: Jolanta Migdał

Komisja Językoznawcza
Przewodniczący: Jolanta Migdał
Sekretarz: Agnieszka Piotrowska-Wojaczyk

Komisja Filologiczna
Przewodniczący: Elżbieta Nowicka
Sekretarz: Marcin Telicki

Komisja Filmoznawcza
Przewodniczący: Mikołaj Jazdon
Sekretarz: Wojciech Otto

Komisja Filozoficzna
Przewodniczący: Piotr W. Juchacz
Sekretarz: Karolina M. Cern

WYDZIAŁ II HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

Przewodniczący: Tomasz Jurek (do 22.06.2021), Paweł Stróżyk (od 22.06.2021)
Zastępca przewodniczącego: Igor Kraszewski (od 22.06.2021)
Sekretarz: Miłosz Sosnowski (od 22.06.2021)

Komisja Archeologiczna
Przewodniczący: Piotr Wawrzyniak
(od 27.09.2021)
Sekretarz: Jarmila Kaczmarek
(do 27.09.2021),
Magdalena Poklewska-Kozieliń
(od 27.09.2021)

Komisja Historyczna
Przewodniczący: Maciej Dorna
(od 25.10.2021)
Sekretarz: Anna Kotłowska
(od 25.10.2021)

Komisja Nauk Prawnych
Przewodniczący: Marek Krzymkowski
(do 11.04.2022), Piotr Pilarczyk (od
11.04.2022)
Sekretarz: Piotr Pilarczyk (do 11.04.2022);
Joanna Długosz-Józwiak (od 11.04.2022)

Komisja Teologiczna
Przewodniczący: Leszek Wilczyński
(zm. 27.10.2020), Andrzej Pryba
(od 9.01.2023)
Sekretarz: Przemysław Zgórecki
(od 9.01.2023)

Komisja Nauk Ekonomicznych
Przewodniczący: Grzegorz Paluszak
(do 17.04.2023), Piotr Banaszyk
(od 17.04.2023, na kadencję 2023–2026)
Sekretarz: Ewa Kuklińska-Sadłocha
(do 17.04.2023), Tomasz Gabrusewicz
(od 17.04.2023, na kadencję 2023–2026)

Komisja Etnograficzna
Przewodniczący: Adam Pomieciński
(do 19.12.2022), Maciej Dudziak
(od 19.12.2022)
Sekretarz: Agnieszka Chwieduk
(do 19.12.2022), Ewelina Ebertowska
(od 19.12.2022)

Komisja Socjologiczna
rozwiązana na posiedzeniu Wydziału II
29.05.2023

WYDZIAŁ III MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY

Przewodniczący: Justyna Wiland-Szymańska (do 29.10.2020), Małgorzata Mazurek (od 29.10.2020)

Zastępca przewodniczącego: Małgorzata Mazurek (do 29.10.2020), Grzegorz Jackowski (od 29.10.2020)

Sekretarz: Ewa Chudzińska (29.10.2020), Maria Drapikowska (od 29.10.2020)

Komisja Biologiczna

Przewodniczący: Julian Chmiel

Sekretarz: Paweł Urbański

Komisja Geograficzno-Geologiczna

Przewodniczący: Alina Zajadacz

Sekretarz: Anna Tobolska (od 20.03.2019 do 29.10.2020), Paweł Urbański (od 29.10.2020)

Komitety Fizjograficzny

Przewodniczący: Ryszard Klimko

Sekretarz: Maciej Pietrzak

Komisja Biologicznych Podstaw Kultury Fizycznej

Przewodniczący: Alicja Nowak

Sekretarz: Joanna Karolkiewicz

Komisja Matematyczno-Przyrodnicza

Przewodniczący: Zdzisław Ożgo

Sekretarz: wakat

WYDZIAŁ IV NAUK MEDYCZNYCH (do 23.02.2018 WYDZIAŁ IV LEKARSKI)

Przewodniczący: Ewa Florek (od 25.06.2021)

Zastępca przewodniczącego: Roman Jankowski (od 10.11.2017, zm. 19.04.2021), Paweł Sobczyński (od 25.06.2021)

Sekretarz: Anna-Maria Barciszewska (od 25.06.2021)

Komisja Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej

Przewodniczący: Sławomir Michałak

Sekretarz: Mariusz Kasprzyk

Komisja Medycyny Laboratoryjno-Klinicznej

Przewodniczący: Wanda Kocięcka

Sekretarz: Andrzej Szkaradkiewicz

Komisja Chemii Klinicznej

Przewodniczący: Hanna Szaefer

(od 29.06.2021)

Sekretarz: Wanda Baer-Dubowska

(do 29.06.2021), Anna Totoń

(od 29.06.2021)

Komisja Historii i Filozofii Medycyny

Przewodniczący: Michał Musielak

Sekretarz: wakat

Komisja Medycyny Zabiegowej

Przewodniczący: Andrzej Nowakowski

Sekretarz: wakat

Komisja Farmaceutyczna

Przewodniczący: Przemysław Mikołajczak

Sekretarz: Joanna Sobiak

Komisja Stomatologiczna

Przewodniczący: Marzena Wyganowska-Świątkowska

Sekretarz: wakat

WYDZIAŁ V NAUK TECHNICZNYCH

Przewodniczący: Maciej Kupczyk
Zastępca przewodniczącego: Marian W. Dobry
Sekretarz: Małgorzata Orczyk

Komisja Automatyki i Informatyki

Przewodniczący: Piotr Sauer
Sekretarz: Piotr Dutkiewicz

Komisja Budowy Maszyn

Przewodniczący: Piotr Krawiec
Sekretarz: Konrad Waluś

Komisja Fizyki Technicznej i Matematyki

Przewodniczący: Tadeusz Hoffmann
Sekretarz: *vacat*

Komisja Budownictwa i Architektury

Przewodniczący: wakat
Sekretarz: wakat

Komisja Elektrotechniki

Przewodniczący: Anna Cysewska-Sobusiak
Sekretarz: wakat

Komisja Technologii Drewna

Przewodniczący: Marek Wieruszewski
Sekretarz: Robert Kłos

WYDZIAŁ VI NAUK ROLNICZYCH I LEŚNYCH

Przewodniczący: Arkadiusz Tomczak (od 17.12.2020)
Zastępca przewodniczącego: Cezary Beker (od 17.12.2020)
Sekretarz: Zbigniew Karaszewski (od 17.12.2020)

Komisja Nauk Leśnych

Przewodniczący: Krzysztof Adamowicz
(do 17.12.2020), Tomasz Jelonek
(od 17.12.2020)
Sekretarz: Monika Starosta-Grała
(do 17.12.2020), Anna Krzysztofiak-
-Kaniewska (od 17.12.2020)

Komisja Nauk Rolniczych

Zastępca przewodniczącego: Tomasz
Szwaczkowski
Sekretarz: Barbara Golińska

WYDZIAŁ VII NAUK O SZTUCE

Przewodniczący: Jacek Kowalski
Zastępca przewodniczącego: Mariusz Bryl
Sekretarz: Dorota Matyaszczyk

Komisja Historii Sztuki

Przewodniczący: Tomasz Ratajczak
(od 23.10.2019)
Sekretarz: wakat

Komisja Muzykologiczna

Przewodniczący: Magdalena Walter-
-Mazur
Sekretarz: Alina Mądry

3. Walne Zebrania

24 czerwca 2020 roku odbyło się Walne Zebranie. W związku z obostrzeniami wynikającymi z pandemii wszyscy uczestnicy byli zaopatrzeni w maseczki ochronne oraz rękawiczki, zachowano również dystans między zgromadzonymi osobami, aby spotkanie odbyło się w bezpiecznych warunkach. Walne Zebranie rozpoczęło się wyborem przewodniczącego, którym został prof. Janusz Czebreszuk. Następnie głos zabrał sekretarz generalny prof. Filip Kaczmarek, który przedstawił sprawozdania: z działalności Towarzystwa oraz finansowe za 2019 r. Przyjęto plany działalności i budżet na rok 2020, a także wybrano nowe władze na kadencję 2020–2023. Prof. F. Kaczmarek w wystąpieniu programowym, wygłoszonym przed wyborem na nowego prezesa, zapowiedział kontynuację dzieła prof. Andrzeja Gulczyńskiego, ustępującego prezesa. Podkreślił, że filarami działalności Towarzystwa są i pozostaną: integracja środowiska naukowego, interdyscyplinarność badań wraz z wymianą myśli, innowacyjność w działaniu. Dzięki takiej podstawie możliwe będzie połączenie chwalebnej przeszłości, teraźniejszości wraz z jej kłopotami i nieznaną przyszłości. Prof. F. Kaczmarek zaakcentował konieczność syntezy wyjątkowego dziedzictwa kulturowego i naukowego PTPN z otwartością na przyszłość. Odwołał się do słów zawartych w uchwale przyjętej przez Sejm RP z okazji 160. rocznicy powstania Towarzystwa: „Wspólna praca dla pomnożenia polskiego dorobku naukowego i zachowania dziedzictwa kulturowego, nieprzerwanie przynosi znakomite owoce i godna jest upamiętnienia”. Prof. Kaczmarek podkreślił, że właśnie ten wspólnotowy wymiar pozwoli na realizację statutowych zadań Towarzystwa – pielęgnowanie nauki, literatury i sztuki.

13 lutego 2021 r. minęła 164. rocznica pierwszego zebrania członków Towarzystwa. Jednakże ze względu na pandemiczną zawieruchę, tradycyjne uroczyste Walne Zebranie nie mogło się odbyć. W zamian przygotowano specjalny rocznicowy filmik, w którym prof. Filip Kaczmarek, mgr Oma Peisert, dyrektor Biura Zarządu, oraz dr Norbert Delestowicz, dyrektor Biblioteki, opowiedzieli o tym, jak Towarzystwo radzi sobie w trudnych czasach epidemii koronawirusa i przekazali życzenia spotkania się w czerwcu.

Życzenie udało się spełnić, gdyż w czwartek, 24 czerwca 2021 r., odbyło się Walne Zebranie, tym razem tradycyjnie, w Sali Posiedzeń. W trakcie zebrania członkowie Towarzystwa mieli okazję zapoznać się m.in. z sytuacją Towarzystwa i jego agend w 2020 r. Uroczyste przyjęto w poczet członków Towarzystwa dwie nowe osoby: mgr. inż. Andrzeja Billerta (Wydział VII) oraz prof. Marię Drapikowską (Wydział III). Sekretarz generalny prof. Rafał Dobek przedstawił sprawozdanie merytoryczne za rok 2020 r., następnie podskarbi prof. Grzegorz Kotliński omówił sytuację finansową Towarzystwa, podkreślając, że pandemia nie odcisnęła wielkiego piętna na finansach PTPN. Następnie przewodniczący Komisji Rewizyjnej prof. Jaromir Jeszke przekazał opinię Komisji dotyczącą sprawozdania za pierwszy rok działalności nowego Zarządu. Kolejnym punktem zebrania był wybór zastępcy redaktora głównego Wydawnictwa PTPN. Na to stanowisko prezes zarekomendował kandydaturę dr. Tomasza Gabrusewicza, który został wybrany w tajnym głosowaniu. Prezes omówił plany działalności Towarzystwa na rok 2021, obejmujące między innymi realizację zapoczątkowanych już projektów digitalizacyjnych i edukacyjno-kulturalnych, oraz przygotowania do obchodów 165. rocznicy utworzenia Towarzystwa, przypadającej w następnym roku. W trakcie Walnego Zebrania podjęte zostały cztery uchwały dotyczące: przyjęcia protokołu z poprzedniego Walnego Zebrania, sprawozdania Zarządu z działalności Towarzystwa za rok 2020, sprawozdania finansowego za rok 2020 i zatwierdzenia bilansu za rok 2020. Ponadto podjęto uchwałę o przyjęciu sprawozdania Komisji Rewizyjnej za rok 2020 oraz planu działalności i budżetu na 2021 r.

23 czerwca 2022 r. w Sali Posiedzeń odbyło się Walne Zebranie, w trakcie którego członkowie mieli okazję zapoznać się m.in. z sytuacją Towarzystwa i jego agend w 2021 r. Sekretarz generalny prof. Rafał Dobek przedstawił sprawozdanie merytoryczne za rok 2021, następnie podskarbi prof. Grzegorz Kotliński omówił sytuację finansową Towarzystwa. Przewodniczący Komisji Rewizyjnej prof. Jaromir Jeszke przekazał opinię Komisji dotyczącą sprawozdania za drugi rok działalności Zarządu. Kolejnym punktem zebrania była dyskusja dotycząca nadania godności członka honorowego prof. Annie Wolff-Powęskiej oraz prof. Hannie Suchockiej. Następnie prezes omówił dotychczasowe wydarzenia, które odbyły się w ramach obchodów Jubileuszu oraz plany działalności Towarzystwa na rok 2022, obejmujące między innymi obchody Jubileuszu 165-lecia Towarzystwa. W trakcie Walnego Zebrania podjęte zostały cztery uchwały dotyczące: przyjęcia protokołu z poprzedniego Walnego Zebrania, sprawozdania Zarządu z działalności Towarzystwa za rok 2021, sprawozdania finansowego za rok 2021 i zatwierdzenia bilansu za rok 2021. Ponadto podjęto uchwałę o przyjęciu sprawozdania Komisji Rewizyjnej za 2021 r. oraz planu działalności i budżetu PTPN na 2022 r. Zebraniu przewodniczył prof. Andrzej Gulczyński, zaś członkami komisji skrutacyjnej byli: prof. Anna Kotłowska (przewodnicząca), dr Tomasz Ratajczak i prof. Maciej Dorna.

Uroczyste Walne Zebranie zwołane w celu nadania godności członka honorowego prof. Hannie Suchockiej oraz prof. Annie Wolff-Powęskiej odbyło się 28 października 2022 r. w Sali Posiedzeń. Laudacje zostały wygłoszone przez prof. Andrzeja Gulczyńskiego i prof. Bogdana Miśkowiaka. Uroczystości towarzyszył recital fortepianowy w wykonaniu dr Marii Rutkowskiej oraz okolicznościowa wystawa ze zbiorów Towarzystwa (więcej w rozdziale o członkach honorowych).

Po przerwie spowodowanej pandemią w lutym 2023 r. powrócono do zimowych spotkań członków PTPN na Uroczystym Walnym Zebraniu. Spotkanie odbyło się 13 lutego w Sali Posiedzeń, a otwarcia dokonał prezes. Tego dnia także oficjalnie powitał nowych członków Towarzystwa oraz wręczył im dyplomy członkowskie. Motywem przewodnim wydarzenia stała się postać oraz twórczość Wisławy Szymborskiej. Część naukowa Walnego Zebrania została przygotowana przez panią prof. Joannę Grądział-Wójcik, która przedstawiła zebrany wykład pt. „*Żyje, więc się myli*”. *Wisławy Szymborskiej obrona niedoskonałości*. Na koniec odbył się recital Pawła Jakuba Wojtasiewicza, kontratenora sopranowego. W jego wykonaniu członkowie PTPN mogli usłyszeć wyjątkowe aranżacje wierszy Szymborskiej: *Koloraturę, Próbę i Nic dwa razy się nie zdarza*. Uroczystości towarzyszyła okolicznościowa wystawa zorganizowana przez Bibliotekę, pokazano także obraz autorstwa Rozalii Nowak przedstawiający Wisławę Szymborską.

29 czerwca 2023 r. w Sali Posiedzeń odbyło się kolejne Walne Zebranie. Zgromadzonych członków powitał Filip Kaczmarek. Przewodniczącym Walnego Zebrania został wybrany prof. Andrzej Gulczyński. Zebrani przyjęli protokół z poprzedniego Walnego Zebrania, sprawozdanie Zarządu z działalności Towarzystwa w 2022 r., przedstawione przez prezesa, oraz sprawozdanie Komisji Rewizyjnej. Następnie prezes wraz z podskarbisem przedstawili plan działalności Towarzystwa i plan budżetu na rok 2023, a Walne Zebranie podjęło uchwałę dotyczącą przyjęcia tych dokumentów. Kluczowym punktem zebrania było głosowanie nad zmianami w statucie PTPN. Członkowie przegłosowali 99 poprawek do statutu, z których przyjęto 98. Całość zebrania trwała ponad pięć godzin – od godziny 16.45 do 22.25. W oczekiwaniu na zakończenie prac Komisji Skrutacyjnej można było wysłuchać improwizowanego recitalu w wykonaniu prof. Przemysława Mikołajczaka, kierownika Katedry Farmakologii Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, członka Wydziału IV i przewodniczącego Komisji Farmaceutycznej.

4. Posiedzenia Zarządu

W okresie sprawozdawczym Zarząd działał zgodnie ze swymi statutowymi obowiązkami. W roku 2020 odbyły się dwa posiedzenia Zarządu w dniach 14 lipca i 23 października. W trakcie tego drugiego prezes Filip Kaczmarek poinformował Zarząd o podpisaniu trzech umów z Wydawnictwem Miejskim Poznania na łączną kwotę 200 tys. zł. Najistotniejsza z nich dotyczyła sprzedaży Wydawnictwu licencji na reprodukcje ze zbioru ikonograficznego PTPN. Poinformował również Zarząd o umowach z Miejskim Konserwatorem Zabytków, umożliwiających m.in. remont okien w Sali Posiedzeń. W trakcie tego samego posiedzenia powołana została na wniosek prezesa nowa Rada Biblioteczna. W skład Rady Bibliotecznej weszli: dr Małgorzata Dąbrowicz – dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej; mgr Anna Gruszecka – dyrektor Biblioteki Raczyńskich, prof. Artur Jazdon – były dyrektor BU AM; mgr Henryk Krystek – dyrektor Archiwum Państwowego, prof. Piotr Pokora – były przewodniczący Rady Bibliotecznej, prof. Andrzej Gulczyński – były prezes PTPN, oraz dr Ligia Henczel – kierownik Zakładu Informacji Naukowej UAM.

W pierwszej połowie 2021 r. odbyło się jedno posiedzenie Zarządu w dniu 29 stycznia oraz jedno posiedzenie Zarządu w dniu 5 maja. Na posiedzeniu 5 maja prezes przypomniał m.in., że zbierane są wstępne propozycje do obchodów 165. rocznicy powstania Towarzystwa przypadającej w następnym roku. Jedną z diskutowanych propozycji było reaktywowanie nagrody imienia Augusta Cieszkowskiego. Prezes informował także Zarząd – na tym i poprzednich posiedzeniach – o toczących się rozmowach między PTPN, Ministerstwem Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu oraz Muzeum Narodowym w Poznaniu, dotyczących statusu depozytu PTPN w Muzeum. Dr Norbert Delestowicz, dyrektor Biblioteki poinformował, że prof. Tomasz Jasiński przekazał Bibliotece starodruk z 1607 r., który był uznawany za zaginiony, a wcześniej należał do Towarzystwa. Jest to kronika Kosmasa, unikat. Zarząd, na wniosek dr hab. Jakuba Kępińskiego, redaktora głównego Wydawnictwa PTPN, zgodził się na obniżenie cen starszych i uszkodzonych książek, nieznajdujących od dłuższego czasu zbytu.

W drugiej połowie 2021 r. odbyło się jedno posiedzenie Zarządu – 28 września. W pierwszej połowie 2022 r. odbyły się dwa posiedzenia prezydium Zarządu: 5 stycznia i 10 czerwca, oraz trzy posiedzenia Zarządu: 10 lutego (zdalne za pomocą platformy ZOOM), 26 maja oraz 23 czerwca. W ich trakcie prezes przekazał informacje dotyczące bieżącej działalności Towarzystwa, złożonych oraz będących w trakcie realizacji wniosków grantowych. Omawiane były przygotowania do jubileuszu 165-lecia Towarzystwa. Zapadła decyzja o przyjęciu w naszym budynku Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania. Zarząd podjął także decyzję o wznowieniu przyznawania nagród naukowych im. Augusta Cieszkowskiego oraz medali dla wybitnie zasłużonych dla Towarzystwa członków – *Bene Merentibus*. Zarząd podjął także dyskusję nad ewentualnymi zmianami w statucie Towarzystwa.

Została również powołana przez Zarząd Rada Wydawnicza w składzie: prof. Andrzej Gulczyński, dr hab. Jakub Kępiński – główny redaktor wydawnictw, dr Tomasz Gabrusewicz – zastępca głównego redaktora wydawnictw, prof. Grzegorz Jackowski, prof. Tomasz Jurek, prof. Piotr Juszkiewicz, dr hab. Sylwia Panek, dr Tomasz Ratajczak, prof. Agata Stankowska-Kozera, prof. Jerzy Sierociuk, prof. Zbigniew Zwoliński.

W pierwszej połowie roku 2022 miało miejsce pięć spotkań – 5 stycznia, 10 lutego, 10 maja, 26 maja i 23 czerwca. Na styczniowym zebraniu, które odbyło się w trybie online, omawiane były kwestie związane ze wznowieniem przyznawania dwóch wyróżnień PTPN – Medalu *Bene Merentibus* i Nagrody Naukowej im. Augusta Cieszkowskiego. Na posiedzeniu w drodze

głosowania wyłoniono sekretarza Kapituły Medalu *Bene Merentibus*, która dokonuje wyboru osób honorowanych medalem. Prezes Filip Kaczmarek zaproponował na tę funkcję prof. Rafała Dobka, a kandydatura została zaaprobowana przez członków Zarządu. Kapituła Medalu składała się ponadto z członków honorowych Towarzystwa, wcześniejszych laureatów tego medalu (kawalerów) i byłych prezesów Towarzystwa. Z kolei po reaktywacji Nagrody Naukowej im. Augusta Cieszkowskiego, według regulaminu, członków Kapituły Nagrody mianują poszczególne Wydziały, a Prezydium Zarządu powołuje Kapitułę w całości. Kapituła podjęła pracę i do 26 stycznia przedstawiła decyzję odnośnie do przyznania nagród. Na lutowym spotkaniu prezes przekazał informacje dotyczące bieżącej działalności Towarzystwa, a także o złożonych oraz będących w trakcie realizacji wniosków grantowych. Omawiane były przygotowania do jubileuszu 165-lecia Towarzystwa. 26 maja Zarząd głosował w sprawie przyjęcia nowych członków. Tego dnia Zarząd oddelegował do prac w Komisji Statutowej sekretarza generalnego prof. Rafała Dobka. Do Komisji Statutowej każdy Wydział wskazał jednego przedstawiciela, można było również wskazać jednego zastępcę przedstawiciela w Komisji Statutowej (przy czym każdy Wydział dysponował tylko jednym głosem). Czerwcowe spotkania były poświęcone przygotowaniom do Walnego Zebrania oraz przyjęciu budżetu na rok 2022.

W drugiej połowie 2022 r. odbyło się jedno posiedzenie Zarządu – 28 października.

W pierwszej połowie 2023 r. odbyło się jedno posiedzenie prezydium Zarządu PTPN: 12 maja, oraz trzy posiedzenia Zarządu: 31 stycznia, 26 maja oraz 12 czerwca. W ich trakcie prezes prof. dr hab. Filip Kaczmarek przekazał informacje dotyczące bieżącej działalności Towarzystwa, złożonych oraz będących w trakcie realizacji wniosków grantowych. Omawiane były poprawki Komisji Statutowej do Statutu.

Zarząd monitorował stan mienia Towarzystwa i depozyty w różnych instytucjach. 31 stycznia 2023 r. Zarząd odrzucił projekt ugody sądowej w sprawie obrazów Marcello Bacciarellego. Prezes przypomniał okoliczności, w jakich zaistniał spór (pojawienie się w czerwcu 2008 r. na aukcji organizowanej przez Dom Aukcyjny Polswiss w Warszawie dwóch obrazów M. Bacciarellego: *Ofiara Salomona* i *Poświęcenie Świątyni Salomona*, będących własnością PTPN, a pozostających teoretycznie w depozycie w Muzeum Narodowym w Poznaniu, i ustalenie w postępowaniu sądowym prawowitego właściciela obiektów, przy aktywnym uczestnictwie procesowym Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Prezes poprosił uczestników posiedzenia o wyrażenie swojej opinii na temat ewentualnego przyjęcia ugody pomiędzy Skarbem Państwa reprezentowanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Towarzystwem oraz Muzeum Narodowym w Poznaniu. W dyskusji podkreślano, że podważanie przez Ministerstwo faktu, iż obrazy są nadal własnością PTPN, stanowi niebezpieczny precedens w stosunku do innych obrazów będących własnością Towarzystwa. Minister MKiDN wywodzi, że PTPN nie jest kontynuacją Towarzystwa istniejącego przed II wojną światową. Finałem dyskusji Zarządu było odrzucenie w głosowaniu projektu porozumienia w sprawie obrazów M. Bacciarellego z dawnych zbiorów PTPN będącego aktem notarialnym.

W sierpniu 2021 r. prezes Towarzystwa wystosował do ministra edukacji i nauki obszerne memorandum – wnioskując o to, by planując zmiany w systemie finansowania nauki, rozważyć możliwość wprowadzenia współfinansowania podmiotowego (statutowego) bibliotek naukowych, prowadzonych przez towarzystwa naukowe. Odpowiedź ministerstwa była negatywna.

Na zebraniach Zarządu sekretarz generalny prof. Rafał Dobek informował, że Komisja Statutowa, powołana przez Zarząd 26 maja, spotykała się regularnie co miesiąc: 26 maja, 29 czerwca, 16 września, 14 października, 18 listopada i 9 grudnia w roku 2022 oraz 13 stycznia, 27 stycznia, 17 lutego i 10 marca w roku 2023. Komisja sukcesywnie analizowała propozycje zmian, które były zgłoszone w formie poprawek. Swoje propozycje zmian przedstawili wcześniej: pre-

Pracownicy i członkowie PTPN przebrani za przedstawicieli rodu Mielżyńskich
Od lewej: sekretarz generalny prof. Rafał Dobek (Maciej Józef Mielżyński), prezes prof. Filip Kaczmarek (Seweryn Mielżyński), dyrektor biura zarządu mgr Oma Peisert (Franciszka Mielżyńska), dyrektor Biblioteki PTPN dr Norbert Delestowicz (Ignacy Mielżyński), Evgeniy Svirjak (Maciej Ignacy Mielżyński), 2.07.2021, fot. P. Krawczyk

zes prof. Filip Kaczmarek, Komisja Rewizyjna i wiceprezes prof. Bogdan Miśkowiak. Po dyskusji wstępny projekt Statutu został zaakceptowany przez prawnika, który dokonał analizy prawnej. Zarząd głosował nad przyjęciem konkretnych poprawek i propozycji podczas spotkań, ale także w formie zdalnej za pomocą przygotowanych przez prof. Dobka formularzy.

Prezes i członkowie Prezydium wielokrotnie reprezentowali Towarzystwo na licznych wydarzeniach kulturalnych i naukowych organizowanych przez inne podmioty. Prezes uczestniczył m.in. w międzynarodowej konferencji naukowej z okazji jubileuszu 150-lecia Polskiej Akademii Umiejętności pt. *Świat w obliczu nowych wyzwań* w Krakowie (18–20 października). 19 października w Krakowie wręczono prezesowi PAU prof. Janowi Ostrowskiemu Nagrodę Lednickiego Orła Piastowskiego przyznaną Akademii na wniosek prezesa Filipa Kaczmarka. Wiceprezes prof. Bogdan Miśkowiak z kolei reprezentował PTPN min. na uroczystości 83. rocznicy uczczenia ofiar wydania rozkazu utworzenia pierwszych obozów dla polskich oficerów, żołnierzy i policjantów przez władze ZSRR, organizowanej przez Stowarzyszenie „Katyń” Poznań w dniu 23 września. Wiceprezes pojawił się też na wernisażu wystawy *Rychtyg Knary i maszyny. Uzbrojenie Wojsk Wielkopolskich 1919–1921* zorganizowanej przez Wielkopolskie Muzeum Niepodległości. Wernisaż odbył się 23 maja 2023 r. i inaugurował obchody 105. rocznicy Powstania Wielkopolskiego. Wiceprezes prof. Paweł Churski uczestniczył m.in. w uroczystej inauguracji roku akademickiego 2022/2023 na Politechnice Poznańskiej (5 października) i w Akademii Muzycznej (17 października).

Zarząd złożył wnioski o nadanie godności członka honorowego prof. Hannie Suchockiej oraz prof. Annie Wolff-Powęskiej.

Podczas III Kongresu Towarzystw Naukowych „Społeczny wymiar działalności towarzystw naukowych”, zorganizowanego przez Radę Towarzystw Naukowych PAN i Gdańskie Towarzystwo Naukowe, który odbył się w dniach 20–22 października 2022 r. w Gdańsku. Prezes Filip Kaczmarek przedstawił referat *165 lat działalności społecznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*. Jeden z paneli Kongresu poprowadził prof. Andrzej Gulczyński.

Staraniem prezesa na skwerze PTPN w październiku 2022 r. pojawiła się tabliczka informacyjna z następującym tekstem: „PTPN istnieje od 1857 r. Jego celem było realizowanie idei pracy organicznej, dbałość o kulturę i język polski w odpowiedzi na germanizacyjną politykę zaborcy. Dzięki infrastrukturze stworzonej przez PTPN i z inicjatywy jego członków w 1919 roku utworzono Uniwersytet. Jedno z najstarszych polskich towarzystw naukowych działa przy ul. Mielżyńskiego 27/29”. Zgodnie z uchwałą Rady Miasta z 2019 r. skwer nosi imię Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Towarzystwo włączyło się w świętowanie ustanowionego (z inicjatywy prezesa Filipa Kaczmarka) przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Roku 2021 rokiem Rodu Mielżyńskich. W ramach tego wydarzenia przygotowano między innymi trzy pikniki edukacyjne. Pierwszy miał miejsce 2 lipca 2021 r. Licznie zebrana na Sali Posiedzeń publiczność mogła wysłuchać opowieści o Macieju, Sewerynie, Ignacym i innych przedstawicielach rodu, a po jej zakończeniu „poznać” ich osobiście. W postaci historycznych bohaterów wcielili się członkowie i pracownicy Towarzystwa. 17 lipca 2021 r. odbył się drugi piknik edukacyjny na skwerze imienia PTPN na Morasku przy Wydziale Fizyki UAM. Spotkaniu sprzyjała przypadająca w 2021 r. rocznica utworzenia w 1911 r. Działu Ludoznawczego w ramach PTPN. Natomiast 20 sierpnia 2021 r. zorganizowano w siedzibie PTPN piknik pt. „XIX-wieczne zakamarki PTPN”, na który składały się warsztaty dla dzieci oraz zwiedzanie siedziby Towarzystwa. Z myślą o najmłodszych przygotowano zajęcia, które zachęcały do wspólnego odkrywania tajemnic starych ksiązek oraz udzielały odpowiedzi na jakże ważne pytanie, czym właściwie jest Towarzystwo, które na mapie Poznania znajduje się już od 165 lat.

III

DZIAŁALNOŚĆ POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

1. Prace badawcze

27 lutego 2021 r. Towarzystwo złożyło do Ministerstwa Edukacji i Nauki wniosek dotyczący wpisania PTPN do wykazu instytucji systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzonego w Zintegrowanym Systemie Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on. Wniosek nasz został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Ewaluacji Nauki. „Zdaniem Komisji, Towarzystwo posiada odpowiednie zasoby organizacyjne, kadrowe, finansowe i logistyczno-techniczne, potwierdzające spełnianie ustawowych kryteriów do posiadania stosownego konta w systemie POL-on”. W związku z tym 14 maja 2021 r. minister wyraził zgodę na ujęcie PTPN w wykazie instytucji tworzących system szkolnictwa wyższego i nauki.

Z kolei decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 5 maja 2023 r. Biblioteka PTPN została włączona do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Biblioteki wchodzące w skład sieci bibliotecznej zobowiązane są do współdziałania w zakresie gromadzenia, opracowywania, przechowywania i udostępniania zbiorów, sporządzania i rozpowszechniania informacji bibliograficznych i dokumentacyjnych, działalności naukowo-badawczej oraz dokształcania i doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek, a także wymiany i przekazywania materiałów bibliotecznych i informacji.

Zdarza się, że autorzy publikują prace z afiliacją PTPN, np. dr Szymon Łukasiewicz opublikował artykuł: Sz. Łukasiewicz (2022), *The influence of urban environment factors on the growth of horse chestnut „aesculus hippocastanum” l*, „Acta Scientiarum Polonorum, Formatio Circumiectus”, 21 (3/4), 17–33, DOI: 10.15576/ASP.FC/2022.21.3/4.17. Niektórzy członkowie publikują teksty dotyczące Towarzystwa, m.in: F. Kaczmarek (2021), *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk jako centrum dziedzictwa kulturowego*, „Museion Poloniae Maioris. Rocznik Naukowy Fundacji Muzeów Wielkopolskich”, VIII, 91–104; F. Kaczmarek (2023), *165 lat działalności społecznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, w: *Społeczny wymiar działalności towarzystw naukowych*, red. Iwona Hofman, Jerzy Błażejowski, Andrzej Kasny, Polska Akademia Nauk, Warszawa, 173–184. Jak wspomniano już wyżej – w związku z 165. rocznicą powstania Towarzystwa – w roku 2022 nasze Wydawnictwo wydało książkę autorstwa dr Norberta Delestowicza, pt. *Historia Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1857–2022*.

26 października 2021 r. odbyła się prezentacja projektu pod hasłem: „Co Polacy mogą opowiedzieć Rosjanom o wspólnej syberyjskiej historii? Biblioteka Polsko-Syberyjska”. Uczestnicy mogli dowiedzieć się więcej o realizowanym w PTPN od kwietnia do grudnia 2021 r. projekcie, który uzyskał dofinansowanie w kwocie 80 tys. złotych z Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach programu „Dyplomacja publiczna 2021”. Działania

obejmowały utworzenie strony internetowej, na której prezentowane są zarówno informacje o historii powstania serii wydawniczej Biblioteka Polsko-Syberyjska, jak i najważniejszych postaciach, które przyczyniły się do stworzenia i rozwoju tego polsko-syberyjskiego przedsięwzięcia. Projekt skierowany był w głównej mierze do odbiorcy rosyjskiego. W prezentacji 26 października wzięli udział: dr Tomasz Ambroziak (ekspert ds. historii w Instytucie Polskim w Moskwie), Biblioteka Polsko-Syberyjska w przestrzeni dialogu, dr Piotr Głuszkowski (Katedra Rusycystyki UW), Dariusz Klechowski (koordynator projektu, dyrektor Instytutu Polskiego w Moskwie w latach 2015–2019), prof. Zbigniew Kopeć (Instytut Filologii Polskiej UAM), a także dr Piotr Marciniak (ambasador w Mołdawii w latach 2000–2005 oraz dyplomata w Rosji w okresie 2008–2015, konsul generalny w Irkucku, radca-minister w Ambasadzie w Moskwie, konsul generalny w Sankt Petersburgu).

W ramach rozstrzygniętego w lipcu 2022 r. konkursu w module dziedzictwo narodowe Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki PTPN został przyznany grant na realizację projektu pt. *Wielkopolskie księgi miejskie w okresie nowożytnym – edycje źródłowe*. Głównym celem projektu realizowanego w Bibliotece jest opracowanie i opublikowanie edycji krytycznych pięciu ksiąg miejskich z terenów Wielkopolski (dawne województwa poznańskie i kaliskie) z okresu nowożytnego (XVI–XVIII wiek). Na wspomniane księgi składają się: *Księga wójtowska miasta Żerkowa (1708–1795)*; *Księga miejska Zbąszynia (1588–1914)*; *Akta sądu i urzędu wójtowsko-ławniczego w Bninie (1574–1688, 1729)*; *Księga urzędu oraz sądu burmistrzowskiego i radzieckiego w Kobylinie (1696–1698)*, a także *Akta sądu oraz urzędu burmistrza i rady miasta Wielkiego Koźmina [Koźmina Wielkopolskiego] (1632–1684)*. Kierownikiem projektu został dr Robert T. Tomczak z Wydział Historii UAM. W zespole pracują również prof. Michał Zwierzykowski z Wydział Historii UAM, dr Wojciech Jasiński z Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk oraz dr Norbert Delestowicz, dyrektor Biblioteki PTPN.

Projekt

„*Differentiae*: ponowne odkrycie wczesnonowożytnej metody prawnoporównawczej wobec rosnącej hybrydowości normatywnej”

Kierownik projektu: dr Piotr Alexandrowicz

Wykonawcy w projekcie: mgr Maria Kola (UAM), mgr Paweł Dziwiński (UJ)

Okres realizacji: 30.09.2020–29.09.2023

Finansowanie: Narodowe Centrum Nauki, konkurs Sonatina 4

Kwota dofinansowania: 574 398 zł

We współczesnym świecie występuje wiele norm o różnym pochodzeniu, które często się ze sobą ścierają lub nawet są sprzeczne. Są pośród nich zwłaszcza normy prawne, społeczne czy religijne. Zjawisko to od dawna jest dostrzegane w prawoznawstwie, ale nie ma zgody co do tego, jak rozumieć jego naturę. Wyrazem tego stanu rzeczy jest powstawanie wielu teorii, które nieco odmiennie tłumaczą naturę różnorodności norm, odwołując się do takich koncepcji, jak np. „pluralizm prawny” czy „hybrydowość normatywna”.

Różnorodność norm nie jest zjawiskiem nowym z perspektywy historii prawa. Była ona cechą charakterystyczną wielu okresów w historii prawa, zwłaszcza okresu wczesnonowożytnego (ok. 1500–1800). Ówczesni prawnicy wypracowali różne narzędzia, by radzić sobie z problemami, które wiązały się z takim stanem rzeczy. Pośród nich był także gatunek literatury prawniczej, który był poświęcony porównywaniu różnych praw,

np. prawa cywilnego i kanonicznego, prawa powszechnego i lokalnego, prawa rzymskiego i narodowego. Dzieła te były zbudowane wokół zestawienia różnic pomiędzy omawianymi porządkami, a ich celem było znalezienie rozstrzygnięć, które godziły ścierające się propozycje. Teksty, które badaliśmy w naszym projekcie, zwano „różnicami między prawem cywilnym i kanonicznym” (*differentiae iuris civilis et canonici*).

W roku realizacji projektu zespół badawczy starał się ustalić, jaka była natura tych dzieł i jaką metodę stosowali autorzy *differentiae*, oraz zebrać wszystkie przykłady tego typu tekstów i ustalić kryteria, które pozwoliłyby zdefiniować gatunek *differentiae*. Ten gatunek literacki może służyć także jako narzędzie do spojrzenia na wczesnonowożytnie prawoznawstwo z nowej perspektywy. W szczególności staraliśmy się zbadać *differentiae* w kontekście napięć międzywyznaniowych oraz to, jaki był charakter porównawczego podejścia do prawa w tym okresie.

Udało nam się ustalić, że w okresie wczesnonowożytnym powstało około 40 dzieł, które można łączyć z tym gatunkiem literatury prawniczej. *Differentiae* z tego okresu znacznie różniły się od późnośredniowiecznych poprzedniczek, głównie z uwagi na rozwój stosowanej metody. Teksty wczesnonowożytne często korzystały z reguł ogólnych, które pozwalały na rozwiązywanie konfliktów między prawem cywilnym a prawem kanonicznym, ponadto niektóre z nich były poprzedzone rozbudowanymi wprowadzeniami, które pomagały w przedstawieniu podstawowych cech charakterystycznych obojga praw. Autorzy tych tekstów prezentowali *differentiae* motywowani różnymi celami: czy to dla pokazania warsztatu naukowego, czy to dla wykorzystania ich w praktyce przez prawników, czy to dla ułatwienia dydaktyki w tym zakresie.

Najbardziej wpływowym przykładem *differentiae* był traktat autorstwa niemieckiego prawnika Konrada Rittershausena (1560–1613), wydany pośmiertnie w czterech edycjach. Dwie kluczowe cechy jego dzieła to bardzo przemyślana propozycja reguł ogólnych oraz rozbudowana argumentacja zastosowana przy opisie poszczególnych różnic. Autorzy *differentiae* regularnie odwoływali się do ówczesnej literatury pragmatycznej, zwłaszcza do zbiorów porad prawnych (*consilia*) i komentarzy do wyroków (*decisiones*), choć rzadko literatura ta wpływała bezpośrednio na stosowaną argumentację. W ramach projektu trzy kwestie szczegółowe zostały zbadane głębiej jako przykładowe studia przypadków, tj. wybrane zagadnienia prawa umów (np. problematyka tzw. umów gołych), prawa spadkowego (kwarta trebeliańska) i prawa rzeczowego (dobra wiara a posiadanie). Były to jedne ze sztandarowych przykładów odmiennego podejścia do problemu przez prawo cywilne i prawo kanoniczne stąd ich bliższe naświetlenie dało okazję do bardziej szczegółowych wniosków.

Differentiae nie były gatunkiem literatury prawniczej wykorzystywanym do ekspozowania napięć międzywyznaniowych. Choć ich autorami byli i katolicy, i protestanci (zwłaszcza luteranie, ale nie tylko), to jednak zasadniczo nie wykorzystywali oni *differentiae* do wypowiedzania się na tematy konfesyjne. Wydaje się, że podstawową charakterystyczną cechą tych dzieł było stosowanie metody prawnoporównawczej: celem tych dzieł nie było zwykle samo zaprezentowanie różnic, ale próba wskazania na jakąś drogę do ich pogodzenia w praktyce stosowania prawa. Z tego względu badanie *differentiae* w okresie wczesnonowożytnym może służyć także do zdobycia wiedzy, która może być pożyteczna dla współczesnej nauki prawa. W szczególności w zakresie problemów związanych z metodą komparatystyczną studia nad *differentiae* dostarczają wartościowych argumentów opartych na doświadczeniu prawniczym z przeszłości możliwych do wykorzystania we współczesnej dyskusji.

2. Konkurs na najlepszą książkę o Wielkopolsce

Towarzystwo kontynuowało organizowanie konkursu zainicjowanego w 2017 r. przez prof. Andrzeja Gulczyńskiego. Prezes Filip Kaczmarek pozyskał nowych partnerów Konkursu. W roku 2021 była nim Grupa Cichy-Zasada, w 2022 r. Enea Operator i Aquanet Laboratorium, a w 2023 r. – Grupa MTP. Kapituła Konkursu pracowała w składzie: prof. Danuta Konieczka-Śliwińska (Wydział Historii UAM), dr Izabela Wyszowska (AWF im. E. Piaseckiego w Poznaniu), prof. Tomasz Jurek (Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN), prof. Tomasz Mizerkiewicz (Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM), prof. Piotr Korduba (Instytut Historii Sztuki UAM Poznań), Grzegorz Jura (Radny Miasta Poznania, Przewodniczący Komisji Kultury i Nauki), dr Norbert Delestowicz (dyrektor Biblioteki PTPN), a jej pracom przewodniczył prof. Filip Kaczmarek, prezes PTPN.

Nominowani 2020

- Filip Czekala, Tomasz Mikszo, *Pewuka. Cud nad Wartą*, Wydawnictwo Poznańskie;
- Jarosław Bączyk, *Krzyż dla generała. Generałowie ze stoku poznańskiej Cytadeli (1831–1945)*, Wielkopolskie Muzeum Niepodległości;
- Jerzy Pietrzak, *Powstańczy Ostrów w powstańczej Wielkopolsce 1918–1919*, Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego w Ostrowie Wielkopolskim;
- Artur Pawlicki, *Procesy osób oskarżonych o popełnienie zbrodni niemieckich w Kraju Warty przed polskimi sądami specjalnymi w latach 1945–1946*, t. 1–2, Instytut Pamięci Narodowej;
- *Dwa grody nad Wirynką. Dąbrówka, stanowisko 1 i 2, woj. wielkopolskie*, red. Marzena Szmyt, Paweł Pawlak, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu;
- Błażej Osowski, *Wariantywność leksykalno-semantyczna języka wielkopolskich inwentarzy z drugiej połowy XVIII wieku. Studia z dialektologii historycznej*, Wydawnictwo PTPN;
- Róża Kąsinowska, *Zamek w Kórniku*, Biblioteka Kórnicka PAN;
- Artur Jazdon, *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu 1919–2018. Zasoby, działania, ludzie*, Biblioteka Uniwersytecka;
- Maja Rausch, *Przez zmierzchy i świty. Saga bamberska*, Wydawnictwo Miejskie Poznań;
- Wojciech Musiał, Monika Romanowska-Pietrzak, Mariusz Sołtysiak, *Granatowy porządek. Policja Państwowa w Powiecie Szamotulskim 1919–1939*, Muzeum Zamek Górków w Szamotułach.

Nagrody 2020

Laudacja prof. UAM dr hab. Danuty Konieczki-Śliwińskiej wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury popularnonaukowej i beletrystyki w dniu 22 czerwca 2020 r.

Nagrodzona publikacja **Wojciecha Musiała, Moniki Romanowskiej-Pietrzak, Mariusza Sołtysiaka** pt. *Granatowy porządek. Policja Państwowa w powiecie szamotulskim 1919–1939*, wydanej przez Muzeum Zamek Górków w Szamotułach (Szamotuły 2019) to wielowątkowa monografia ukazująca dzieje Polskiej Policji Państwowej, funkcjonującej na terenie Wielkopolski w okresie międzywojennym, na przykładzie formacji policyjnych w powiecie szamotulskim. Jury, nagradzając tę pozycję, doceniło przede wszystkim podjęcie przez środowisko szamotulskie badań nad historią Policji w Wielkopolsce z perspektywy jej struktur regionalnych, przedstawionych w oryginalnej formule nie tylko losów

poszczególnych siedzib jednostek policyjnych w powiecie, ich struktury, zasad organizacji czy zakresu funkcjonowania, ale także przez pryzmat osób tam zatrudnionych, podejmowanych rozkazów i konkretnych spraw kryminalnych, którymi się zajmowano. W naszym przekonaniu ta publikacja to niezwykle udany efekt regionalnych badań historycznych, prowadzonych poza akademickimi ośrodkami naukowymi, dochowujących wysokich standardów warsztatowo-źródłowych i edytorskich. To także przykład konstruktywnego współdziałania wielu miłośników historii, regionalnych instytucji kultury, stowarzyszeń, przedstawicieli różnych szczebli Policji, osób prywatnych, którzy kierowani chęcią zachowania dla potomnych śladów naszej przeszłości, przyczynili się do wydania tej książki. Na szczególne podkreślenie zasługuje opracowanie źródłowe i koncepcja graficzna nagrodzonej publikacji, uwzględniająca liczne fotografie, ilustracje, mapy, schematy, wykazy funkcjonariuszy oraz ich biogramy. Nieocenionym materiałem źródłowym, ilustrującym dzieje Policji w powiecie szamotulskim, są odpisy dokumentów z Archiwum Państwowego w Poznaniu oraz fragmenty przedruków z gazet regionalnych. Uwagę zwracają zwłaszcza obszernie podpisy pod tymi materiałami, podobnie jak szczegółowa bibliografia umożliwiająca dalsze badania nad tytułową problematyką. Wszystko to sprawia, że po książkę tę sięgnie bez wątplenia zarówno badacz dziejów regionu czy historyk, zajmujący się służbami strzegącymi ładu i porządku publicznego, jak i mieszkańiec powiatu szamotulskiego, zainteresowany przeszłością swojej małej Ojczyzny. Nagroda dla książki autorstwa Wojciecha Musiała, Moniki Romanowskiej-Pietrzak, Mariusza Sołtysiaka za najlepszą publikację o Wielkopolsce w roku 2019 cieszy i z tego powodu, że w tym właśnie roku minęła 100. rocznica powołania na ziemiach polskich Policji Państwowej. Publikacja ta zatem, pomimo swego regionalnego tematu, wpisuje się w szerszy kontekst badań, nie tylko nad Wielkopolską, ale i nad dziejami państwa polskiego.

Laudacja dr Norberta Delestowicza wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury naukowej w dniu 22 czerwca 2020 r.

Książka autorstwa **Artura Jazdona** pt. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu 1919–2018. Zasoby. Działania. Ludzie* (Poznań 2019) to publikacja, która idealnie uświetniła jubileusz 100-lecia powstania Uniwersytetu Poznańskiego. Biblioteka Uniwersytecka należy niewątpliwie do jednych z ważniejszych miejsc Uczelni, to właśnie w jej gmachu spotykają się ze sobą studenci i pracownicy, badacze, których łączy pasja do poszukiwania wiedzy i poszerzania własnych horyzontów, wymiany myśli i poglądów. Instytucja ta zaliczana jest do największych i najważniejszych bibliotek w kraju, ma też utrwaloną pozycję w skali międzynarodowej. To także niezwykle istotna placówka naukowa Poznania i Wielkopolski, co pięknie pokazano na kartach książki.

Praca Artura Jazdona, wieloletniego dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej (1992–2017), to dzieło niewątpliwie monumentalne, nie tylko ze względu na swój wielki rozmiar (prawie 800 stron!), ale także na wręcz z pietyzmem podawane szczegóły, które zaczerpnięte zostały z różnych źródeł, w tym z zakładowego archiwum, często niedostępnego dla osób postronnych. Tak przygotowane dzieło zaprasza czytelnika do ponownego odwiedzenia Biblioteki Uniwersyteckiej, tym razem na kartach książki jej poświęconej. Czytelnik, zapoznając się z dziełem Artura Jazdona, ma idealną szansę poznać historię instytucji, której wiele w swoim życiu zawdzięcza. Autor w skrupulatny sposób prezentuje historię Biblioteki od początku jej istnienia, przez trudne lata wojny, powojennej odbudowy, czasy komunistyczne aż po współczesne zmiany, które zachodzą na całym świecie, czyli

wkroczenie bibliotek na drogę cyfryzacji i wirtualnych usług bibliotecznych. W ten sposób nakreślona została szeroka panorama dziejów Biblioteki na tle rozwoju Uniwersytetu. Fakt, że autorem publikacji jest wieloletni dyrektor omawianej instytucji, wypada tylko na korzyść publikacji, ponieważ niejednokrotnie otrzymujemy garść informacji, które zostały wzbogacone osobistymi przemyśleniami i zdobytym doświadczeniem.

Nominowani 2021

- Jolenta Brzezińska, *Nieznajomi*, oprac. Marcin Brzeziński, Justyna Kobus i Jerzy Sierociuk, Wydawnictwo PTPN;
- Radosław Nawrot, *Szachownica*, Wydawnictwo Miejskie Poznania;
- Piotr Bojarski, *Fiedler. Głód świata*, Wydawnictwo Poznańskie;
- Adam Kozak, *Pleszew w późnym średniowieczu i u progu epoki nowożytnej (koniec XIV–początek XVI wieku)*, Wydawnictwo PTPN;
- Stanisław Borowiak, *Dwór a wieś folwarczna w Poznaniu w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje;
- Waldemar Gawiejnowicz, *Surzyński, Gieburowski, Nowowiejski. Wybrane aspekty życia i działalności*, Akademia Muzyczna im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu;
- Sławomir Palicki, *Rewitalizacja miast. Perspektywa rynku nieruchomości mieszkaniowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu;
- Jacek Łuczak, Halina Bogusz, Martyna Tomczyk, *Moje Palium*, Wydawnictwo Poznańskie;
- Piotr Nowak, *Szamotuły. Dzieje Miasta*, Urząd Miasta i Gminy Szamotuły;
- Justyna Aniceta Turkowska, *Der kranke Rand des Reiches Sozialhygiene und nationale Räume in der Provinz Posen*, Verlag Herder-Institut.

Nagrody 2021

Laudacja prof. dr hab. Tomasza Mizerkiewicza wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury popularnonaukowej i beletrystyki w dniu 27 lipca 2021 r.

Książka biograficzna **Piotra Bojarskiego** pt. *Fiedler. Głód świata*, wydana przez Wydawnictwo Poznańskie (Poznań 2020) pozwala na nowe spotkanie z niezwykle bogatym i skomplikowanym życiorysem poznańskim XX wieku. Sławny pisarz-podróżnik Arkady Fiedler ukazany zostaje jako poznaniak wychowany do działalności patriotycznej w ostatnich latach zaborów, potem walczący w powstaniu wielkopolskim, śmiało wyrywający się w świat podróżnik-reporter, jak rzadko który literat z Poznania w okresie międzywojennym zyskujący nieklamane uznanie w kraju, towarzyszący polskim lotnikom w czasie bitwy o Anglię kanonicznym tomem *Dywizjon 303*, a potem przez wiele lat znoszący dylematy i koszty wizerunkowe pisarza oficjalnie wydawanego w PRL-u. Książka Bojarskiego to ważne osiągnięcie nowej polskiej biografistyki, która unika brązownictwa i pokazuje, że prawda biograficzna leży w połączeniu świetnych i nieświetnych stron portretowanej osobowości. Dzięki Bojarskiemu przypominamy sobie o bohaterstwie powstańca wielkopolskiego, wielkich innowacjach artystycznych jego reportażu podróżniczego, otwieraniu przezeń polskiej kultury literackiej na współczesność dalekich egzotycznych światów. Razem z nim zastanawiamy się jednak i nad tym, jak dzisiaj rozumieć i oceniać stosunek pisarza do kobiet z krajów kolonialnych, z którymi wiązał się przelotnie węzłem małżeńskim

jako biały podróżnik. Równie otwarcie możemy dyskutować o granicach konformizmu Fiedlera w Polsce Ludowej, kiedy dla możliwości wyjazdów na dalekie kontynenty był pisarzem wykorzystywanym przez reżim, choć mimo to nigdy nie zapłacił za paszport współpracą z tajnymi służbami. Piękne karty książki opisują życie rodzinne pisarza, który mimo kilku związków małżeńskich w Polsce i związanych z tym kłopotów emocjonalnych, otoczony był serdeczną, tolerancyjną oraz szczerze kochającą go rodziną. Zarazem Bojarski zadaje w sposób dyskretny pytanie o źródła niezwykłej twórczości pisarskiej Fiedlera, o tajniki sukcesu artystycznego i drogę ku mistrzostwu literackiemu. Piotr Bojarski bez wątpienia sporo się nauczył, pisząc tę książkę i podpatrując Arkadego Fiedlera, dowiedział się nie tylko, czym był „głód świata” poznańskiego podróżnika, ale i czym jest „głód literatury”, który tom Bojarskiego w nas rozbudza i zaspokaja wspólnym dziełem biograficznym.

Laudacja prof. dr hab. Tomasza Jurka wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury naukowej w dniu 27 lipca 2021 r.

Nagrodzona publikacja **Stanisława Borowiaka**, pt. *Dwór a wieś folwarczna w Poznaniu w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, wydana przez Wydawnictwo Nauka i Innowacje (Poznań 2020) opiera się na jego dysertacji doktorskiej napisanej i obronionej pod kierunkiem prof. Witolda Molika. Autor należy więc do znakomitej poznańskiej szkoły badań nad XIX wiekiem. Przedmiotem swej pracy uczynił relacje między dworem a wsią folwarczną w Wielkim Księstwie Poznańskim. W centrum uwagi stają więc nie chłopigospodarze ze wsi włościańskich, ale robotnicy rolni. To bardzo ważna grupa społeczna, stanowiąca niegdyś jeden z najliczniejszych elementów struktury społecznej, a mimo to niebudząca dotąd żywszego zainteresowania historyków. Praca ma więc w istocie niemal pionierski charakter. Na uznanie zasługuje sposób ujęcia podjętej problematyki. Otrzymujemy tu bowiem nie tylko wątki typowe dla tradycyjnej historii społecznej, dotyczące genezy, formowania się, przemian i struktury analizowanej grupy, jej pozycji prawnej i ekonomicznej, z dużą dozą danych statystycznych, ale także omówienie warunków życia materialnego, a do tego, co szczególnie warto podkreślić, spraw świadomości społecznej i szeroko pojętej mentalności. Zaproponowane ujęcie nie jest ograniczone tradycyjnymi podziałami narodowościowymi, obejmuje natomiast zarówno ludność polską, jak i niemiecką. Otrzymujemy zatem kompleksowy i złożony obraz życia i społecznej egzystencji badanej grupy. Praca cechuje się zarazem wielką sumiennością metodyczną i znakomitym warsztatem, oparta jest na niezwykle rozległej kwerendzie źródłowej. Dzieło to na pewno zajmie trwale miejsce w dorobku polskiej historiografii. Przy tych walorach ogólnych stanowi zarazem bardzo ważne studium z dziejów naszego regionu, pozwalające lepiej zrozumieć dzieje Wielkopolski w epoce formowania się jej nowoczesnego społeczeństwa, a także społeczne korzenie znacznej części dzisiejszych Wielkopolan.

Nominowani 2022

- Jerzy Alter, *Powstanie*, Dom Wydawniczy Rebis;
- Witold Brzeziński, *Życie szlachcianki w późnośredniowiecznej Wielkopolsce. Magnificae et generise. Zagadnienia demograficzne i majątkowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy;
- Jacek Głomb, *Życie niedokończone. Z Lechem Raczakiem rozmawia Jacek Głomb*, Żywosławie. wydawnictwo;

- Ewa Greser (przeł. i oprac.), *Ernst i Sophie Below, Poznańskie dzienniki 1859–1860*, Wydawnictwo Miejskie Poznań;
- Marcin Jurek, *W polskiej Wandei. Komunistyczna Partia Polski w województwie poznańskim w czasach II Rzeczypospolitej*, Instytut Pamięci Narodowej;
- Olgierd Kiec, *Parafie ewangelickie w Wielkopolsce w XIX–XXI wieku. Historia, tożsamość i polityka historyczna na pograniczu polsko-niemieckim*, Fundacja Instytut Kultury Popularnej;
- Przemysław Matusik, *Historia Poznania, t. 1–4*, Wydawnictwo Miejskie Poznań, Wydawnictwo PTPN;
- Witold Molik, *Polska emigracja w Niemczech a kraj w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje;
- Adam Pleskaczyński, *Wartheland. Dzieje zbrodni*, Instytut Pamięci Narodowej;
- Damian Rożek-Pawłowski, *Nowotomyskie sagi. Ludzie i wspomnienia*, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Nowym Tomyślu.

Nagrody 2022

Laudacja prof. dr hab. Tomasza Mizerkiewicza wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury popularnonaukowej i beletrystyki w dniu 30 czerwca 2022 r.

Jacek Głomb namówił Leszka Raczaka na wywiad-rzekę, w której możemy zanurzyć się i popłynąć wraz z wartkim nurtem powojennej historii Wielkopolski i Poznania. Głomb okazał się rozmówcą doskonałym: dyskretnym, domyślnym, pozostawiającym wiele miejsca dla coraz obszerniej i chętniej opowiadającego Raczaka. Stworzył dzięki temu unikalną historię mówioną Wielkopolski i Poznania, w której w fascynujących wspomnieniach wybitnego reżysera pojawiają się realia życia po wojnie, dorastania w czasach stalinowskich i poodwilżowych, dzieciństwa spędzonego na wielkopolskiej wsi, a potem na – wciąż jeszcze podpoznańskich – Ratajach, w liceum Paderewskiego, na poznańskiej polonistyce. Stopniowo dowiadujemy się, jak wyglądała droga z chłopackiego, sportowego dzieciństwa ku rozpoznaniu własnych pasji teatralnych, pierwszym próbom scenicznym, początkom studenckiego teatryku poezji przemianowanego następnie na wspaniały Teatr Ósmego Dnia. Historia współczesnej kultury Poznania wylaniająca się z rozmów Jacka Głomba z Leszkiem Raczakiem to brakująca część wspólnej pamięci, ożywiona na zawsze, inspirująca, unikająca upiększeń. Głomb jako pierwszy i jedyne udanie sprowokował Raczaka do równie szczerej, wielowątkowej oraz poruszającej opowieści. Dowiadujemy się z niej, jak zmieniać doświadczenie lokalne w sztukę otwartą światopoglądowo, broniącą wolności wypowiedzi, wrażliwą na potrzeby innych, łączącą Poznań i Wielkopolskę z całym światem.

Laudacja dr Izabeli Wyszowskiej wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury dotyczącej miasta Poznania w dniu 30 czerwca 2022 r.

Jednogłośnie decyzją Komisji Konkursowej PTPN – pierwsze miejsce w kategorii książka o Poznaniu za rok 2021 – uzyskuje pan **profesor Przemysław Matusik** za czterotomowe dzieło *Historia Poznania*, wydane przez Wydawnictwo Miejskie Poznań. Autor – znakomity historyk, znawca XIX i XX wieku, redaktor naczelny „Kroniki Miasta Poznania”, podjął się w pojedynkę nietłwegogo, niezwykle ambitnego zadania – stworzenia syntezy

dziejów stolicy Wielkopolski, ukazując ją od powstania grodu na Ostrowie Tumskim aż po 2016 rok (związany z obchodami 1050. rocznicy chrztu Polski).

Środowisko poznańskie od wielu lat oczekiwało publikacji o historii miasta, która adresowana byłaby nie tylko do naukowców, badaczy regionu ale także miłośników miasta, mieszkańców oraz odwiedzających Poznań turystów. I szczęśliwie doczekało się – rzetelnej naukowo monografii, napisanej przystępnie, z rozmachem, niezwykle barwnie z charakterystyczną dla Autora swadą. Po docenione już dzieło bardzo chętnie sięgają odbiorcy, za sprawą tego niezwykle wciągającego stylu. Bogata strona ikonograficzna (liczne fotografie, ryciny, mapki) znacząco dopełnia publikację, ułatwiając wyobraźni przeniesienie się w czasie do opisywanych momentów dziejowych. Synteza pióra Przemysława Matusika stanowić będzie punkt odniesienia dla kolejnych pokoleń badaczy losów miasta Poznania i niewątpliwie zajmie znaczące miejsce w historiografii zarówno regionalnej, jak i ogólnopolskiej.

Jej wielowarstwowy charakter wynika z prezentacji przez Autora szerokiego spektrum aspektów: od zagadnień przestrzennych, infrastrukturalnych, instytucjonalnych, prawnych po problematykę społeczną, kulturalną, obyczajową, w tym relacje między zamieszkującą miasto ludnością polską, niemiecką i żydowską. Kompleksowa panorama dziejów Poznania zawarta na kartach czterotomowego dzieła, zasługuje na szerokie uznanie czytelników, którzy dostali szansę, by lepiej poznać i zrozumieć rodzinne miasto już na etapie edukacji szkolnej. Życzymy, aby *Historia Poznania* stała się obowiązkową, ale jednocześnie chętnie czytaną lekturą młodzieży w poznańskich i wielkopolskich szkołach i na uczelniach. Jak Marceli Motty za swe *Przechadzki po mieście* zyskał miano Piewcy XIX-wiecznego Poznania, tak dziś Przemysław Matusik za swe szczególne dzieło zasługuje na miano Piewcy dziejów miasta Poznania.

Laudacja prof. dr hab. Tomasza Jurka wygłoszona podczas uroczystego wręczenia
Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii naukowej
w dniu 30 czerwca 2022 r.

Miejsce dr. Witolda Brzezińskiego w naszej nauce historycznej wyznacza fakt, że jest uczniem prof. Janusza Bieniaka, twórcy i mistrza tzw. toruńskiej szkoły genealogicznej. Witold Brzeziński wydaje się obecnie jednym z najważniejszych kontynuatorów jej dorobku. Dorobek owych badań genealogicznych, sięgający starszej jeszcze tradycji Władysława Semkowicza, przyniósł prawdziwy przełom w obrazie średniowiecznej przeszłości, przynosząc przełamanie „anonimowości” ówczesnego społeczeństwa. Dziś niemal każdą osobę występującą na kartach naszej historii, przynajmniej z kręgów szlachty, potrafimy osadzić w konkretnym środowisku rodzinnym, terytorialnym i społecznym. Witold Brzeziński wykracza jednak daleko poza tak zakreślone zadania badań genealogicznych. Stara się mianowicie dążyć do syntezy gromadzonej od dawna drobiazgowej wiedzy o powiązaniach rodowych, rodzinnych i szczegółowych życiorysach poszczególnych osób – tak, by stworzyć z nich obraz życia dawnej rodziny szlacheckiej, odwołujący się do metod demografii czy socjologii. W tym kierunku szła już jego poprzednia książka o koligacjach małżeńskich możliwych rodzin wielkopolskich, skupiona na odtworzeniu mechanizmów i strategii doboru małżeńskiego. Kolejna praca o szlacheckiej kobiecie przedstawia jeszcze szerszą perspektywę. Śledzimy losy panien, mężatek i wdów, dowiadujemy się, w jakim wieku najczęściej wychodziły za mąż, jak długo trwały ich związki, kiedy wdowiały, czy i ile razy decydowały się na ponowne zamążpójście, ile rodziły dzieci, jak radziły sobie z zarządzaniem dziedzicznym i rodzinnym majątkiem. Obraz to isticie pasjonujący.

Reinterpretacji ulegają ugruntowane poglądy, by nie rzecz mity, o pozycji społecznej i prawnej kobiety, która okazuje się silniejsza, niż to się powszechnie sądzi. Chodzi zaś nie tylko o ciekawy koncept badań i znakomity, w znacznej mierze nowatorski kwestionariusz badawczy. Wszystko jest tu oparte na ogromnej podstawie danych szczegółowych, czerpanych nie tylko z literatury, ale przede wszystkim z własnej, imponującej wręcz kwereńdziej w materiale archiwalnym. Dość stwierdzić, że autor wnikliwie przeczytał całość zachowanego zbioru piętnastowiecznych akt sądowych – jest tego jakaś setka ksiąg – a gigantyczny zestaw informacji potrafił „ogarnąć”, zestawić, krytycznie zinterpretować i twórczo wykorzystać. Za przedmiot swych badań obrał zaś właśnie Wielkopolskę. Mamy więc ogromną i barwną panoramę życia Wielkopolanek, co niezwykle cenne dla historii regionu, ale zarazem syntetyczny obraz funkcjonowania kobiet w rodzinie i społeczeństwie. I to jest walor dający książce rangę opracowania istotnego z punktu widzenia ogólnej historii społecznej, stanowiącego przyczynek (niezwykle solidny) i źródło porównań dla analogicznych badań w wymiarze europejskim. Książka W. Brzezińskiego zachowa niewątpliwie trwale miejsce w historiografii, i to nie tylko polskiej, ale ma też, przypominamy, ów wymiar regionalny, wielkopolski, sprawiający, że z pożytkiem i zainteresowaniem sięgają po nią będą badacze i pasjonaci miejscowej przeszłości. To połączenie regionalizmu i uniwersalizmu jest szczególnie cenną, a rzadką, cnotą badawczą.

Nominowani 2023

- Grzegorz Glabisz, *Sejmiki Wielkopolski w latach 1764–1793*, Wydział Historii UAM;
- Tomasz Związek, *Krajobrazy szesnastowiecznej Polski. Las – ziemia – woda – ruda darniowa. Powiat kaliski i Wielkopolska w tle*, Instytut Historii PAN;
- Radosław Nawrot, *Gaspar da Gama*, Wydawnictwo Miejskie Poznań;
- Agnieszka Cabała, *Wielkopolanie '44: jak mieszkańcy Wielkopolski walczyli w powstaniu warszawskim*, Dom Wydawniczy Rebis;
- Władysław Schwarz, *Z wielkopolskiej wsi na fronty Wielkiej Wojny*, wyd. i oprac. Alina Kucharska, Wydawnictwo PTPN;
- Artur Makowski, *Życie codzienne mieszkańców Pleszewa w drugiej połowie XVIII wieku*, Wydawnictwo PTPN, Wydawnictwo Miejskie Poznań;
- Witold Garbaczewski, Agnieszka Murawska, *Wielkopolska w monetach i medalach. Podróż przez tysiąclecia*, Muzeum Narodowe w Poznaniu;
- *Wyparte historie. Antysemityzm na Uniwersytecie Poznańskim w latach 1919–1939*, red. Maciej Michalski, Krzysztof Podemski, Wydawnictwo Naukowe UAM;
- Lucjan Moros, *Made in Poznań*, Księży Młyn Dom Wydawniczy;
- Anita Magowska, Piotr Nowicki, Patrycja Rakowska, *Po prostu „Lutycka” 1972–2022. Historia Szpitala Wojewódzkiego w Poznaniu, Szpital Wojewódzki w Poznaniu*, Wydawnictwo Miejskie Poznań.

Nagrody 2023

Laudacja prof. dr hab. Tomasza Mizerkiewicza wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury popularnonaukowej i beletrystyki w dniu 6 lipca 2023 r.

Powieść historyczna Radosława Nawrota z dziejów XVI wieku to zaskakująca opowieść o poznańskiej tożsamości. Pisarz uświadamia, że tożsamość ta powstawała często

poprzez akty identyfikacji z tym, co najbardziej inne, a nawet egzotyczne. Motto i epilog pozwalają przypomnieć, że słynne określenie „pyrlandia” wiąże ściśle Poznań z odległym Peru. Powieść Nawrota dzięki opowieści o historycznej postaci pochodzącego z Poznania żeglarza Gaspara da Gamy dodaje do tego połączenie miasta z Indiami, Meksykiem czy Brazylią. Handlowa tradycja miasta powodowała, że często w jego dziejach swobodnie otwierało się ono wraz z Wielkopolską na współżycie z kulturami Europy i świata, współtworzone było przez ważną społeczność żydowską lub gościło niepoprawnych alchemików, takich jak Faust. Pisarz zresztą zadbał, byśmy Poznań XVI wieku oglądali z perspektywy przyjeżdżających do miasta Portugalczyków i Hiszpanów. Zapewniło to sporą dawkę humoru, gdy lokalne polskie i poznańskie obyczaje wzbudzają szok i niedowierzenie gości z zachodniego krańca Europy, dla których Polska bywa dziwniejsza niż Indie. Zarazem ta zaskakująca i zabawna „egzotycaja” Poznania w spojrzeniu gości z Europy wolna jest od upiększeń, wciąż czarownice palone są na stosach, a miasto bywa tylko mało istotną sceną dla rozgrywek możnych tego świata. Co ważne, decyzją pisarza tajemnica poznańskiego Żyda Gaspara da Gamy, który ocalił wyprawę Vasco da Gamy i pomógł Portugalczykowi odkryć Brazylię, zostaje zdeponowana na wieki w Poznaniu. Radosław Nawrot dzięki swej powieści zbudował ważny kulturowy oraz literacki mit Poznania, gdyż Gaspar da Gama swój najważniejszy zapis postanowił ukryć właśnie tutaj i największa tajemnica nowożytnego świata zamieszkała na zawsze w stolicy Pyrlandii.

Laudacja prof. UAM dr hab. Piotra Korduby wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury dotyczącej miasta Poznania w dniu 6 lipca 2023 r.

Nagrodzona publikacja to bezprecedensowe studium wypartej historii, naznaczającej oblicze poznańskiego uniwersytetu w pierwszych dwóch dekadach jego istnienia. Historii ukazującej „inną twarz” konstytutywnej dla XX-wiecznych i współczesnych dziejów miasta instytucji, ujawnionej wskutek profesjonalnych, międzydyscyplinarnych i zespołowych naukowych dociekań, a zarazem posiadającej moc przyszłościowej przestrogi.

Jury, nagradzając tę pozycję, doceniło zarówno badawczy rozmach i staranność przedsięwzięcia, jak również przemyślaną motywację do podjęcia studiów nad historią trudną i wstydliwą, a tym samym metodę jej rozpoznania właściwą dla uniwersytetu pojmowaną jako naukowe zadanie i społeczny obowiązek. Praca, choć podejmująca zagadnienie antysemityzmu jako zjawiska społecznego, zrealizowana została przy użyciu różnych perspektyw i warsztatów badawczych, eksplorując bogactwo źródeł pisanych, w tym bliżej wcześniej nieanalizowanych pod tym kątem archiwów uczelnianych, a także historycznej ikonografii. Analiza tytułowego zjawiska została przedstawiona w dynamicznej relacji pomiędzy rekonstrukcją konkretnych wydarzeń na Poznańskim Uniwersytecie i w mieście, a jego szerszymi, ponadregionalnymi i przekrojowymi panoramami. Wydobywa jego procesualny i masowy wymiar, nie usuwając jednak ze swej optyki jednostek i społecznych grup, nie rozmywając w zbiorowej anonimowości ani odpowiedzialności antysemitycznych aktorów, ani indywidualności pokrzywdzonych. W efekcie uzyskaliśmy nie tylko wydarzeniowy zapis tytułowego elementu międzywojennych dziejów uczelni, ale ich przekonującą kontekstualizację, która nie służy neutralizacji ich znaczenia i wagi, a wydobywa pokrewieństwa i odrębności, czyniąc to opracowanie cennym zarówno w skali makro-, jak i mikrohistorycznej. Tak więc, choć jest to studium „przypadku poznańskiego”, to dopełniające uniwersalną wiedzę o mechanizmach konstruowania wroga, Innego, kolektywnej przemocy.

Nagradzamy opracowanie wyrosłe z dojrzałej świadomości własnej instytucjonalnej biografii, z pozoru jedynie regionalne, w rzeczywistości będące istotnym wkładem w powszechne rozpoznawanie dziejów najtrudniejszych.

Laudacja prof. UAM dr hab. Danuty Konieczki-Śliwińskiej wygłoszona podczas uroczystego wręczenia Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w kategorii literatury naukowej w dniu 6 lipca 2023 r.

Nagrodzona publikacja to wielowątkowa monografia ukazująca kompleksowo i z różnych perspektyw życie codzienne mieszkańców nowożytnego Pleszewa w latach 1750–1793. Jury, nagradzając tę pozycję w kategorii publikacji naukowej, doceniło przede wszystkim podjęcie szczegółowych badań nad dziejami miast Wielkopolski i kontynuację wieloletniego projektu opracowania interdyscyplinarnej monografii Pleszewa, której inicjatorem i koordynatorem jest prof. Andrzej Gulczyński. Warto dodać, że w tej samej serii, co nagrodzona publikacja, czyli serii pt. „Dziedzictwo Wielkopolski”, ukazała się w 2020 r. monografia Pleszewa z okresu późnego średniowiecza i początków epoki nowożytnej autorstwa Adama Kozaka. Jury Konkursu zwróciło również uwagę na tematykę zaprezentowanych przez dra Artura Makowskiego wyników badań, które dotyczą ważnego, aczkolwiek dość trudnego do opracowania, aspektu życia codziennego mieszkańców niewielkiego (w gruncie rzeczy) miasta wielkopolskiego w okresie późnonowożytnym, bo przecież Pleszew w 1771 r. liczył niewiele ponad 1000 mieszkańców. Autorowi tej publikacji udało się jednak wydobyć z dostępnego materiału źródłowego niezwykle ciekawy obraz miasta, jego ustroju, społeczeństwa, gospodarki i kultury, przybliżający czytelnikom wiele codziennych spraw składających się na funkcjonowanie każdej miejscowości, i to nie tylko w okresie nowożytnym, jak np. kwestia wyżywienia mieszkańców, rozstrzyganie sporów, ochrona przeciwpożarowa, gospodarka komunalna czy kultura intelektualna. Trudność, z jaką musiał się zmierzyć dr Makowski, polegała na tym, że źródła są rozproszone, niepełne i czasem aż nazbyt szczegółowe, dostępne w formie dokumentacji wytworzonej przez kancelarię miejską i bractwa cechowe, w postaci metrykaliów (ksiąg ślubów, chrztów i zgonów), wizytacji parafii pleszewskiej oraz licznych dokumentów przechowywanych w muzeach regionalnych w Pleszewie i Krotoszynie. Poradził sobie z tym zadaniem doskonale, przygotowując pod kierunkiem znanego nowożytnika poznańskiego prof. Michała Zwierzykowskiego dysertację doktorską, z której opublikowaną wersję mamy okazję się zapoznać.

Książka z pewnością znajdzie swoich wiernych czytelników nie tylko w gronie specjalistów z historii Polski XVIII wieku czy historii Wielkopolski, ale także wśród zwolenników mikrohistorycznego podejścia do dziejów miast i pasjonatów zgłębiania tajników życia codziennego ich mieszkańców. Bez wątpienia stanie się bestsellerem w Pleszewie, bo tam chyba najbardziej docenione zostanie to wyjątkowe dzieło.

3. Konferencje naukowe

W 2020 r. PTPN zorganizowało konferencję naukową pt. *Praca organiczna: osoby, miejsca, procesy*, która odbyła się w dniach 13–14 października. Podczas dwudniowej konferencji wygłoszono siedem miniwykładów i 15 referatów. Konferencja ze względu na obostrzenia związane z pandemią odbyła się za pośrednictwem platformy Zoom.

W pierwszym dniu konferencji odbył się zaplanowany blok specjalistyczny, w ramach którego zaproszono specjalistów z pięciu polskich ośrodków naukowych. Drugi dzień konferencji rozpoczął się od panelu pt. *Wielkopolski Szlak Pracy Organicznej*, podczas którego po raz pierwszy publicznie zostały przedstawione koncepcje autorskie szlaku, złożone w ramach konkursu zorganizowanego w ubiegłym roku przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. Cztery wyróżnione w konkursie koncepcje przedstawili:

- prof. GSW dr hab. Armin Mikos v. Rohrscheidt (Gnieźnieńska Szkoła Wyższa Millenium),
- prof. UAM dr hab. Andrzej Gulczyński, prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek, prof. UEP dr hab. Agnieszka Niezgoda, prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz (PTPN),
- Dawid Abramowicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu),
- prof. UEP dr hab. Agnieszka Ziomek.

Kolejne cztery panele skupiały się wokół bloku regionalistycznego. Referaty wygłosili przedstawiciele instytucji kultury, muzeów, bibliotek oraz regionaliści. Paneliści reprezentowali następujące instytucje: Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy, Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu, Bibliotekę Raczyńskich w Poznaniu, Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego.

27 października 2021 r. na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM odbyła się konferencja naukowa *W 30. rocznicę pierwszych wolnych wyborów parlamentarnych w Polsce*. Konferencja została zainicjowana i była współorganizowana przez prof. Filipa Kaczmarka, który był posłem na Sejm RP I kadencji. Współorganizatorami konferencji były: Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM oraz Ośrodek Badań i Edukacji Europejskiej. Wśród zaproszonych gości byli posłowie I kadencji Sejmu RP: Hanna Suchocka (Premier RP w latach 1992–1993), Cezary Urbaniak, Marek Zieliński. W trakcie konferencji prócz referatów uczestnicy mieli okazję wysłuchać wspomnień zarówno premier Hanny Suchockiej, jak i innych bezpośrednich uczestników tamtych wydarzeń.

23 listopada 2021 r. w murach PTPN odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa *Spółki, fabryki, czytelnice... Areny pracy organicznej*". Wydarzenie otworzył prezes, następnie prowadzenie przejął prof. UAM dr hab. Andrzej Gulczyński. Łącznie wygłoszono 19 referatów w ramach sześciu paneli tematycznych. W trakcie konferencji zastanawiano się nad fenomenem miejsca, zarówno w kontekście abstrakcyjnym, jak i w formie realnej. Dyskutowano o sposobach, czasie i wielokrotności ich wykorzystania, a także o funkcjonowaniu współcześnie. Mieliśmy również okazję poznać przykłady wykorzystania miejsc, które w nieoczywisty sposób stają się ośrodkami kultywowania dziedzictwa i szerzenia kultury. Prelegenci oraz dyskutanci wielokrotnie poruszali kwestię pamięci i zachowania dziedzictwa kulturowego, a także szerzenia wiedzy o zabytkach kultury powiązanych z pracą organiczną. Konferencja została dofinansowana przez Fundację Zakłady Kórnickie. Patronatu honorowego udzielili marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak i prezydent Miasta Poznania Jacek Jaśkowiak.

Z inicjatywy prezesa Filipa Kaczmarka zorganizowano konferencję naukową pt. *Nauka wobec wyzwań wynikających z pandemii*, która odbyła się w dniach 2–3 czerwca 2022 r. w Sali Posiedzeń. W ciągu dwóch dni obrad przedstawiono 24 referaty, przeprowadzono kilka dyskusji panelowych oraz wiele rozmów naukowych i nie tylko, których – jak wskazywali nasi prelegenci – brakowało im najbardziej w okresie pandemii. Moderatorami konferencji byli: prof. UAM dr hab. Rafał Dobek, prof. UAM dr hab. Jaromir Jeszke oraz dr Norbert

Delestowicz. Konferencja została dofinansowana przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu *Doskonała nauka – wsparcie konferencji naukowych*.

Towarzystwo w dniach 12–13 grudnia 2022 r. w Sali Posiedzeń zorganizowało kolejną konferencję. Została ona przygotowana w związku ze zbiegiem kilku okazji: 200. rocznicy śmierci Józefa Wybickiego (1747–1822), 95. rocznicy ustanowienia Mazurka Dąbrowskiego hymnem narodowym i ogłoszeniem przez Sejm RP roku 2022 Rokiem Józefa Wybickiego. Ogólnopolska konferencja była realizowana w ramach projektu: „165. rocznica Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i działania na rzecz rozwoju nauki i kultury”, finansowanego przez ministra edukacji i nauki.

20 maja 2023 r. odbyła się konferencja popularnonaukowa współorganizowana przez Poznański Oddział PTTK i PTPN, której głównym zagadnieniem byli prekursorzy turystyki i krajoznawstwa w Wielkopolsce. Po wysłuchaniu w referatów, m.in. o Cyrylu Ratajskim, Edwardzie Raczyńskim czy Kazimierzu Kantaku, uczestnicy wybrali się na Wzgórze św. Wojciecha, gdzie dokonano uroczystego odsłonięcia wizerunków Stanisława Staszica i Aleksandra Ostrowicza na Głazie Pamięci.

W dniach 25–27 maja 2023 r. odbyła się międzynarodowa konferencja *Normativity versus Diversity / Normativität versus Diversität* współorganizowana m.in. przez Wydział I PTPN, Wydział Filozoficzny UAM i Centrum Transdyscyplinarnych Badań Dikastai. W czasie trzech dni trwania konferencji wygłaszano interesujące referaty zarówno w języku angielskim, jak i niemieckim. Konferencję poprowadziła przewodnicząca Wydziału I prof. Ewa Nowak.

O konferencji z okazji Jubileuszu Towarzystwa wspomniano już w rozdziale poświęconym obchodom rocznicy. Organizowaliśmy lub współorganizowaliśmy kilka innych konferencji wśród których warto wymienić: drugą edycję konferencji *Dziedzictwo Wielkopolski* (15 grudnia 2020), konferencję *Roman Pollak (1886–1972) – nowe spojrzenia. Sesja naukowa w 50. rocznicę śmierci* (26 października 2022).

4. Poznański sposób na niepodległość

Trzyletni cykl wykładów poświęconych działaniom podejmowanym w czasach zaborów w celu odzyskania niepodległości został dobrze przyjęty, a w dyskusjach zrodziło się pytanie o ciąg dalszy – o spożytkowanie i utrwalenie niepodległości, także o kształtowanie tożsamości narodowej.

W 2020 r. kontynuowano cykl wykładów z dodatkiem w podtytule „Druga Rzeczpospolita”. Cykl objął wykłady odpowiadające m.in. na pytanie, jak umacniano niepodległość, rozbudowując miasto, budując uniwersytet, rozwijając administrację czy przemysł. Jak kontynuowano ważne nurty pracy granicznej z czasów zaborów.

Z kolei w latach 2021–2022 postanowiono skupić się na kolejnym okresie i dodać w podtytule uzupełnienie: „Utracona i odzyskana?”.

Był to zatem czas od wybuchu II wojny światowej aż do roku 1956, ważnego dla Poznania i całej Polski. Znak zapytania sygnalizuje, że koniec działań wojennych w 1945 roku przyniósł wprawdzie zrzucenie jarzma okupacji, ale szybko okazało się, że Poznań, Wielkopolska i cała Polska znalazły się pod innym ciemnym cieniem. Podczas wykładów omówiono takie zagadnienia, jak: zbrojne przeciwstawienie się najeźdźcy, rozprawienie się przez okupanta z polską kulturą, mieniem i ludnością, niemieckie inwestycje zmierzające do całkowitego włączenia do Rzeszy ziem polskich. W takich trudnych warunkach Wielkopolanie podejmowali różnego rodzaju formy walki. Były to: zorganizowanie państwa

podziemnego, działalność tajnych organizacji czy nawet tworzenie uczelni wyższych. Z okresu powojennego rozważano takie zagadnienia, jak: walki o Poznań, powstanie komunistycznej władzy i działalność radzieckich instytucji kontrolujących ten system, zmiany struktury własnościowej i społecznej, wysiedlenie Niemców, a także rozwiązywanie różnych problemów gospodarczych.

W 2023 r. wykłady odbywały się pod hasłem „Na drodze do wolności” i obejmowały lata 1956–1990, a zatem okres do odtworzenia samorządu. Wykłady poświęcone zostały m.in. działalności antykomunistycznej opozycji, komitetom obywatelskim, studenckim teatrom, grupom muzycznym czy ukazywaniu dążenia do wolności na wystawach muzealnych.

Wykładowcami byli pracownicy naukowcy poznańskich uczelni i instytucji naukowych (UAM, UAP, UMP, UPP, PP, muzea, IPN) oraz działający w innych ośrodkach (Warszawa, Szczecin, Bydgoszcz, Zielona Góra). Zawsze zapraszano osoby, które miały znaczący dorobek naukowy i zdolne były przedstawić najnowsze osiągnięcia w zakresie wskazanego tematu, a także ukazania go w przystępnej formie.

W 2021 r. opublikowano nakładem Wydawnictwa PTPN tom zawierający teksty wykładów wygłoszonych podczas pierwszej, trzyletniej części cyklu.

Pomysłodawcą i merytorycznym koordynatorem cyklu jest prof. Andrzej Gulczyński.

Zestawienie wykładów od 24 czerwca 2020 r. do 29 czerwca 2023 r.

2020 –Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita

- 2 lipca – *Żydzi poznańscy i nowoczesny antysemityzm w latach 1919–1939* – wykład prof. UAM dr. hab. Rafała Witkowskiego;
- 16 lipca – *Niemieccy i polscy ewangelicy w Poznaniu, mieście nowoczesnego katolicyzmu* – wykład prof. UZ dr. hab. Olgierda Kieca;
- 10 września – *Uprzemysłowić Wielkopolskę* – wykład prof. UKW dr. hab. Sławomira Kamońskiego;
- 24 września – *„Kwiaty na ugorze”? O życiu literackim Wielkopolski* – wykład prof. dr. hab. Tomasza Mizerkiewicza;
- 15 października – *Poznańska „Zdobnicza” i artyści* – wykład prof. UAP dr. hab. Rafała Boettnera;
- 22 października – *Życie codzienne żołnierzy w poznańskim garnizonie* – wykład prof. dr. hab. Janusza Karwata;
- 12 listopada – *Włoskie akcenty w międzywojennym Poznaniu* – wykład online dr Ligii Henczel;
- 26 listopada – *Elektryfikacja miast Poznańskiego* – wykład online prof. UW r. dr. hab. Mirona Urbaniaka;
- 3 grudnia – *Na szkolnym boisku z olimpijskimi laurami* – wykład online prof. UAM dr. hab. Ryszarda Wryka;
- 17 grudnia – *Prawo i samorządność. Wartości i symbole* – wykład online prof. UAM dr. hab. Andrzeja Gulczyńskiego.

2021 – Utracona i Odzyskana?

Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956

- 4 marca – *Polityka III Rzeszy wobec polskiego dziedzictwa kulturowego* – wykład dr Agnieszki Łuczak i mgr. Tomasza Łuczaka;

- 18 marca – *Deportacje Wielkopolan. Epizod czy zapowiedź europejskiego kataklizmu* – wykład dr. Jacka Kubiaka;
- 8 kwietnia – *Zabrane, czyli o niemieckim Urzędzie Powierniczym* – wykład dr. Bogumiła Rudawskiego;
- 22 kwietnia – *Na pierwszej linii frontu. Polskie Państwo Podziemne* – wykład mgr Aleksandry Pietrowicz;
- 6 maja – *Twierdza reakcji? Kształtowanie się władzy komunistów w Wielkopolsce* – wykład dr. Marcina Jurka;
- 20 maja – *Realia i wartości. Z kart historii Uniwersytetu Ekonomicznego* – wykład prof. dr. hab. Henryka Mruka;
- 10 czerwca – *Pierwszy bunt. Protesty studenckie w Poznaniu w maju 1946 r.* – wykład dr. Piotra Grzelczaka;
- 17 czerwca – *Wysiedlenie czy wypędzenie Niemców po II wojnie światowej* – wykład prof. dr. hab. Stanisława Jankowiaka;
- 9 września – *Odbudowa, modernizacja i rozbudowa kolei w Wielkopolsce w czasie II wojny światowej* – wykład prof. UW r. dr. hab. Mirona Urbaniaka;
- 23 września – *Szare Szeregi – po poznańsku* – wykład prof. UAM dr. hab. Zbigniewa Pilarczyka;
- 7 października – *Brzemie „wyzwolenia”. Armia Czerwona i radzieckie służby bezpieczeństwa w powojennej Wielkopolsce* – wykład dr. Macieja Kościuszki;
- 21 października – *Fotografia wobec ideologii. Poznańskie środowisko fotograficzne w dobie socrealizmu* – wykład prof. UAM dr. hab. Macieja Szymanowicza;
- 4 listopada – *Uchylenie żelaznej kurtyny: Międzynarodowe Targi Poznańskie* – wykład dr. Pawła Cieliczko;
- 18 listopada – *Szkolnictwo – znów polskie* – wykład prof. UAM dr. hab. Justyny Gulczyńskiej;
- 9 grudnia – *Wielkopolska zaradność podczas okupacji* – wykład prof. Tadeusza Janickiego;
- 16 grudnia – *Ludność cywilna w obronie Wielkopolski w 1939 roku* – wykład prof. Bogusława Polaka.

2022 – Utracona i Odzyskana?
Poznański Sposób na Niepodległość: 1939–1956

- 3 marca – *Od powojennej odbudowy do gospodarki stalinowskiej* – wykład prof. UAM dr. hab. Jana Miłosza;
- 17 marca – *Powstanie Akademii Medycznej. Przyczyny – uwarunkowania – skutki* – wykład prof. Michała Musielaka;
- 7 kwietnia – *Nauka wbrew okupantowi – Uniwersytet Ziemi Zachodnich* – wykład prof. Macieja Franza;
- 21 kwietnia – *Zorganizowana przemoc niemiecka w Reichsgau Wartheland 1939–1945* – wykład dr. Adama Pleskaczyńskiego;
- 26 maja – *Żydzi w okupowanej Wielkopolsce* – wykład dr. Anny Ziółkowskiej;
- 8 września – *Aparat bezpieczeństwa w Wielkopolsce w okresie stalinowskim wobec społeczeństwa* – wykład dr. Rafała Kościańskiego;
- 22 września – *Kościół poznański w okresie rządów abp. Walentego Dymka (1946–1956)* – wykład prof. UAM. dr. hab. Konrada Białeckiego;
- 13 października – *Narodowe Siły Zbrojne w Wielkopolsce* – wykład dr. Rafała Sierchuły;
- 27 października – *Odra–Nisa – najlepsza granica Polski. Działalność Instytutu Zachodniego w latach 1944–1956* – wykład prof. dr. hab. Andrzeja Saksona;

- 3 listopada – *Walka o symbole* – wykład dr. Anny Moskał;
- 10 listopada – *Wiś wielkopolska w pierwszych latach po II wojnie* – wykład prof. Krzysztofa Strykowskiego;
- 24 listopada – *Między młotem a kowadłem. Poznaniacy w walkach o miasto w 1945 roku* – wykład dr. Michała Krzyżaniaka;
- 1 grudnia – *Uniwersytet Poznański w latach 1945–1956* – wykład prof. dr. hab. Tomasza Schramma;
- 15 grudnia – *Przyczółek wolności – samorząd gospodarczy zawodowy* – wykład dr. Andrzeja Zarzyckiego.

2023 – Na Drodze do Wolności.
Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990

- 16 marca – *Poznański Czerwiec 1956. Bunt i jego pamięć* – wykład dr. Piotra Grzelczaka;
- 30 marca – *Między estetyką i polityką. Poznański teatr studencki* – wykład prof. UAM dr. hab. Izabeli Skórzyńskiej;
- 13 kwietnia – *Wizje wolności w Wielkopolskich Muzeach* – wykład dr. Marty Kalisz-Zielińskiej;
- 27 kwietnia – *Alternatywna scena muzyczna Poznania w latach 80.* – wykład prof. UAM dr. hab. Krzysztofa Gajdy;
- 11 maja – *Niezgoda i pragmatyzm. Poznań w kulturze opozycyjnej lat 70. i 80.* – wykład prof. UAM dr. hab. Dobrochny Dabert;
- 18 maja – *Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1956–1970* – wykład dr. Marcina Jurka;
- 1 czerwca – *Formy oporu społecznego wobec komunistów w Wielkopolsce po październiku 1956 roku* – wykład dr. hab. Elżbiety Wojcieszki;
- 22 czerwca – *Komitety Obywatelskie jako demokratyzacyjny ruch społeczny* – wykład prof. UAM dr. hab. Krzysztofa Podemskiego.

5. Działalność kulturalna

W dniach 23–25 listopada 2020 r. odbyła się interdyscyplinarna konferencja pt. *Światy (nie)równoległe. Literatura wobec astronomii*, a w ramach tego wydarzenia zorganizowano kolejną edycję Skarbów Biblioteki PTPN poświęconą Mikołajowi Kopernikowi, a wykład przewodni „*De revolutionibus*” Mikołaja Kopernika: 1543, 1566, 1617 wygłosił prof. dr. hab. Jarosław Włodarczyk (Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk).

24 listopada 2021 r. odbyło się spotkanie w ramach Skarbów Biblioteki PTPN, które zostało poświęcone pamiętnikowi, pochodzącego z Galicji, Władysława Szczurkiewicza (1864–1936). Podczas wydarzenia zaprezentowana została edycja krytyczna wspomnień Władysława Szczurkiewicza opublikowana pt. *Pamiętnik komisarza wojskowego Legionów Polskich Naczelnego Komitetu Narodowego (1914–1918)*. Publikacja została wydana wspólnie przez Wydawnictwo PTPN i Dom Kultury Pilzno – Muzeum Regionalne, a przy opracowaniu dzieła pracowali dr. Norbert Delestowicz, dyrektor Biblioteki, i mgr. Alina Kucharska, we współpracy z dr. Marzeną Baum-Gruszowską z Muzeum Regionalnego w Pilźnie.

31 marca 2022 r. odbyła się kolejna edycja Skarbów Biblioteki PTPN, a pretekstem było wydanie wspomnień autorstwa Wiktora Gładysza, kupca, przemysłowca i działacza

społecznego. Pamiętnik W. Gładysza jest ciekawym źródłem do historii Poznania końca XIX i pierwszej połowy XX w. Pamiętnik w postaci kopii maszynopisu trafił do zbiorów Biblioteki w 2021 r., przekazany przez wnuczkę Wiktora Gładysza, Ewę Filipowską. Na spotkaniu zebrani mogli wysłuchać wykładu prof. UAM dr hab. Rafała Dobka z Wydziału Historii UAM oraz referatu dyrektora Biblioteki dr. Norberta Delestowicza, który wraz z Ewą Filipowską opracował pamiętnik Wiktora Gładysza. Przedstawiona została także specjalna prelekcja Beaty Karwalskiej (Archiwum Państwowe w Poznaniu), autorki wystawy plenerowej o rodzinie Gładyszów, przygotowanej wcześniej w ramach projektu Archiwa Rodzinne Niepodległej. Część artystyczną wieczoru zaprezentowali Michał Heintze i Alicja Kosznik.

Następne spotkanie z tego cyklu odbyło się 7 czerwca 2022 r. Tym razem bohaterem wydarzenia był Władysław Schwarzwald i jego korespondencja z okresu I wojny światowej, zachowana w rodzinnych zbiorach Aliny Kucharskiej, która podjęła się opracowania i wydania dotychczas nieznanego źródła do dziejów Wielkopola w armii niemieckiej. Zebrani goście mogli wysłuchać trzech prelekcji. Jako pierwszy głos zabrał prof. Przemysław Matusik, który zarysował sytuację Polaków podczas Wielkiej Wojny. Prof. Jerzy Sierociuk przybliżył historyczne i kulturowe znaczenie gwar Wielkopolski, zaś autorka opracowania przedstawiła postać W. Schwarzwalda oraz scharakteryzowała zachowaną kolekcję. Dla gości przygotowana została wystawa ukazująca zachowane listy i karty pocztowe. Podczas wydarzenia można było również zakupić najnowszą publikację wydaną przez Wydawnictwo PTPN książkę Władysława Schwarzwalda *Z wielkopolskiej wsi na fronty Wielkiej Wojny*. W części artystycznej zaprezentował się Zespół Tańca Ludowego AWF „Poznań” z przyspiewkami i tańcami wielkopolskimi.

Z okazji Poznańskich Dni Rodziny pracownicy Biblioteki przygotowali dwa wydarzenia online. 25 maja 2021 r. miał premierę film pt. *Z exlibrisem za pan brat*, w którym dr Anna Kryszak z sekcji zbiorów specjalnych opowiadała o historii tego małego detalu książkowego. Kolejny film pt. *Moliki książkowe na szlakach wyobraźni* miał premierę 1 czerwca 2021 r., a mgr Alina Kucharska przeczytała opowieści i legendy dla najmłodszych czytelników. Do każdego filmu została dopasowana kolorowanka zawierająca zeskanowane obiekty pochodzące ze zbiorów Towarzystwa. Dostępne były w wersji tradycyjnej w Bibliotece, a w dalszym ciągu istnieje możliwość ich pobrania z naszej strony internetowej.

W ramach roku rodziny Mielżyńskich, oprócz inicjatyw przedstawionych już wcześniej, przygotowano cykl kilkunastominutowych filmów zatytułowany *Z wizytą u Mielżyńskich*. Pierwszy odcinek został poświęcony przedstawieniu historii początków PTPN. Drugi film był zaproszeniem na wirtualny spacer śladem dawnych siedzib Towarzystwa, zaś trzeci poświęcony został prezesowi honorowemu Towarzystwa, Sewerynowi Mielżyńskiemu. Z czwartego odcinka widzowie dowiedzieli się, kto na przestrzeni lat zasiliał szeregi Towarzystwa, a w piątym poznali skomplikowane dzieje pomnika (pomników) Adama Mickiewicza, który dziś wita wkraczających na zaciszny dziedziniec Towarzystwa. Szósty odcinek poświęcony został omówieniu posiadanych w zbiorach inkunabułów. W 2022 r. zrealizowano drugą część serii „Z wizytą u Mielżyńskich”. Przygotowany materiał w dalszym ciągu jest dostępny na profilu PTPN w serwisie YouTube.

Ważnym wydarzeniem cyklicznym są Europejskie Dni Dziedzictwa. W 2020 r. zorganizowano dwa wykłady pt. *Z jarocińskiego ratusza i nonatolijskiej drukarni do każdego laptopa, czyli kręte drogi skarbów PTPN*. Pierwszy wykład wygłoszony przez dr. Norberta Delestowicza dotyczył regionalnego źródła historycznego – najstarszej księgi wójtowskiej miasta Jarocina, a prelekcja obejmowała historię zabytku od momentu przekazania go do naszych

zbiorów aż do wydania edycji źródłowej. Drugi wykład zaprezentowany przez dr Annę Kryszak dotyczył drogi wybranych inkunabułów ze zbiorów Biblioteki, w tym druku z Nonatoli (Włochy), od momentu wpisania ich do naszych zbiorów po proces digitalizacji, który miał miejsce w latach 2020–2021. W 2021 r. w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa zabraliśmy czytelników w kulinarną podróż po frontach I wojny światowej, a naszymi przewodnikami byli służący w armii niemieckiej Polacy z Wielkopolski, Prus Zachodnich i Wschodnich. Dzięki pisany przez nich listom, pamiętnikom i wspomnieniom zajrzemy nie tylko do żołnierskiego kotła, ale i do paczek przesyłanych przez bliskich na fronty, w których kryły się prawdziwe smakołyki, dowiedzieliśmy się, jak wojacy radzili sobie, gdy w wojskowych magazynach zaczynało brakować żywności oraz odwiedziliśmy ludność cywilną, która nieraz wspierała głodnych żołnierzy. Prelekcja odbyła się w formie online, a wygłosiła ją mgr Alina Kucharska. Natomiast w 2022 r. zaproszono uczestników do aktywnego zwiedzania w formie spacerów edukacyjnych. W 2022 r. Biblioteka otrzymała od koordynatora Europejskich Dni Dziedzictwa, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, pamiątkowy dyplom „za zaangażowanie w organizację Europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce”.

6. Chronologiczny wykaz ważniejszych wydarzeń

2020

- 24 czerwca – Walne Zebranie Członków PTPN;
- 2 lipca – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Żydzi poznańscy i nowoczesny antysemityzm w latach 1919–1939* – wykład prof. UAM dr. hab. Rafała Witkowskiego;
- 16 lipca – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Niemieccy i polscy ewangelicy w Poznaniu, mieście nowoczesnego katolicyzmu* – wykład prof. UZ dr. hab. Olgierda Kieca;
- 19 sierpnia – Dziedzictwo Wielkopolski – cykl wykładów popularyzujących wiedzę o regionie, seminarium *Zapomniani Wielkopolanie i ich historie, czyli jak czytać pruskie karty meldunkowe* – prowadzenie: prof. UAM dr. hab. Ewa Syska;
- 10 września – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Uprzemysłowiec Wielkopolskę* – wykład prof. UKW dr. hab. Sławomira Kamosińskiego;
- 12–19 września – Europejskie Dni Dziedzictwa. *Z jarocińskiego ratusza nonatolijskiej drukarni do każdego laptopa, czyli kręte drogi skarbów PTPN*;
- 17 września – konferencja *Zabytkowe miasta Wielkopolski. Historia i konserwacja*;
- 23 września – seminarium *Jak czytać i rozumieć stare pismo? Paleografia tacińska* – prowadzenie: prof. dr. hab. Tomasz Jurek;
- 24 września – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Kwiaty na ugorze? O życiu literackim Wielkopolski* – wykład prof. dr. hab. Tomasza Mizerkiewicza;
- 2 października – *Julian Ochorowicz (1850–1917) – Ochocki z „Lalki” – w kręgu rodziny i przyjaciół* – wykład Igora Strojceckiego;
- 8 października – *O muzyce i muzykach* – Poznańskie Konserwatorium Muzyczne – wykład prof. AM dr. hab. Haliny Lorkowskiej;
- 13–14 października – konferencja *Praca organiczna: osoby, miejsca, procesy*;

- 15 października – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Poznańska „Zdobnicza” i artyści* – wykład prof. UAP dr. hab. Rafała Boettnera;
- 17 października – Dziedzictwo Wielkopolski – cykl wykładów popularyzujących wiedzę o regionie. *Mowa Wielkopolan a język ogólnopolski* – wykład prof. UAM dr. hab. Błażeja Osowskiego;
- 22 października – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Życie codzienne żołnierzy w poznańskim garnizonie* – wykład prof. dr. hab. Janusza Karwata;
- 23 października – Dziedzictwo Wielkopolski – cykl wykładów popularyzujących wiedzę o regionie. *Nad spiz trwalsze, czyli o wielkopolskich wydawnictwach i wydawcach do 1939 r.* – wykład online dr. hab. Artura Jazdona;
- 10 listopada – Dziedzictwo Wielkopolski – cykl wykładów popularyzujących wiedzę o regionie, *Kultura muzyczna Wielkopolski* – wykład online prof. UAM dr. hab. Aliny Mądry – transmitowany online;
- 12 listopada – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Włoskie akcenty w międzywojennym Poznaniu* – wykład online dr. Ligii Henczel;
- 24 listopada – Skarby Biblioteki PTPN. *„De revolutionibus” Mikołaja Kopernika: 1543, 1566, 1617* – wykład online prof. dr. hab. Jarosława Włodarczyka;
- 26 listopada – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Elektryfikacja miast Poznańskiego* – wykład online prof. UW r dr. hab. Mirona Urbaniaka;
- 3 grudnia – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Na szkolnym boisku z olimpijskimi laurami* – wykład online prof. UAM dr. hab. Ryszarda Wryka;
- 9–12 grudnia – XLI Seminarium Mediewistyczne im. Alicji Karłowskiej-Kamzowej *Klasztor i kolegiata w średniowiecznej Europie* – transmitowane online;
- 12 grudnia – konferencja *Kliniczno-parakliniczne korelacje w praktyce lekarskiej XXI wieku*;
- 15 grudnia – Dziedzictwo Wielkopolski – edycja II – konferencja online;
- 17 grudnia – Poznański Sposób na Niepodległość: II Rzeczpospolita. *Prawo i samorządność. Wartości i symbole* – wykład online prof. UAM dr. hab. Andrzeja Gulczyńskiego.

2021

- 25 stycznia – cykl seminariów *Fotografia jako dokument osobisty. Wokół książki: „Życie alternatywne. Amatorzy i zawodowcy w fotografii poznańskiej od 1839 do 1945 roku*;
- 8 lutego – seminarium *Życie w Limbo – o badaniu doświadczenia uchodźców. Badania etnograficzne w obozie dla uchodźców w południowych Włoszech*;
- 4 marca – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Polityka III Rzeszy wobec polskiego dziedzictwa kulturowego* – wykład dr. Agnieszki Łuczak i mgr. Tomasza Łuczaka;
- 15 marca – posiedzenie Wydziału III i Komisji Geograficzno-Geologicznej. *Muzeum Ziemi UAM – historia i kolekcja* – wykład prof. UAM dr. hab. Edwarda Chwieduka, prof. UAM dr. hab. Agaty Duczmal-Czernikiewicz, dr. Joanny Jaworskiej oraz dr. Pawła Wolniewicza;
- 18 marca – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Deportacje Wielkopolan. Epizod czy zapowiedź europejskiego kataklizmu* – wykład dr. Jacka Kubiaka;
- 8 kwietnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Zabrane, czyli o niemieckim Urzędzie Powierniczym* – wykład dr. Bogumiła Rudawskiego;

- 12 kwietnia – spotkanie *Dla kogo i jakie zyski z rewitalizacji miasta?* – wykład dr. Sławomira Palickiego, udział w dyskusji: dr inż. arch. Bartosz Kaźmierczak, prof. UAM dr hab. Marek Nowak;
- 22 kwietnia – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Na pierwszej linii frontu. Polskie Państwo Podziemne* – wykład mgr Aleksandry Pietrowicz;
- 6 maja – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Twierdza reakcji? Kształtowanie się władzy komunistów w Wielkopolsce* – wykład dr. Marcina Jurka;
- 15 maja–1 czerwca – *Poznańskie Dni Rodziny w PTPN*;
- 17 maja – *Znaniectwo i ich nowojorska korespondencja* – wykład prof. UJ dr. hab. Tomasza Pudłockiego;
- 20 maja – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Realia i wartości. Z kart historii Uniwersytetu Ekonomicznego* – wykład prof. dr hab. Henryka Mruka;
- 8 czerwca – *Łukaszewicz był pierwszy. Wokół syntezy miasta Poznania* – wykład prof. Przemysława Matusika;
- 10 czerwca – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Pierwszy bunt. Protesty studenckie w Poznaniu w maju 1946 r.* – wykład dr. Piotra Grzelczaka;
- 15 czerwca – posiedzenie Wydziału II. *Czym był i gdzie leżał poznański Kunsztat?* – wykład prof. Tomasza Jurka;
- 17 czerwca – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Wysłiedzenie czy wypędzenie Niemców po II wojnie światowej* – wykład prof. dr. hab. Stanisława Jankowiaka;
- 20 czerwca – spotkanie autorskie wokół *Księgi wójtowskiej miasta Jarocina. Zapiski z lat 1571–1611* dr. Norberta Delestowicza;
- 24 czerwca – lekcja biblioteczna dla Liceum Ogólnokształcącego św. Marii Magdaleny w Poznaniu – prowadzenie: mgr Alina Kucharska, dr Anna Kryszak;
- 28 czerwca – seminarium *Studencka jesień życia i life-long learning w uniwersyteckiej praktyce*;
- 2 lipca – Działania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk na rzecz rozwoju kultury i dziedzictwa dla mieszkańców Poznania – wydarzenie *Dzień z rodem Mielżyńskich*;
- 17 lipca – Działania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk na rzecz rozwoju kultury i dziedzictwa dla mieszkańców Poznania – wydarzenie *Na ludową nutę... piknik dla małych i dużych* oraz promocja książki *Historia Poznania* prof. Przemysława Matusika;
- 20 sierpnia – Działania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk na rzecz rozwoju kultury i dziedzictwa dla mieszkańców Poznania – zwiedzanie XIX-wiecznych zakamarków PTPN;
- 9 września – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Odbudowa, modernizacja i rozbudowa kolei w Wielkopolsce w czasie II wojny światowej* – wykład prof. UW dr. hab. Mirona Urbaniaka;
- 13–15 września – *Gwara dziś*. Międzynarodowa konferencja *Aktualne problemy metodologiczne współczesnej dialektologii*;
- 19 września – Europejskie Dni Dziedzictwa 2021. *Z żołnierskiego kotła* – referat mgr Aliny Kucharskiej;
- 23 września – *Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. Szare Szeregi – po poznańsku* – wykład prof. UAM dr. hab. Zbigniewa Pilarczyka;
- 27 września – posiedzenie Komisji Archeologicznej – *Święci, władcy i nie tylko na kaflach z Bierzwnika, woj. Zachodniopomorskie* – wykład dr. Magdaleny Poklewskiej-Koziół;

- 6 października – Forum PTPN. *Historia Poznania* autorstwa prof. Przemysława Matusika – udział: prof. dr hab. Andrzej Chwalba, Anna Gruszecka, prowadzenie: prof. Tomasz Jurek;
- 7 października – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Brzemie „wyzwolenia”*. *Armia Czerwona i radzieckie służby bezpieczeństwa w powojennej Wielkopolsce* – wykład dr. Macieja Kościuszki;
- 10 października – spotkanie poświęcone Mielżyńskim. Wydarzeniu towarzyszył wykład Prezesa Towarzystwa prof. UEP dr hab. Filipa Kaczmarka i wystawa książek pochodzących z księgozbioru Mielżyńskich;
- 11 października – seminarium *Pogranicza kultur. Socjologia prof. Andrzeja Kwileckiego we współczesnej perspektywie*;
- 19 października – Wielkopolskie Miasta i Powiaty: Leszno;
- 21 października – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Fotografia wobec ideologii. Poznańskie środowisko fotograficzne w dobie socrealizmu* – wykład prof. UAM dr. hab. Macieja Szymanowicza;
- 25 października – posiedzenie Komisji Historycznej. *Źródłoznawstwo a sztuka. O interdyscyplinarności w badaniach ruskiego średniowiecza na przykładzie wiadomości „Kroniki halicko-wołyńskiej (Kroniki Romanowiczów)” o architekturze* – wykład prof. dr. hab. Dariusza Dąbrowskiego;
- 26 października – Biblioteka Polsko-Syberyjska w Przestrzeni Dialogu. *Co Polacy mogą opowiedzieć Rosjanom o wspólnej syberyjskiej historii?* – prezentacja, udział: dr Tomasz Ambroziak, dr Piotr Głuszkowski, Dariusz Klechowski, prof. dr hab. Zbigniew Kopeć, ambasador dr Piotr Marciniak;
- 28 października – posiedzenie Komisji Historii Sztuki. *Okoliczności rozpoczęcia budowy Kolegium Jezuickiego w Poznaniu* – referat dr. Andrzeja Kusztelskiego;
- 4 listopada – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Uchylenie żelaznej kurtyny: Międzynarodowe Targi Poznańskie* – wykład dr. Pawła Cieliczko;
- 6 listopada – *Jeszcze Polska nie zginęła. Poznański listopad 1806 roku. Rzecz o Napoleonie, Dąbrowskim i Wielkopolanach* – wykład prof. UAM dr. hab. Rafała Dobka;
- 18 listopada – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Szkolnictwo – znów polskie* – wykład prof. UAM dr hab. Justyny Gulczyńskiej;
- 22 listopada – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Poznań pierwszych Piastów w świetle badań archeologicznych* – wykład prof. dr hab. Hanny Kócki-Krenz;
- 23 listopada – konferencja *Spółki, fabryki, czytelnie... Areny pracy organicznej*;
- 24 listopada – Skarby Biblioteki PTPN. *Pamiętnik Władysława Szczurkiewicza* – udział: mgr Aliana Kucharska, prof. UAM dr hab. Damian Szymczak, dr Norbert Delestowicz, dr Marzena Baum-Gruszowska;
- 29 listopada – Badanie organizacji imigranckich – nowe perspektywy i stare dylematy. *Polskie organizacje imigranckie w Europie. W poszukiwaniu nowego modelu* – seminarium wokół książki Michała Nowosielskiego i Mariusza Dzieglewskiego;
- 7 grudnia – posiedzenie Komisji Historycznej. *Prasłowiańscy Antowie – nowa perspektywa* – wykład prof. dr. hab. Jana Prostko-Prostyńskiego;
- 8 grudnia – seminarium *The moral economy of the kolkhoz worker. Or why the protest movement in Belarus does not seem to concern the collectivized countryside* – wykład prof. Ronana Hervouea;
- 9 grudnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Wielkopolska zaradność podczas okupacji* – wykład prof. Tadeusza Janickiego;

- 9-10 grudnia – LII Seminarium Mediewistyczne im. Alicji Karłowskiej-Kamzowej. *Zamki i rezydencje średniowiecznej Europy*;
- 11 grudnia – Wielkopolskie Dni Neurologii i Neurochirurgii. Konferencja *Interdyscyplinarne dialog w drodze ku integracji medycyny*;
- 14 grudnia – posiedzenie Wydziału III i Komisji Geograficzno-Geologicznej. *Geostanowiska w Poznaniu jako wyraz dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego* – wykłady prof. dr. hab. Zbigniewa Zwolińskiego, prof. UAM dr. hab. Iwony Hildebrandt-Radke, prof. UAM dr. hab. Małgorzaty Mazurek i prof. UAM dr. hab. Mirosława Makohonienki;
- 16 grudnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Ludność cywilna w obronie Wielkopolski w 1939 roku* – wykład prof. Bogusława Polaka;
- 20 grudnia – posiedzenie Komisji Chemii Klinicznej. *Zjawisko rozdziatu faz ciecz–ciecz w żywych komórkach i jego znaczenie w patogenezie nowotworów* – wykład online mgr Marty Cykowiak.

2022

- 5 stycznia – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 10 stycznia – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Dwory i pałace Wielkopolski w stylu narodowym* – wykład prof. UAM dr. hab. Jana Skuratowicza;
- 24 stycznia – posiedzenie Komisji Filozoficznej. *Filozofia kosmologii antropicznej* – wykład online prof. UAM dr. hab. Sławomira Leciejewskiego;
- 26 stycznia – posiedzenie Kapituły Medalu *Bene Merentibus*;
- 26 stycznia – posiedzenie Kapituły Nagrody im. A. Cieszkowskiego;
- 9 lutego – posiedzenie Komisji Farmaceutycznej. *Marihuana lecznicza – nadzieje i wyzwania* – wykład online prof. dr. hab. Przemysława Mikołajczaka;
- 10 lutego – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 11-12 lutego – ogólnopolska konferencja online *Jubileusz 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*;
- 17 lutego – uroczysta Gala i Koncert Jubileuszowy z okazji obchodów 165-lecia PTPN;
- 28 lutego – posiedzenie Komisji Historycznej. *Miecz jakiegoś olbrzyma* (?) – *Szczerbiec i inne Polonica w nieco zapomnianym lipskim rękopisie* – wykład dr. Miłosza Sosnowskiego;
- 3 marca – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Od powojennej odbudowy do gospodarki stalinowskiej* – wykład prof. UAM dr. hab. Jana Miłosza;
- 7 marca – posiedzenie Komisji Filozoficznej. *Tożsamość narracyjna w dobie postprawdy. Pytanie o aktualność myśli Charlesa Taylora* – wykład dr. Magdaleny Filipiak;
- 13 marca – spacer edukacyjny *To ludzie tworzyli PTPN* – prowadzenie: Kamila Rawluk;
- 17 marca – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Powstanie Akademii Medycznej. Przyczyny – uwarunkowania – skutki* – wykład prof. Michała Musielaka;
- 18 marca – posiedzenie Komisji Biologicznej. *Dynastia pszczoł miodnych Apis mellifera na tle innych rodzimych gatunków pszczoł w Polsce* – wykład dr. Michała Kupczyka;
- 20 marca – spacer edukacyjny *Poznańska humanistyka w dawnych wiekach* – prowadzenie: Ryszard Grzesik;
- 21 marca – Salon Muzyczny PTPN. Koncert *W kręgu włoskiego bel canto*;
- 22 marca – *Z ziemi włoskiej do Polski. Wybicki – Reaktywacja! czyli przywróćmy pamięć o gen. Józefie Ruffinie Wybickim* – wykład mgr Wiesławy Franczak i dr. Radosława Franczaka;
- 30 marca – posiedzenie Komisji Historycznej. *Wokół początków Warszawy* – wykład prof. dr. hab. Tomasza Jasińskiego;

- 31 marca – Skarby Biblioteki PTPN. *Pamiętnik Wiktora Gładysza* – udział: prof. UAM dr hab. Rafał Dobek, dr Norbert Delestowicz;
- 4 kwietnia – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Moda i ubiory w życiu codziennym i niecodziennym ziemiaństwa w XIX i początkach XX wieku* – wykład prof. dr. hab. Witolda Molika;
- 7 kwietnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Nauka wbrew okupantowi – Uniwersytet Ziemi Zachodnich* – wykład prof. Macieja Franza;
- 21 kwietnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Zorganizowana przemoc niemiecka w Reichsgau Wartheland 1939–1945* – wykład dr. Adama Pleskaczyńskiego;
- 23 kwietnia – spacer edukacyjny *Józef i jego bracia* – prowadzenie: Adam Biernacki;
- 12 maja – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Polski Wydział Lekarski w Edynburgu. Nadzieje i realia* – wykład prof. dr hab. Anity Magowskiej;
- 14 maja – Noc Muzeów w PTPN;
- 15 maja – spacer edukacyjny *Po raz pierwszy pod zaborem (1793–1806)* – prowadzenie: Hubert Kubica;
- 26 maja – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 26 maja – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 26 maja – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Żydzi w okupowanej Wielkopolsce* – wykład dr. Anny Ziółkowskiej;
- 30 maja – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Czy Piotr Abelard znał poezję Galla Anonima? Na marginesie najnowszych ustaleń o autorze kroniki polskiej* – wykład prof. Tomasza Jasińskiego;
- 1 czerwca – posiedzenie Wydziału III i Komisji Geograficzno-Geologicznej. *Zrównoważony rozwój turystyki w obiektach UNESCO w państwach Grupy Wyszehradzkiej* – wykład mgr. Weroniki Terleckiej i mgr. Łukasza Szała;
- 2–3 czerwca – konferencja *Nauka wobec wyzwań wynikających z pandemii*;
- 10 czerwca – posiedzenie Prezydium Zarządu PTPN;
- 23 czerwca – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 29 czerwca – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 8 września – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Aparat bezpieczeństwa w Wielkopolsce w okresie stalinowskim wobec społeczeństwa* – wykład dr. Rafała Kościańskiego;
- 11 września – Europejskie Dni Dziedzictwa. *Biblioteczny spacer na 165. urodziny. Biblioteka PTPN bez tajemnic* – prowadzenie: mgr. Alina Kucharska;
- 16 września – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 21 września – posiedzenie Komisji Historii i Filozofii Medycyny Wydziału IV Nauk Medycznych PTPN oraz promocja książki prof. Michała Musielaka *Profesor Adam Wrzosek (1875–1965) – historyk i filozof medycyny. Zarys biografii intelektualnej*;
- 22 września – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Kościół poznański w okresie rządów abp. Walentego Dymka (1946–1956)* – wykład prof. UAM dr. hab. Konrada Białeckiego;
- 10–11 października – konferencja naukowa Komisji Muzykologicznej *Transpozycje stylów opery w dziełach kultury*;
- 13 października – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Narodowe Siły Zbrojne w Wielkopolsce* – wykład dr. Rafała Sierchuły;
- 14 października – posiedzenie Komisji Statutowej;

- 18 października – posiedzenie Komisji Historycznej. *Przemyt na wielkopolskim odcinku granicy polsko-niemieckiej w latach 30. XX wieku* – wykład prof. UAM dr. hab. Tadeusza Janickiego;
- 24 października – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *W świecie Richera – historyka X wieku (władcy, intrygi, bieg dziejów)* – wykład prof. dr. hab. Jacka Banaszkiewicza;
- 26 października – konferencja Roman Pollak (1886–1972) – nowe spojrzenia. *Sesja naukowa w 50. rocznicę śmierci*;
- 28 października – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 27 października – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Narodowe Siły Zbrojne w Wielkopolsce* – wykład dr. Rafała Sierchuły;
- 28 października – Uroczyste Walne Zebranie z okazji nadania godności Członka Honorowego Hannie Suchockiej i Annie Wolff-Powęskiej;
- 3 listopada – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Walka o symbole* – wykład dr. Anny Moskał;
- 10 listopada – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Wies wielkopolska w pierwszych latach po II wojnie* – wykład prof. Krzysztofa Strykowski;
- 13 listopada – spacer edukacyjny po Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan;
- 15 listopada – Forum PTPN – dyskusja wokół książki dr. Marty Kalisz-Zielińskiej *Edukacja i popularyzacja wiedzy o przeszłości w wielkopolskich muzeach historycznych w latach 1945–1989*;
- 16 listopada – inauguracyjne posiedzenie Kolokwium Doktoranckiego przy Komisji Historycznej PTPN. *Znaczenie miasta Petra Pia Iustiniana w lazycyjskiej polityce Justyniana* – referat mgr. Marcina Wieczorka;
- 17–18 listopada – ogólnopolska konferencja doktorancka *Perspektywy badań historycznych. Obserwacje, kultywacje, innowacje*;
- 18 listopada – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 20 listopada – spacer edukacyjny *Pod patronatem Seweryna Mielżyńskiego, czyli historia pewnej ulicy*;
- 22 listopada – konferencja naukowa *Od Franciszka Jaśkowiaka do Stanisława Nawrockiego. Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania w latach 1945–1990*. Prezes PTPN prof. UEP Filip Kaczmarek prowadził pierwszą sesję konferencji.
- 24 listopada – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Między młotem a kowadłem. Poznaniacy w walkach o miasto w 1945 roku* – wykład dr. Michała Krzyżaniaka;
- 24 listopada – Dziedzictwo Wielkopolski. *Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę. Będziem Polakami. Rzecz o Józefie Wybickim* – wykład prof. UAM dr. hab. Rafała Dobka w Muzeum Regionalnym w Pleszewie. Cykl jest prowadzony dzięki dofinansowaniu Fundacji Zakłady Kórnickie.
- 25 listopada – Dziedzictwo Wielkopolski. *Lud nasz się nie leni. Refleksje nad kulturą polityczną Wielkopolski w XIX i pierwszej poł. XX wieku* – wykład prof. UAM dr. hab. Damiana Szymczaka w Muzeum Stanisława Staszica w Pile. Cykl jest prowadzony dzięki dofinansowaniu Fundacji Zakłady Kórnickie.
- 28 listopada – posiedzenie Komisji Historycznej PTPN. *Polacy w Charkowie: historia osiągnięć w czasach bezpaństwowości Ojczyzny* – wykład prof. Lubowa Żwanko;
- 29 listopada – Dziedzictwo Wielkopolski. *Klasztory w średniowiecznej Wielkopolsce* – wykład prof. Krzysztofa Kaczmarka w Szamotułach. Cykl jest prowadzony dzięki dofinansowaniu Fundacji Zakłady Kórnickie;

- 1 grudnia – uroczystość jubileuszu 90-lecia urodzin prof. dr. hab. Antoniego Gąsiorowskiego. Profesor w latach 1981–1984 pełnił funkcję Sekretarza Generalnego PTPN, a w latach 1987–1996 – Prezesa PTPN.
- 1 grudnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Uniwersytet Poznański w latach 1945–1956* – wykład prof. dr. hab. Tomasza Schramma;
- 2 grudnia – wernisaż wystawy z okazji Jubileuszu 165-lecia PTPN w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu;
- 6 grudnia – posiedzenie Wydziału IV. *Dzieje tlenu. Od filozofii przyrody do współczesnego szpitala* – wykład prof. dr. hab. n. med. Pawła Sobczyńskiego;
- 7–8 grudnia – XLIII Seminarium Mediewistyczne im. Alicji Karłowskiej-Kamzowej. *Przestrzeń zewnętrzna – przestrzeń wewnętrzna w średniowieczu*;
- 9 grudnia – Wielkopolskie Dni Neurologii i Neurochirurgii. Konferencja *Nowoczesna diagnostyka i leczenie w praktyce neurochirurgicznej i neurologicznej*;
- 9 grudnia – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 12–13 grudnia – ogólnopolska konferencja naukowa *Józef Wybicki na tle epoki przelomu (końiec XVIII – początek XIX wieku)*;
- 14 grudnia – posiedzenie Wydziału III Komisji Geograficzno-Geologicznej. *Harmonogram i historia prac Komisji Geograficzno-Geologicznej*;
- 14 grudnia – posiedzenie Komisji Historycznej. *Pismo linearne b. Historia odczytania i perspektywy badawcze* – wykład prof. UAM dr hab. Anny Kotłowskiej;
- 15 grudnia – Utracona i Odzyskana? Poznański Sposób na Niepodległość 1939–1956. *Przyczółek wolności – samorząd gospodarczy zawodowy* – wykład dr. Andrzeja Zarzyckiego;
- 19 grudnia – spotkanie wyborcze Komisji Etnograficznej Wydziału II;
- 20 grudnia – posiedzenie Komisji Historii Sztuki. *Wonderful Things – niezwykły skarb Tutenchamona* – wykład dr. Filipa Taterki.

2023

- 9 stycznia – spotkanie wyborcze Komisji Teologicznej Wydziału II;
- 13 stycznia – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 16 stycznia – posiedzenie Komisji Historycznej. *Ewolucja ortodoksyjnego spojrzenia na sakrament Eucharystii według zachodnioeuropejskich tekstów antyheretyckich XI i XII wieku* – wykład mgr Lidii Hinz-Wieczorek;
- 27 stycznia – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 30 stycznia – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Żydowska gmina w średniowiecznym Poznaniu* – wykład prof. dr hab. Hanny Zaremskiej;
- 31 stycznia – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 31 stycznia – Wielkopolskie Miasta i Powiaty: Pleszew. *Życie codzienne mieszkańców Pleszewa w drugiej połowie XVIII wieku* – wykład dr. Artura Makowskiego;
- 13 lutego – Zebranie Walne – „Żyje, więc się myli”. *Wistawy Szyborskiej obrona niedoskonałości* – wykład prof. Joanny Grądział-Wójcik, koncert Pawła Jakuba Wojtasiewicza, kontratenora sopranowego (aranżacje wierszy Szyborskiej: *Koloratura, Próba i Nic dwa razy się nie zdarza*), prezentacja obrazu przedstawiającego Wisławę Szyborską autorstwa Rozalii Nowak;
- 17 lutego – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 23 lutego – dwugłos na 150. rocznicę śmierci Seweryna Mielżyńskiego – wykłady mgr Ewy Siejkowskiej-Askutji i mgr Agnieszki Murawskiej;

- 24 lutego – koncert *Pocztówki z muzycznej podróży* – wykonawcy: Ewelina Pachucka-Mazurek i Anna Starzec-Makandasis;
- 7 marca – posiedzenie Komisji Historycznej. *Wyparte historie. Antysemityzm na Uniwersytecie Poznańskim w latach 1919–1939* – dyskusja wokół książki. Udział: prof. Jolanta Żyndul, prof. Anita Magowska, prof. Krzysztof Makowski;
- 8 marca – posiedzenie Komisji Teologicznej. *Osoby duchowne w obliczu dramatu zachowań samobójczych w społeczeństwie* – uczestnicy: prof. AJP dr hab. Adam Czabański, ks. prof. UAM dr hab. Andrzej Pryba, ks. prof. UAM dr hab. Jan Grzeszczak.
- 10 marca – posiedzenie Komisji Statutowej;
- 16 marca – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Poznański Czerwiec 1956. Bunt i jego pamięć* – wykład dr. Piotra Grzelczaka;
- 17 marca – koncert *Popołudnie z muzyką wiolonczelową* – wykonawcy: studenci Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu;
- 18 marca – spacer edukacyjny *Pozytywiści. Organiczni i filantropi. Opowieść o prekursorach i członkach PTPN w Poznaniu*;
- 22 marca – posiedzenie Kolokwium Doktoranckiego przy Komisji Historycznej PTPN. *Organoznawstwo historyczne a źródłoznawstwo i nauki pomocnicze historii* – referat mgr. Adama Bigosińskiego;
- 27 marca – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Czy bez pogłębionych badań historycznych można zrozumieć przesłanie obrazów Matejki?* – wykład dr. hab. Henryka Marka Słoszyńskiego;
- 28 marca – posiedzenie Komisji Językoznawczej. *Sesja naukowa pamięci Profesora Zygmunta Zagórskiego*;
- 30 marca – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Między estetyką i polityką. Poznański teatr studencki* – wykład prof. UAM dr hab. Izabeli Skórzyńskiej;
- 31 marca – koncert *Rozmowy o uczuciach* – wykonawcy: wokaliści prywatnego studia wokalnego WojArte;
- 4 kwietnia – posiedzenie Komisji Historii Sztuki. *Kolekcja Rzeźby Polskiej od XIX wieku do 1945 roku w zbiorach MNP* – wykład dr. Arkadiusza Krawczyka;
- 12 kwietnia – seminarium PAU w PTPN. *Polska Akademia Umiejętności w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk* – otwarcie spotkania: prof. UAM dr hab. Rafał Dobek;
- 13 kwietnia – promocja książki *Historia Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk* autorstwa dr. Norberta Delestowicza;
- 13 kwietnia – posiedzenie Wydziału VII. *Opus Magnum. Bieżąca restauracja katedry Notre-Dame w Paryżu* – wykład Dany’ego Sandrona;
- 13 kwietnia – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Wizje wolności w Wielkopolskich Muzeach* – wykład dr. Marty Kalisz-Zielińskiej;
- 17 kwietnia – posiedzenie Komisji Nauk Ekonomicznych. *Debata Stan i perspektywy nauk ekonomicznych w opinii poznańskich ekonomistów* – udział: prof. dr hab. Piotr Banaszyk, prof. dr hab. Przemysław Deszczyński, prof. dr hab. Marian Gorynia, prof. dr hab. Krzysztof Malaga;
- 18 kwietnia – posiedzenie Komisji Historii Sztuki. *Źródła twórczości Pompeo Ferrariego* – wykład dr. Andrzeja Kusztelskiego;
- 20 kwietnia – posiedzenie administracyjne Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego;
- 20 kwietnia – posiedzenie Komisji Geograficzno-Geologicznej. *Geologiczne i paleontologiczne zainteresowania Franciszka Chłapowskiego (1846–1923). W setną rocznicę śmierci* – wykład prof. dr. hab. Janusza Skoczylasa;

- 27 kwietnia – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Alternatywna scena muzyczna Poznania w latach 80.* – wykład prof. UAM dr. hab. Krzysztofa Gajdy;
- 30 kwietnia – spacer edukacyjny *Co nam dziś zostało po członkach PTPN?*;
- 11 maja – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Nieżgoda i pragmatyzm. Poznań w kulturze opozycyjnej lat 70. i 80.* – wykład prof. UAM dr. hab. Dobrochny Dabert;
- 12 maja – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 14 maja – spacer edukacyjny *Bolesław Krysiwicz – nie tylko lekarz pediatra*;
- 17 maja – promocja książki *Zabytki Poznania*. PTPN autorstwa Gabrieli Klause i Dobrosławy Guci – prowadzenie: Grażyna Wrońska;
- 18 maja – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1956–1970* – wykład dr. Marcina Jurka;
- 20 maja – Noc Muzeów w PTPN – w trakcie można było uczestniczyć w następujących atrakcjach: wystawie książek astronomicznych z XV–XIX wieku, interaktywnym pokazie eksperymentów fizycznych, grze karcianej, wystawie czarnych-białych fotografii okolic Wiednia;
- 22 maja – posiedzenie Komisji Historycznej. *Od roczników do wielkich kronik. O rozwoju środkowoeuropejskiego dziejopisarstwa we wczesnym średniowieczu (zarys problemu)* – wykład dr. Adriana Quéréta-Podesty;
- 26 maja – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 25–27 maja – międzynarodowa konferencja *Normativity versus Diversity / Normativität versus Diversität*;
- 28 maja – spacer edukacyjny. *Od muzealnych zbiorów PTPN do muzeów poznańskich*;
- 29 maja – posiedzenie Wydziału II: Cykl mistrzowski „In quattuor tempora anni”. *Transformacja wewnętrzna Polski w XII wieku* – wykład prof. dr. hab. Sławomira Gawlasa;
- 1 czerwca – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Formy oporu społecznego wobec komunistów w Wielkopolsce po październiku 1956 roku* – wykład dr. hab. Elżbiety Wojcieszek;
- 12 czerwca – posiedzenie Zarządu PTPN;
- 21 czerwca – posiedzenie Wydziału V Nauk Technicznych, Komisji Budowy Maszyn;
- 22 czerwca – Na Drodze do Wolności. Poznański Sposób na Niepodległość 1956–1990. *Komitet Obywatelskie jako demokratyzacyjny ruch społeczny* – wykład prof. UAM dr. hab. Krzysztofa Podemskiego;
- 28 czerwca – posiedzenie Komisji Historycznej. *Problem nadania Prus landgrafowi Turyngii Ludwikowi IV przez cesarza Fryderyka II Hohenstaufa w roku 1226 – próba nowego ujęcia* – wykład prof. UAM dr. hab. Macieja Dorny.

7. Nagrody i wyróżnienia

22 września 2020 r. Polska Akademia Umiejętności przyznała na wniosek PTPN nagrodę naukową imienia Mikołaja Kopernika w dziedzinie medycyny zespołowi pod kierunkiem prof. Marka Ruchały (Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu) za opracowanie zastosowania nowoczesnych metod diagnostyki i leczenia nowotworów tarczycy. Nagrodę w dziedzinie nauk o ziemi otrzymali z kolei profesorowie Piotr Ilnicki

oraz Wojciech Lech Szajdak za dwie wybitne monografie naukowe. Jedna z nich – *Zanikanie torfowisk* wydana została przez PTPN.

W roku 2021 prof. Filip Kaczmarek zgłosił do władz miasta Poznania dwa wnioski o uhonorowanie w nazewnictwie miejskim dwóch prezesów PTPN – prof. Alicji Karłowskiej-Kamzowej i prof. Jacka Wiesiołowskiego. W przypadku wniosku dotyczącego prof. A. Karłowskiej-Kamzowej Rada Miasta Poznania podjęła stosowną uchwałę w dniu 7 lipca 2021 r. i pani profesor, prezeska PTPN w latach 1996–1999 została patronką ronda w rejonie przebudowanej ul. Naramowickiej. W przypadku prof. J. Wiesiołowskiego wniosek został pozytywnie zaopiniowany przez prezydium Komisji Kultury Rady Miasta Poznania w dniu 18 listopada 2021 r.

Na wniosek prezesa Towarzystwa Zarząd Województwa Wielkopolskiego przyznał odznaki honorowe „Za zasługi dla Województwa Wielkopolskiego” pięciu członkom Towarzystwa: prof. Andrzejowi Gulczyńskiemu (2020). Odznaczenie zostało przyznane za podejmowanie działań na rzecz integracji wielkopolskiego środowiska naukowców i regionalistów oraz wybitny wkład w budowanie tożsamości regionalnej mieszkańców Wielkopolski. W 2022 r. odznaką honorową wyróżniono prof. Antoniego Gąsiorowskiego, prof. Leona Kozackiego, prof. Przemysława Matusika oraz prof. Bogdana Miśkowiaka.

9 czerwca 2022 r. podczas uroczystej Sesji Rady Miasta Poznania w Sali Ziemi wręczono prestiżową Nagrodę Naukową Miasta Poznania. Laureatem Nagrody, na wniosek m.in. prof. Filip Kaczmarka, został wiceprezes PTPN prof. Przemysław Matusik.

W czerwcu 2021 r. Fundacja na rzecz Nauki Polskiej ogłosiła stypendystów w konkursie START. Jednym z wyróżnionych wybitnych młodych naukowców został dr Piotr Alexandrowicz, kierownik projektu badawczego pt. *Differentiae: ponowne odkrycie wczesnonowoczesnej metody prawnoporównawczej wobec rosnącej hybrydowości normatywnej*, finansowane przez Narodowe Centrum Nauki i realizowanego w PTPN. W roku 2022 dr Norbert Delestowicz, dyrektor Biblioteki PTPN, został laureatem stypendium Ministra Edukacji i Nauki dla wybitnych młodych naukowców.

W 2022 r. Nagroda Lednickiego Orła Piastowskiego została przyznana Polskiej Akademii Umiejętności. Wniosek o przyznanie Nagrody dla PAU złożył prezes PTPN, a Kapituła Nagrody przyjęła go jednogłośnie. W uchwale przyznającej Nagrodę podkreślano zasługi i znaczenie krakowskiej instytucji dla poznania dziedzictwa piastowskiego oraz upowszechniania wiedzy o roli dynastii piastowskiej w historii Polski i Europy. Uroczystość wręczenia Nagrody miała miejsce 19 października 2022 r. w Krakowie.

W lutym 2022 r., podczas swego Jubileuszu, PTPN otrzymał medal Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania „ogrom pracy organicznej w oświatowym, naukowym oraz kulturalnym życiu mieszkańców Poznania i Wielkopolski przez ostatnie 165 lat, a także dzisiejszą aktywność naukową, wydawniczą i popularyzującą osiągnięcia środowiska akademickiego naszego miasta”.

8. Fundacja Brzeskich

26 sierpnia 2021 r. odbyło się zebranie Zarządu Fundacji Brzeskich. W trakcie spotkania omówiono sprawy bieżące Fundacji, plany działalności na najbliższy czas, a także uzupełniono wakat w Zarządzie. Nowo wybranym członkiem Zarządu Fundacji Brzeskich został prof. dr hab. Andrzej Marek Wyrwa, członek Komisji Archeologicznej PTPN od

2011 r., dyrektor Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. W styczniu 2023 r. (po śmierci prof. A.M. Wyrwy) członkiem Zarządu Fundacji został dr Michał Brzostowicz, zastępca dyrektora Muzeum Archeologicznego w Poznaniu.

Podjęto wiele działań administracyjnych – zaktualizowano zapisy dotyczące Fundacji w KRS, wypowiedziano umowy na usługi, z których Fundacja przestała korzystać, zlecono wykonanie operatu szacunkowego nieruchomości w Grzybowie. W latach 2020–2022 r. nie wydatkowano środków na działalność statutową. Fundacja ponosi koszty utrzymania bazy ekspedycyjnej w Grzybowie (podatek od nieruchomości i gruntowy oraz koszty zabezpieczenia terenu). Przychodami Fundacji są tylko uzyskiwane odsetki bankowe od kapitału, ale ze względu na niskie oprocentowanie lokat odsetki nie pokrywają w całości kosztów administracyjnych Fundacji. Aktywa finansowe Fundacji wynosiły:

- 482 tys. zł na koniec roku 2020,
- 479 tys. zł na koniec roku 2021,
- 476 tys. zł na koniec roku 2022.

IV

RUCH CZŁONKOWSKI

1. Członkowie zwyczajni

Liczba członków w okresie objętym sprawozdaniem (według stanów na ostatni dzień każdego roku oraz na dzień 29 czerwca 2023 r.), przedstawiała się następująco:

Rok	Nowo przyjęci	Zmarli	Wystąpili	Stan liczbowy
2020	8	17	1	1058
2021	13	37	-	1034
2022	19	20	-	1035
2023	6	5	...	1032

Nowo przyjęci członkowie

2020

Wydział II: Arkady Radosław Fiedler, Tadeusz Jan Janicki, Tomasz Gabrusewicz, Rafał Reczek

Wydział IV: Agnieszka Sobczak, Joanna Sobiak

Wydział VII: Marcin Walkowiak

2021

Wydział II: Olaf Bergmann, Norbert Delestowicz, Sławomir Kalinowski, Marta Kalisz-Zielińska, Igor Kraszewski, Jacek Kubiak, Agnieszka Łuczak, Magdalena Poklewska-Kozieli, Patrycja Silska, Miłosz Sosnowski, Mateusz Stróżyk, Sławomir Wyrembelski

Wydział III: Maria Drapikowska

Wydział VII: Andrzej Billert

2022

Wydział II: Maciej Dudziak, Ewelina Ebertowska, Jan Frąckowiak, Piotr Jabkowski, Wojciech Jasiński, Jacek Kubera, Dorota Mroczkowska, Stanisława Piotrowska, Przemysław Pluciński, Andrzej Przystański, Adrien Quéret-Podesta, Łukasz Skoczylas, Jerzy Stranz, Wojciech Wasiak, Przemysław Zgórecki

Wydział III: Iwona Morkunas

Wydział VI: Przemysław Mania, Joanna Suliburska

Wydział II: Piotr Banaszyk, Andrzej Kowalczyk, Tadeusz Wojciech Lange, Mateusz Langer, Elżbieta Lesiewicz, Natasza Lisowska, Magdalena Musiał-Karg, Aleksandra Rabczun, Dawid Stelmach, Agnieszka Stempin, Grzegorz Szczurek, Witold Tybowski

Wydział III: Joanna Zeyland

Wydział V: Dominik Rybarczyk

2. Członkowie honorowi

Z inicjatywą przyznania godności członka honorowego wystąpił w maju 2022 r. prof. Andrzej Gulczyński. Zarząd przedyskutował kandydaturę Hanny Suchockiej i Anny Wolff-Powęskiej w dniu 26 maja 2022 r. i w tajnym głosowaniu podjął decyzję o zwróceniu się do Walnego Zebrania o przyjęcie obu wniosków. Walne Zebranie w dniu 23 czerwca 2022 r. nadało godność honorową, a uroczystość wręczenia dyplomów członków honorowych odbyła się podczas Walnego Zebrania 28 października 2022 r. Podczas uroczystości działalność i dokonania prof. H. Suchockiej przedstawił prof. Andrzej Gulczyński, a prof. Anny Wolff-Powęskiej – wiceprezes Towarzystwa prof. Bogdan Miśkowiak. Poniżej przedstawiono opinie na temat kandydatek przygotowane przez panów profesorów – Andrzeja Szmyta i Roberta Trabę.

Opinia prof. dr hab. dr h.c. Andrzeja Szmyta o pani prof. Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dr hab. dr h.c. multi Hannie Suchockiej w postępowaniu o nadanie honorowego członkostwa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

I. Na wstępie niniejszych uwag pragnę podkreślić, że przed laty uczestniczyłem w postępowaniu habilitacyjnym Pani Hanny Suchockiej, mogąc wówczas z satysfakcją i pełnym przekonaniem wyrazić jednoznacznie pozytywną opinię o dorobku naukowym i aktywności ówczesnej Habilitantki. Byłem też recenzentem w postępowaniu o nadanie Jej tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Mikołaja Kopernia w Toruniu.

Uprowadzając uwagi szczegółowe – dotyczące sylwetki naukowej i społeczno-zawodowej w postępowaniu o nadanie honorowego członkostwa PTPN – pragnę podkreślić, że Pani Hanna Suchocka bez wątplenia należy do grona osób, które na tę godność w pełni zasługują. Nie mogę też w tym miejscu nie podkreślić, iż Kandydatkę już wcześniej świat akademicki obdarzył tytułem doktora honoris causa (Uniwersytet Oklahoma, USA, 1995 r.; Akademia Teologiczna – obecnie Uniwersytet Papieski Jana Pawła II – w Krakowie, 2005 r.; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, 2011 r.; Instytut Jana Pawła II przy Uniwersytecie Laterańskim, Rzym, 2012 r. i Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, 2021 r. Ugruntowuje to przekonanie o bardzo poważnej skali szacunku dla osiągnięć Kandydatki, od zawsze związanej mocno z poznańskim środowiskiem naukowym.

II. Pani Prof. Hanna Suchocka urodziła się w 1946 r. w wielkopolskim Pleszewie. W latach 1963–1968 studiowała na Wydziale Prawa i Administracji UAM w Poznaniu. W 1975 r. uzyskała tam stopień naukowy doktora nauk prawnych, w 2015 r. uzyskała tamże habilitację w zakresie nauk prawnych i otrzymała etat profesora nadzwyczajnego

UAM. W latach 2015–2018 pełniła funkcję kierownika Katedry Prawa Konstytucyjnego, ale na Wydział wróciła już w 2013 r., po zatrudnieniu w Polskiej Akademii Nauk.

Bezpośrednio po studiach Prof. Hanna Suchocka pracowała w Instytucie Przemysłu Drobno i Rzemiosła – Oddział w Poznaniu oraz odbyła aplikację radcowską (1969–1972), po czym podjęła pracę na WPiA UAM (1972–1990) – najpierw jako starsza asystentka, następnie zaś na etacie adiunkta. W latach 1990–2013 zatrudniona była w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk Oddział w Poznaniu (Centrum Praw Człowieka). W latach 1988–1992 równolegle była wykładowcą na Wydziale Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz w Krajowej Szkole Administracji Publicznej w Warszawie.

W latach 1985–1986 dwukrotnie – kilka miesięcy spędziła na stażu badawczym w Instytucie Maxa Plancka Porównawczego i Międzynarodowego Prawa Publicznego w Heidelbergu. W 1994 r. została powołana na członka Papieskiej Akademii Nauk Społecznych w Watykanie, zaś w roku następnym przez kilka miesięcy była w Waszyngtonie na Georgetown University jako visiting Professor, prowadząc zajęcia dydaktyczne. W latach 1994–1997 prowadziła cykle wykładów i seminariów na zagranicznych uniwersytetach i w instytucjach badawczych – University of New South (Sidney, Australia), INSEAD (Fontainebleau, Francja) w USA (Annapolis, Duke University – Atlanta). W 2006 r. uczestniczyła w projekcie Uniwersytetu w Sienie, w latach 2009–2012 prowadziła doroczne seminarium dla studentów międzynarodowych na Uniwersytecie Angelicum w Rzymie. Na WPiA UAM prowadziła w latach 1972–1990 regularne zajęcia dydaktyczne w ramach pensum (ćwiczenia, wykłady, seminaria), ponownie zaś po powrocie na Uniwersytet w 2013 r.

Przywołanej aktywności Pani Prof. Hanny Suchockiej towarzyszyła działalność ekspercka i uczestnictwo w życiu publicznym. W 1980 r. z listy Stronnictwa Demokratycznego z powodzeniem kandydowała do Sejmu VIII kadencji, a w latach 1980–1981 działała w NSZZ „Solidarność”. W 1982 r. sprzeciwiła się – wraz z czterema innymi posłami z SD – uchwaleniu ustawy delegalizującej NSZZ „Solidarność”, ponosząc polityczne konsekwencje swego kroku. Ostatecznie w geście sprzeciwu wobec polityki partyjnej w 1994 r. odeszła z SD. W latach 1989–2001 była wybierana do Sejmu z list Komitetu Obywatelskiego, Unii Demokratycznej i Unii Wolności. Od 2001 r. nie kandydowała do Sejmu. W sejmowych latach 1989–1992 pracowała w bardzo trudnej Komisji Ustawodawczej, pełniąc funkcję wiceprzewodniczącej. Od tamtego czasu była też członkinią delegacji polskiej do Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy.

W szczególności należy podkreślić rolę Pani Prof. Hanny Suchockiej, gdy przewodniczyła opracowaniu projektu i w roli posła sprawozdawcy referowała fundamentalne zmiany ustrojowe – w grudniu 1989 r. – w zakresie przełomowej transformacji zasad ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego. Ukierunkowało to kilka dalszych lat prac nad nową Konstytucją RP z 1997 r. Wiedza teoretyczna i doświadczenia z pracy parlamentarnej umożliwiły Prof. Hannie Suchockiej wzięcie bardzo aktywnego udziału w opracowaniu aktualnie obowiązującej konstytucji. Była członkiem Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego.

Przesłanki te otworzyły też Kandydatce drzwi do członkostwa w bardzo prestiżowej instytucji, jaką jest Komisja Rady Europy „Demokracja poprzez Prawo” (tzw. Komisja Wenecka). Od 2016 r. jest Honorową Przewodniczącą Komisji Weneckiej, a od 1991 r. w toku ponad 30-letnich prac w ramach tegoż gremium przygotowała kilkadziesiąt ekspertyz, zawsze w założeniu mających wzmocnić demokratyczne przemiany w państwach realizujących transformację ustroju zgodnie ze standardami demokratycznych państw Europy. Opracowywała ustrojowe problemy takich państw, jak Chorwacja, Macedonia, Kirgistan, Rumunia, Ukraina, Serbia, Węgry, Rosja, Albania, Armenia, Bułgaria, Gruzja, Łotwa, Mołdawia.

Chodziło zawsze o newralgiczne problemy konstytucyjne praw człowieka, zasad ustrojowych, prawa wyborczego, sądownictwa i prokuratury, rozliczeń z przeszłością ustrojową.

Poza wskazaną wcześniej działalnością poselską, służba publiczna Pani Prof. Hanny Suchockiej lat dziewięćdziesiątych ub. wieku to także sprawowanie funkcji prezesa Rady Ministrów (10.07.1992–28.05.1993). W dziejach Polski była na tej funkcji pierwszą kobietą. Jej rząd opracował m.in. reformę samorządową kraju i program powszechnej prywatyzacji oraz znormalizował stosunki między państwem a kościołem poprzez przygotowanie i podpisanie Konkordatu ze Stolicą Apostolską w 1993 r. W 1997 r. Pani Hanna Suchocka została w rządzie Jerzego Buzka ministrem sprawiedliwości i prokuratorem generalnym. W 2001 r. została ambasadorem RP przy Stolicy Apostolskiej, a rok później dodatkowo ambasadorem przy Suwerennym Zakonie Maltańskim. Ze stanowisk ambasadorskich odwołana została w 2013 r. po służbie przy trzech Papieżach (Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek). W 2014 r. Papież Franciszek powołał Panią Hannę Suchocką do powstałej wtedy papieskiej Komisji do Ochrony Nieletnich, której celem jest m.in. walka z pedofilią w Kościele Katolickim.

Niezależnie od osiągnięć stricte naukowych – o czym osobno poniżej – Pani Hanna Suchocka bez wątpienia posiada więc znakomite osiągnięcia w długoletniej pracy dydaktycznej, kontaktach zagranicznych, działalności eksperckiej i na funkcjach państwowych. W swej aktywności łączy pracę naukową z praktyką w obszarach ustrojowych, także w wymiarze międzynarodowym, zawsze na gruncie demokratycznych standardów przemian i niebudzącej wątpliwości aksjologii. Prestiżowa działalność przyniosła Pani Hannie Suchockiej uznanie i autorytet, daleko wykraczające poza zwykłe miary i uzasadniające honorowe splendory.

Za swe dokonania została Pani Prof. Hanna Suchocka odznaczona i wyróżniona wieloma bardzo prestiżowymi orderami i nagrodami. Jest więc Damą Orderu Orła Białego – najwyższego orderu RP (2014), otrzymała Wielki Krzyż Orderu Piusa IX (2004), Komandorię Legii Honorowej Republiki Francuskiej (2016), Złoty Medal Fundacji im. Jeana Monneta w Lozannie za działalność na rzecz integracji europejskiej i praw człowieka (1992), Międzynarodową Nagrodę na rzecz Pokoju, Wolności i Współpracy w Europie im. Św. Wojciecha (2015). Nie należałoby też pominąć honorowego obywatelstwa Grodziska Wielkopolskiego (1997) oraz Poznania (2012), a także aktualniejszych wyróżnień (2020 r.) Nagrody Jana Nowaka Jeziorańskiego oraz Medalu Uniwersytetu Adama Mickiewicza „Homini Vere Academico”, przyznawanego osobie spełniającej wszelkie kryteria, które można stawiać „człowiekowi prawdziwie akademickiemu”.

III. Kandydatka do członkostwa honorowego PTPN uzyskała dorobek prestiżowy merytorycznie, liczny i różnorodny z punktu widzenia tak treści, jak i formy. Obejmuje on monografie, rozdziały w pracach zbiorowych, studia i artykuły. Publikowała wiele także w językach obcych – niemieckim, francuskim, angielskim, włoskim, tak w książkach, jak i czasopismach. Jest autorką lub współautorką ważnych raportów na międzynarodowe konferencje. Publikuje w uznanych czasopismach naukowych (m.in. „Polish Western Affairs”, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, „Przegląd Stosunków Międzynarodowych”, „Politeja”, „Ethos”, „Więź” i in.). Jest Autorką, o której prace zabiegają zespoły redakcyjne. Sama również patronowała redakcyjnie prestiżowym pracom zbiorowym, angażując się nawet w okresie intensywnej służby publicznej. W swym dorobku przedhabilitacyjnym Kandydatka mogła się wykazać ponad siedemdziesięcioma publikacjami z okresu tylko od początku polskiej transformacji ustrojowej, nie licząc więc prac wcześniejszych, a dorobek pohabilitacyjny obejmuje ponad trzydzieści kolejnych publikacji. Publikowane prace Kandydatki miały zawsze istotne walory poznawcze, analityczne

i z pewnością stanowiły znaczny wkład w rozwój doktryny prawa konstytucyjnego. Ogólną charakterystykę dopełnia czynny udział Pani Hanny Suchockiej w kilkudziesięciu konferencjach naukowych, krajowych i zagranicznych.

Ocena generalna dorobku naukowego Pani Prof. Hanny Suchockiej wymaga podkreślenia, że stanowi on wyraz znacznej wszechstronności badawczej, będąc refleksją teoretyczną w analizowanych materiałach. Dorobek ten jest z uznaniem przywoływany wielokrotnie w literaturze przedmiotu, bowiem odnosił się zawsze do problemów ustrojowych o newralgicznym charakterze i aktualnych w warunkach transformacji ustrojowej. Kandydatka cieszy się więc opinią badaczki podejmującej niełatwe problemy badawcze, zarazem wnoszącej znaczący wkład w ich rozwiązywanie. Publikacje Pani Hanny Suchockiej są erudycyjne, udowadniają wiedzę ogólną i szczegółową, w tym także prawnoporównawczą. Zwraca w nich uwagę także dojrzałość oglądu materii i argumentacji, wyczuwanie problemów także praktyki i reakcji teoretycznej na przemiany społeczno-polityczne i społeczno-ekonomiczne państw dokonujących głębokiej transformacji systemowej. Walory warsztatowe prac służą bardzo dobrze analizom merytorycznym. Dorobek Pani Prof. Hanny Suchockiej zasłużył przynosi Jej prestiż i szerokie uznanie.

Analiza dorobku naukowego Pani Prof. Hanny Suchockiej pozwala wyodrębnić w nim zasadnicze nurty merytoryczne, takie jak: standardy uchwalania konstytucji, podstawy aksjologiczne konstytucji, konstytucyjne zasady ustrojowe, prawa i wolności człowieka, ustrój organów państwa, konstytucje krajowe (narodowe) a konstytucja europejska, problemy społeczno-polityczne transformacji ustrojowej, struktury (instytucje) europejskie, ustrój Stolicy Apostolskiej. Katalog to częściowo umowny, jako że zróżnicowanie to nie przekreśla więzi i przenikania się materii. Materie te z pewnością są rozpoznawalnymi „znakami firmowymi” w prowadzonych badaniach. Kryją się za nimi tak rozpoznawalne problemy, jak – m.in. – sposoby odniesienia do Boga w konstytucjach europejskich, status i rola odniesień prawno-naturalnych w konstytucji, ujęcie konstytucyjne postulatów sprawiedliwości społecznej, a także sfery praw socjalnych (ekonomicznych, kulturalnych) i materii „konstytucji gospodarczej”, wolności religii, relacji państwa i kościoła i innych. Czasem to katalog poniekąd klasyczny, tyle że problemy do przemyślenia i zdefiniowania „na nowo” w warunkach transformacji ustrojowej i jej aksjologii.

Pani Profesor w swych badaniach ukazała wykorzystanie konstytucji jako wyrazu a zarazem instrumentu w procesach transformacji ustrojowej państw Europy Środkowo-Wschodniej – w ich uwarunkowaniach, kontekstach rozwiniętych standardów zachodnioeuropejskich, wyborach aksjologicznych i poszukiwaniach optymalnych rozwiązań instytucjonalnych. Uwidoczniała znaczenie standardów uchwalania konstytucji w warunkach umacniania roli prawa, w tym znaczenia konstytucjonalizacji demokratycznego państwa prawa jako wyrazu nowej aksjologii ustrojowej. Uchwyciła zróżnicowanie recepcji standardów klasycznej demokracji, dostrzegając ograniczenia praktyki i obejmując je refleksją teoretyczną. Busolą dla analiz były zawsze nowe podstawy aksjologiczne konstytucji niezależnie od tego, jak realne problemy dzieliły doktrynę i praktykę ustrojową w toku wypracowywania nowych rozwiązań. Tworzywem dla prowadzonych analiz były zarówno polskie przepisy konstytucyjne, jak i doświadczenia prawnoporównawcze. Dogłębnie analizowała meandry kształtowania fundamentalnej zasady podziału władzy, dostrzegając mechanizm modyfikujący w postaci komponentu współdziałania oddzielonych władz. W polskich realiach społecznych i historycznych szczególną wagę musiały uzyskać w badaniach problemy relacji państwo–kościół katolicki, tu ze świadomością rzutowania modelu konkordatowego na stosunki państwa z innymi kościołami i wyznaniem. Istotną rolę odegrały analizy dotyczące konstytucyjnego ujęcia gospodarki (w tym zasady wolności

gospodarowania, nienaruszalności własności oraz zasady pomocniczości państwa), jak i sceptycyzmu wobec idei regulowania konstytucyjnego pewnych grup praw socjalnych i gospodarczych obywateli. W tle kryła się troska o znaczenie sfery realizacyjnej praw człowieka i nacisk na realne implementowanie uznawanych przez nas europejskich rozwiązań prawnych. Liczne były pogłębione – i pozostające w związku z zasadami naczelnymi konstytucji – wypowiedzi naukowe Pani Profesor w odniesieniu do ustroju organów państwowych w nowej rzeczywistości ustrojowej – władzy ustawodawczej, egzekutywy i – co szczególnie istotne – ustroju sądownictwa i prokuratury. Odniesienia europejskie polskich rozwiązań ustrojowych czyniła, rozumiejąc „konstytucję” europejską jako całościowy dorobek ustrojowy Unii Europejskiej. Konfrontacje miały tu wymiar teoretyczny, aksjologiczny, instytucjonalny w wymiarze normatywnym.

IV. Wracając do ocen generalnych dorobku naukowego Pani Prof. Hanny Suchockiej – oraz konkludując – należałoby podkreślić jego cechę szczególnej otwartości na rzeczowy dyskurs, rzetelność argumentacji, poczucie wagi zachodzących procesów ustrojowych, aksjologiczne zakorzenienie postulatów, uwzględnianie skomplikowania materii w wymiarze nie tylko merytorycznym, ale i społecznym. Widać, że nie do przecenienia jest tu gruntowna formacja intelektualna Kandydatki jako naukowca w zakresie prawa konstytucyjnego, ale i nadzwyczaj silne związki z praktyką ustrojową najwyższej rangi oraz nieprzemijające włączenie w europejskie mechanizmy aksjologiczne i instytucjonalne. Ten szczęśliwy splot zróżnicowanych czynników, wsparty niespożytym zaangażowaniem osobistym, przyniósł znamenite rezultaty. Rezultaty te wyznaczają szczególną pozycję Pani Prof. Hanny Suchockiej, w pełni uzasadniając obdarzenie Jej godnością honorową przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. W pełni i jednoznacznie popieram wniosek o nadanie Pani Prof. Hannie Suchockiej honorowego członkostwa PTPN.

Opinia prof. dr hab. Roberta Traby o dorobku naukowym prof. Anny Wolff-Powęskiej w procedurze nadania tytułu honorowego członka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk [przedstawiona podczas uroczystości przez prof. Małgorzatę Praczyk]

Tradycja towarzystw naukowych sięga końca XVIII wieku. Niegdyś takie instytucje, jak warszawskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk czy lipskie polsko-niemieckie Societas Jablonoviana, odgrywały znaczącą rolę w świecie nauki. Dziś już tylko nieliczne potrafią sprostać wyzwaniom czasu. Z pewnością należy do nich PTPN, nie tylko jako uznane na rynku naukowym wydawnictwo, lecz także inicjator projektów i wydarzeń naukowych. Członkowie honorowi PTPN są świadectwem zarówno prestiżu, jak i skali oddziaływania na zewnątrz. Mogę wyrazić radość, że do listy renomowanych przedstawicieli nauki, którzy zasługują na wyróżnienie tytułem członka honorowego PTPN, ma dołączyć profesor Anna Wolff-Powęska.

Opiniować dorobek profesor Anny Wolff-Powęskiej jest wyzwaniem trudnym o tyle, że równa się mniej więcej temu, by opisać, jak bardzo „król jest wystarczająco królewski”. Mało kto dziś w wymiarze polskim i międzynarodowym zasługuje bardziej na godność wybitnej i niekonwencjonalnej badaczki niż prof. Anna Wolff-Powęska. Co o tym świadczy?

Ujmę dorobek prof. Anny Wolff-Powęskiej w trzech wymiarach. Po pierwsze w wymiarze stricte akademickim, jako badaczki i nauczycielki uniwersyteckiej. Po drugie w wymiarze publicznym, jako historyczki zaangażowanej, której wiedza służy umacnianiu wartości demokratycznych. Po trzecie w wymiarze zarządzania nauką, co dziś określa się najczęściej jako management albo menedżment nauki i czego była dyrektorką Instytutu Zachodniego bardzo nie lubi.

Klasyczną karierę, związaną z procedurą przyznawania kolejnych stopni i tytułów naukowych członkowie Zarządu PTPN znają. Przypomnę jedynie, że o ile doktorat obroniła na Wydziale Historycznym, o tyle przewód habilitacyjny na Wydziale Prawa i Administracji UAM w zakresie doktryn polityczno-prawnych. Podkreślam ten fakt, bo miał on niewątpliwie wpływ na ugruntowanie solidnego i od początku zorientowanego wielodyscyplinarnie warsztatu naukowego. Od 1986 roku jest tytułarną profesorką nauk humanistycznych i od tego momentu jej kariera zawodowa nabrała szczególnego tempa.

Z obszernego dorobku badawczego i wydawniczego wymienię trzy publikacje, które ustanowiły fundament naukowy i ugruntowały jednocześnie jej wybitną pozycję w polskiej i międzynarodowej *République des Lettres*. Po pierwsze *Niemiecka myśl polityczna wieku oświecenia* (1988). Po drugie „*A bliźniego swego...*”. *Kościoty w Niemczech wobec „problemu żydowskiego”* (2003) i po trzecie *Pamięć. Brzemień i uwolnienie. Niemcy wobec nazistowskiej przeszłości (1945–2010)* (2011). Łączy te książki jedna przestrzeń intelektualna: kultura polityczna Niemiec. Dzieli je przestrzeń czasowa. W sumie obejmują ponad 250 lat i dotyczą węzłowych okresów kształtowania się niemieckiej kultury politycznej: od tzw. czasu siodła (Koselleckowski Sattelzeit 1750–1850), przez okres schyłku XIX wieku do czasów nazistowskich, aż po współczesną historię Niemiec, od 1945 po XXI wiek.

Charakterystyczny rys twórczości autorki odnajduję już w pierwszej z wymienionych prac. Z jednej strony jest to podręcznik wiedzy o kulturze politycznej Niemiec doby Oświecenia. Z drugiej strony jest to bardzo indywidualnie sproblematyzowany temat, gdzie zamiast trudnych akademickich pasaży odnaleźć można indywidualny styl i subiektywne, odważne oceny, ugruntowane na solidnej wiedzy. W ten sposób Anna Wolff-Powęska wpisuje się w najlepszą tradycję europejskiej historiografii. W książce o niemieckich Kościołach wobec „antysemityzmu” pokonuje jeszcze trudniejszy próg, mianowicie nieumiejętność polskich autorów pisania o Kościele, gdzie rzetelna analiza często chowa się za wytartymi, politycznymi frazesami. Autorka zarówno tutaj, jak i w *Pamięci...* unika uproszczeń i dopasowywania się do popularnych, publicystycznych trendów. W *Pamięci...* z palety niemieckich sporów o historię wybrała tylko jeden motyw – spór o przeszłość narodowosocjalistyczną. Wybór jednego modułu nie ograniczył jednak pola naukowych analiz. Odwrotnie, koncentrując się na jednym, za to centralnym w skali europejskiej fragmencie sporów o historię, autorka ukazała całą złożoność problematyki i oddała do rąk czytelników porywającą lekturę, nie tylko dla grona fachowców.

Każdy z badaczy wie, jak trudno wejść w specyfikę tak zróżnicowanych epok i w dodatku historii nie „własnej”, lecz sąsiedzkiego państwa i jego społeczeństwa. Potrzebna jest do tego ogromna wiedza, ugruntowana metodologia, wyobraźnia i naukowa empatia, nie po to, by łagodniej oceniać, lecz po to, by lepiej rozumieć opisywane procesy. Annie Wolff-Powęskiej w każdej z prac badawczych udaje się sprostac niezwykle trudnym wymogom naukowym, co w efekcie prowadzi do publikacji znakomitych dzieł, które już dzisiaj uchodzą za klasyczne, a autorka uznawana jest za jedną z najwybitniejszych historyczek idei. W tej problematyce czuje się najlepiej, choć nie ogranicza się jedynie do analizy dzieł z zakresu filozofii politycznej, lecz również żmudnej kwerendy w prasie i analizy bliskiej wytrawnemu prasoznawcy.

Jest w dorobku prof. Anny Wolff-Powęskiej jeszcze jedna książka, która na swój sposób *coronat opus*. Mam na myśli *Przestrzeń i polityka. Z dziejów niemieckiej myśli politycznej* (2020). Napisała ją wspólnie z mężem Eberhardem Schulzem. Historia tego związku tylko z pozoru nie łączy się z opinią o dorobku naukowym. Najprawdopodobniej uratowana z holocaustu Polka oraz niemiecki profesor, który nie ukrywał, że jako nastolatek był

w 1933 r. zafascynowany Hitlerem, powiedzieli sobie w 1996 roku nawzajem „Tak”. Ja także dobrze pamiętam – napisał Adam Krzemiński – rzuconą tamtego dnia uwagę profesora Jacobsena, że to małżeństwo jest symbolem nowego polsko-niemieckiego sąsiedztwa. Oboje próbują w tej książce odpowiedzieć na fundamentalne i najtrudniejsze pytania: Dlaczego Niemcy inaczej patrzą na Europę niż konkurujące z nimi mocarstwa morskie? Czy hegemonia Niemiec na kontynencie europejskim była naturalną kontynuacją rozwoju państwa niemieckiego? Jak daleko sięgał rzeczywisty horyzont zainteresowań geopolityki niemieckiej? Czym była Polska i przestrzeń dawnej polskiej państwowości dla niemieckich myślicieli? Książka pozwala zrozumieć postępowanie Niemców i ich przywódców przez ostatnie stulecie.

Nieformalnym preludium do tego studium o Niemcach był 20 lat wcześniej tom zbiorowy wydany przez Annę Wolff-Powęską i Eberharda Schulza *Być Polakiem w Niemczech* (2000).

W części akademickiej nie może zabraknąć Anny Wolff-Powęskiej jako nauczycielki. Trzy doktoraty i 11 habilitacji, które powstały pod jej merytoryczną opieką nie są wymiernym wskaźnikiem osiągnięć pod tym względem. Nie tylko od czasu związku z UAM, nauczanie i opieka nad studentami były jej pasją. Zajęcia ze studentami potrafiła przedkładać ponad atrakcyjne wyjazdy naukowe. Swoją wiedzą, postawą i rzetelnością przywracała standardowi nauczania i nauczycielki akademickiej wymiar misji społecznej i „spotkania z mistrzem”, jako nauczycielem wiedzy i etycznych postaw.

Przedłużeniem tej misji była, szczególnie w ostatnich kilkunastu latach, aktywność publicystyczna. W jednym z artykułów posłużyła się przesłaniem profesora Jerzego Jedlickiego: „Są takie chwile w zbiorowym życiu narodu, kiedy w sporze różnych orientacji politycznych i strategii wojskowych górę biorą ci, co odważają się działać najsmielej, bo wtedy ci, co żądają mniej i radzą postępować ostrożniej, wychodzą na ludzi małych i tchórzliwych. Doświadczenie i wyobraźnia nie mają siły porywu”.

W tych słowach odnajduję również motto jej własnej aktywności: być aktywnym, by swoją wiedzą służyć ludziom, współobywatelom. Taka postawa mieści się w tym, co nazywam historią zaangażowaną. Jeszcze dobitniej ujął taką postawę, wspomniany już Adam Krzemiński, w *laudatio* z okazji przyznania Annie Wolff-Powęskiej Nagrody „DIALOGU” w 2019 roku: „Akademicka dokładność oraz profesorski autorytet to tylko postument dla uwidocznienia osobowości emanującej duchową uczciwością i intelektualną wiarygodnością, jeśli ekspert ma docierać do opinii publicznej nie tylko przez fachowe prace, ale także współkształtować bieg dziejów przez bezpośrednie interwencje publicystyczne. Toteż, jeśli pani profesor Anna Wolff-Powęska uchodzi za niekwestionowaną królową polskich niemcoznawców, to zawdzięcza to niepowtarzalnie jasnemu i nieustraszonemu sposobowi podejmowania w swych publikacjach prasowych najbardziej palących kwestii obecnych stosunków polsko-niemieckich”.

Dodałbym, że nie chodzi tylko o pozycję wśród polskich niemcoznawców, lecz polskich intelektualistów, wrażliwych na poczucie dobra społecznego i wartości demokracji. Zwieńczeniem tej sfery aktywności jest tom *Polacy – Niemcy. Sąsiedzi pod specjalnym nadzorem* (2018). Jej pozycja w dzisiejszych sporach o pamięć wobec przeszłości jest jednoznaczna. Nie wynika z zacierzawienia politycznego, lecz namysłu, opartego na wiedzy i doświadczeniu. Kwintesencję pisarstwa zaangażowanego odnajduję w poniższej wypowiedzi prof. Anny Wolff-Powęskiej: „Polskie spory wyróżniają się jednak na tle europejskim. O ich osobliwości decyduje to, że w XXI wieku, w warunkach globalizacji, członkostwa Polski w strukturach europejskich i atlantyckich, narastających niepewności co do geopolitycznego układu sił w świecie, dominująca u nas dzisiaj formacja polityczna

wraz ze swym zapleczem intelektualnym forsuje postawę niepodległościową z czasów zaborów i okupacji. Co gorsza, usiłuje przekonać, że jest to wybór suwerena, dla suwerena, najlepszy dla Polski; to wizja alternatywnej polskiej cywilizacji przeciw cywilizacji europejskiej”.

Na zakończenie pozostawiłem sferę zarządzania nauką. Przekornie można powiedzieć, że prof. Anna Wolff-Powęska jest antyarchetypem współczesnego menażera, a jednak i w tej roli bywała niezwykle skuteczna. W 1991 roku objęła funkcję dyrektorki Instytutu Zachodniego i sprawowała ją do 2004 roku. Wyprowadziła Instytut z zapaści, nadała mu nowy format, prawdziwego instytutu badawczego, który wkrótce stał się rozpoznawalną i cenioną marką polskiej nauki o międzynarodowym znaczeniu. Osiągnęła to dzięki autorskiemu pomysłowi i niezwyklej konsekwencji oraz wyczuciu w relacjach międzyludzkich. Trochę anegdotycznie, ale trafnie podsumowała jej dyrektorskie predyspozycje jedna ze współpracownic: „Každy, kto choć raz zetknął się z panią profesor, ten wie, że nie sprawia wrażenia „urodzonego dyrektora”. Jest drobna, raczej nieśmiała. Mówi cicho i – można by rzec – dostojnie. Swoją – pozorną zresztą – nieśmiałość potrafi przekuć w atut. (...) W pracy mówią o niej, że jest bardzo łagodna i wyrozumiała. Krąży jednak opinia, że w sytuacjach naprawdę krytycznych potrafi być zdecydowana. Załatwia sprawę (...) ze stoickim spokojem. Podobno oponentów bardziej wyprowadza to z równowagi niż solidna awantura”.

Tę stronę osobowości prof. Anny Wolff-Powęskiej znam z autopsji, gdyż przez 12 lat była w Radzie Naukowej Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, z czego 8 lat pełniła funkcję przewodniczącej. Sytuacji trudnych, kontrowersyjnych było wiele. Jednego nauczyłem się szybko: Jako dyrektor, zawsze mogłem liczyć na życzliwość, ale też szczerść surowych ocen, zdecydowanie w działaniu i dbałość o wysoki poziom naukowy. Skutecznie w praktyce realizowała łaćsińską, bliską mi również zasadę: „Fortiter in re, suaviter in modo”. Cóż więcej może oczekiwać dyrektor!

Propozycja nadania profesor Annie Wolff-Powęskiej honorowego członkostwa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w pełni zasługuje na poparcie. Znając osobowość Pani Profesor, mogę być pewny jej reakcji: „Ależ proszę Państwa, ja na takie wyróżnienie nie zasługuje”. Tak, naturalna skromność jest jeszcze jedną unikalną cechą jej charakteru. Wierzę, że na tle wielu wybitnych członków honorowych PTPN będzie jedną z najjaśniejszych promieniujących osobowości, z pożytkiem dla wizerunku poznańskiego towarzystwa.

3. Członkowie zmarli od czerwca 2020 r. do czerwca 2023 r.

2020

4 września zmarła **dr Halina WIATR** – członek PTPN od 1987, Komisja Filologiczna.

11 października zmarł **prof. dr hab. Julian MUSIELAK** – członek PTPN od 1969, Komisja Matematyczno-Przyrodnicza.

27 października zmarł **ks. dr hab. Leszek WILCZYŃSKI** – członek PTPN od 2002, Komisja Teologiczna, wiceprzewodniczący Komisji od 4.11.2002 do 28.11.2006, przewodniczący Komisji od 28.11.2006.

27 listopada zmarł **prof. dr hab. Wojciech DZIEDUSZYCKI** – członek PTPN od 1979, Komisja Archeologiczna.

27 listopada zmarł **ks. mgr Alfred WITTKE** – członek PTPN od 1982, Komisja Teologiczna.

- 28 listopada zmarł **prof. Stanisław TABACZYŃSKI** – członek Komisji Archeologicznej od 17 kwietnia 1957 r.
- 29 listopada zmarł **ks. kan. prof. dr hab. Bogdan PONIŻY** – członek PTPN od 1982, Komisja Teologiczna.

2021

- 1 stycznia zmarł **prof. zw. dr hab. dr h. c. Tadeusz HOŁUBOWICZ** – członek PTPN od 1973, Komisja Nauk Rolniczych, Wydział Nauk Rolniczych.
- 10 stycznia zmarł **prof. dr hab. n. med. Zygmunt SZMEJA** – członek PTPN, Komisja Medycyny Doświadczalnej od 1990, Komisja Medycyny Okołooperacyjnej od 2000, Wydział Lekarski od 1990.
- 9 lutego zmarł **prof. dr hab. Zbigniew DWORECKI** – członek PTPN od 1972 r., Komisja Historyczna.
- 27 marca zmarł **prof. dr. hab. Bohdan GRUCHMAN** – członek honorowy PTPN, od 1970 r. członek Komisji Ekonomicznej, od 1985 r. członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych, z-ca przewodniczącego Komisji Nauk Ekonomicznych (1981–2002), przewodniczy Komisji Nauk Ekonomicznych (2002–2013).
- 24 marca zmarł **prof. dr hab. Jerzy Józefat LIPA** – członek Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 30 października 1972 r.
- 2 kwietnia zmarł **prof. dr hab. Wiesław JAMROŻEK** – członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych od 28 maja 2008 r.
- 7 kwietnia zmarł **prof. UAM dr hab. Jerzy KACZMAREK** – członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych od 22 kwietnia 2002 r. Przewodniczący Komisji Socjologicznej w latach 2002–2011.
- 15 kwietnia zmarł **prof. dr hab. Józef BIELAWSKI** – członek Komisji Biologicznej od 19 listopada 1962 r., członek Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 28 lutego 1986 r.
- 19 kwietnia zmarł **prof. dr hab. Roman JANKOWSKI** – zastępca przewodniczącego Wydziału IV Nauk Medycznych od 10 listopada 2017 r.
- 22 kwietnia zmarł **prof. UAM dr hab. Włodzimierz KANIA** – członek Komisji Matematyczno-Przyrodniczej od 26 kwietnia 1977 r.
- 26 kwietnia zmarł **prof. dr hab. Tadeusz ZGÓŁKA** – członek Komisji Językoznawczej od 8 listopada 1979 r., członek Wydziału Filologiczno-Filozoficznego od 17 maja 2004 r.
- 10 maja zmarł **prof. dr hab. inż. Krzysztof KOZŁOWSKI** – członek Komisji Automatyki i Informatyki Wydziału V Nauk Technicznych od 29 maja 1989 r., sekretarz Komisji Automatyki i Informatyki latach 1990–1993, przewodniczący Komisji Automatyki i Informatyki latach 1996–2002.
- 28 maja zmarł **prof. dr hab. Henryk SAMSONOWICZ** – członek honorowy PTPN od 8 czerwca 2001 r.
- 2 czerwca zmarł **prof. dr hab. Jerzy ALBRYCHT** – członek PTPN od 1969, członek Komisji Matematyczno-Przyrodniczej od 21 maja 1969 r.
- 13 lipca zmarła **dr hab. Walentyna IGNATCZYK** – członek Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN od 30 maja 1994 r.
- 2 sierpnia zmarł **prof. UPP dr. hab. Roman WOJTKOWIAK** – członek Wydziału VI Nauk Rolniczych i Leśnych PTPN od 24 marca 2009 r.
- 19 sierpnia zmarł **prof. dr hab. dr h.c. multi Henryk OLSZEWSKI** – członek Komisji Historycznej od 15 marca 1961 r., Wydziału II Historii i Nauk Społecznych PTPN od 21 maja 1974 r.

- 21 sierpnia zmarł **prof. dr hab. dr h.c. multi Czesław CEMPEL** – członek Komisji Nauk Podstawowych Stosowanych PTPN od 15 maja 1972 r.
- 21 sierpnia zmarł **prof. zw. dr hab. med. Maciej GEMBICKI** – członek Komisji Medycyny Doświadczalnej PTPN od 15 marca 1968 r.
- 24 sierpnia zmarł **prof. zw. dr hab. Ryszard Dominik DOMAŃSKI** – członek Komisji Nauk Prawnych od 22 czerwca 1962 r., Komisji Nauk Ekonomicznych od 6 kwietnia 1965 r., wiceprezes w latach 1978–1996.
- 15 września zmarł **prof. dr hab. Alfred Edward JANC** – członek Komisji Nauk Ekonomicznych od 3 czerwca 2002 r.
- 16 września zmarł **prof. dr hab. Stefan ŻYNDĄ** – członek Komitetu Fizjograficznego od listopada 1961 r., Komisji Geograficzno-Geologicznej od 22 maja 1967 r., Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 8 stycznia 1981 r., wieloletni Sekretarz Komitetu Fizjograficznego.
- 23 września zmarł **dr Seweryn TOBOŁA** – członek Komisji Historii i Filozofii Medycyny od 2 kwietnia 2001 r.
- 29 września zmarł **prof. dr hab. Stanisław DOLNY** – członek Komisji Technologii Drewna od 24 kwietnia 1981 r., Wydziału V Nauk Technicznych od 29 maja 1989 r., Komisji Technologii Drewna od 19.11.1980 do 11.02.2009 r.
- 29 września zmarł **prof. dr hab. Konstanty TUKAŁŁO** – członek Komisji Medycyny Okooperacyjnej od 26 grudnia 1999 r., Komisji Historii i Filozofii Medycyny od 2 kwietnia 2001 r.
- 14 października zmarł **prof. zw. dr hab. Antoni SMUSZKIEWICZ** – członek Komisji Filologicznej od 22 kwietnia 1980 r., Wydziału I Filologiczno-Filozoficznego od 9 marca 1994 r., sekretarz Komisji Filologicznej w latach 1984–1987, zastępca przewodniczącego Wydziału I Filologiczno-Filozoficznego od 26.06.1996 do 22.06.2005 r. przewodniczący Wydziału I Filologiczno-Filozoficznego od 22.06.2005 do 7.05.2008 r.
- 16 października zmarł **dr inż. Zygmunt WITKOWSKI** – członek Komisji Technologii Drewna od 28 listopada 1975 r.
- 18 października zmarł **prof. zw. dr hab. Czesław BŁASZAK** – członek Komisji Biologicznej od 16 maja 1975 r., Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 12 stycznia 2000 r.
- 27 października zmarł **dr inż. Ireneusz GRZĄDZIELSKI** – członek Komisji Elektrotechnicznej od 19 grudnia 1984 r.
- 28 października zmarł **prof. dr hab. inż. Janusz WALCZAK** – członek Komisji Budowy Maszyn od 12 lutego 1996 r.
- 3 listopada zmarł **prof. dr hab. Ryszard ŻUKIEL** – członek Komisji Medycyny Doświadczalnej od 20 listopada 1998 r., wieloletni Sekretarz Komisji Medycyny Doświadczalnej.
- 16 listopada zmarł **prof. dr hab. inż. Jacek MICHAŁSKI** – członek Komisji Nauk Leśnych od 6 kwietnia 1965 r., Komisji Biologicznej od 7 maja 1975 r., Wydziału Nauk Rolniczych i Leśnych od 25 czerwca 1994 r., Sekretarz Wydziału VI Nauk Rolniczych i Leśnych od 1995 do 1997 r., wieloletni Wiceprzewodniczący Komisji Nauk Leśnych.
- 25 listopada zmarł **prof. dr hab. Michał HASIUK** – członek Komisji Językoznawczej od 21 lutego 1969 r.
- 4 grudnia zmarł **ks mgr. Feliks LENORT** – członek Komisji Teologicznej od 24 marca 1982 r.
- 12 grudnia zmarł **dr hab. n. med. Andrzej BASZKOWSKI** – członek Komisji Historii i Filozofii Medycyny od 1 grudnia 2003 r.
- 30 grudnia zmarł **prof. dr hab. n. med. Andrzej NOWAKOWSKI** – członek Wydziału IV Nauk Medycznych od 18 grudnia 2018 r.

- 12 stycznia zmarł **prof. dr hab. Stefan PASZYC** – członek Komisji Matematyczno-Przyrodniczej od 6 listopada 1964 r., Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 19 grudnia 1984 r.
- 31 stycznia zmarła **prof. zw. dr hab. n. farm. Lutosława SKRZYPCZAK** – członek Komisji Farmaceutycznej od 30 grudnia 1987 r., Wydziału IV Lekarskiego od 26 lutego 1988 r.
- 1 lutego zmarł **prof. dr hab. Bogdan WALCZAK** – członek Komisji Językoznawczej PTPN od 6 kwietnia 1968 r., Wydziału I Filologiczno-Filozoficznego od 23 marca 1994 r., przewodniczący Komisji Językoznawczej od 5 czerwca 1996 do 22 czerwca 2005, wiceprezes od 3 czerwca 2005 do 29 czerwca 2011.
- 21 lutego zmarł **prof. zw. dr inż. Jan CHAJDA** – członek Komisji Budowy Maszyn PTPN od 12 grudnia 1970 r., Wydziału V Nauk Technicznych od 20 listopada 1998 r.
- 17 marca zmarła **dr Agnieszka ŁUCZAK** – członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych od 22 czerwca 2021 r.
- 25 marca zmarła **dr Krystyna GÓRSKA-GOŁASKA** – członek Komisji Historycznej PTPN od 17 kwietnia 1964 r.
- 5 kwietnia zmarła **dr. hab. n. med. Hanna BILLERT** – członek Komisji Medycyny Okołooperacyjnej PTPN od 26 listopada 1999 r.
- 25 maja zmarł **prof. dr hab. Zenon KRZYWAŃSKI** – członek Komisji Nauk Rolniczych PTPN od 11 stycznia 1973 r., Wydziału VI Nauk Rolniczych i Leśnych od 30 września 1982 r.
- 28 maja zmarł **doc. dr Kazimierz GLANC** – członek Komisji Nauk Leśnych PTPN od 20 maja 1970 r.
- 4 czerwca zmarł **dr inż. Bogdan KASPERCZAK** – członek Komisji Technologii Drewna PTPN od 29 listopada 1978 r.
- 11 czerwca zmarł **prof. dr hab. Dieter GIEFING** – członek Komisji Nauk Leśnych PTPN od 25 marca 1987 r., przewodniczący Wydziału VI Nauk Rolniczych i Leśnych od 30.06.2011 do 4.12.2014 r.
- 11 lipca zmarła **prof. dr hab. Irena KWILECKA** – członek Komisji Filologicznej od 9 maja 1957 r.
- 16 lipca zmarł **prof. dr hab. Zdzisław BOGUCKI** – członek Komisji Biologicznej od 13 listopada 1972 r., Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego od 28 lutego 1986 r.
- 15 sierpnia zmarła **prof. dr hab. Kazimiera BRODZIŃSKA-IGNATOWICZ** – członek Komisji Medycyny Doświadczalnej od 8 stycznia 1981 r., Komisji ds. Medycyny Okołooperacyjnej od 26 listopada 1999 r.
- 19 sierpnia zmarł **prof. dr hab. Aleksander ŁUKASIEWICZ** – członek Komisji Biologicznej od 6 marca 1962 r.
- 30 sierpnia zmarł **prof. dr hab. Andrzej KARCZEWSKI** – członek Komitetu Fizjograficznego od 17 listopada 1961 r., Komisji Geograficzno-Geologicznej od 19 listopada 1962 r., Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego od 20 maja 1970 r. Sekretarz Komisji Geograficzno-Geologicznej 1962–1973, Przewodniczący Komisji 1973–1987, sekretarz Wydziału 1975–1980.
- 12 września zmarł **dr Stefan JACHNIK** – członek Komisji Biologicznych Podstaw Kultury Fizycznej od 29 listopada 1978 r.
- 20 września zmarł **dr inż. Andrzej KABAŁA** – członek Komisji Budowy Maszyn od 9 czerwca 1993 r., Sekretarz Komisji w latach 1992–1994.
- 18 października zmarł **prof. dr hab. Bogusław GEDIGA** – członek Komisji Archeologicznej od 2 maja 1979 r.

- 30 października zmarł **prof. dr hab. Stanisław WYKRĘTOWICZ** – członek Komisji Nauk Społecznych od 25 lutego 1963 r.
- 14 listopada zmarł **prof. dr hab. Ginter HRUZIŁ** – członek Komisji Technologii Drewna od 29 listopada 1978 r.
- 17 listopada zmarł **prof. dr hab. Andrzej WYRWA** – członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych Komisji Archeologicznej od 31 stycznia 2011 r.
- 4 grudnia zmarł **ks. prof. dr hab. Antoni SIEMIANOWSKI** – członek Komisji Teologicznej od 24 marca 1982 r.

2023

- 9 stycznia zmarł **prof. dr hab. Jerzy GIEBEL** – członek Komisji Nauk Rolniczych od 5 maja 1997 r.
- 25 lutego zmarła **prof. UAM dr hab. Anna Karolina KOŁODZIEJCZAK** – członek Wydziału III Komisji Geograficzno-Geologicznej od 2 kwietnia 2001 r.
- 23 marca zmarła **prof. dr hab. Edyta POŁCZYŃSKA** – członek Wydziału I Komisji Filologicznej od 27 października 1980 r.
- 18 maja zmarła **prof. UAM dr hab. Małgorzata MATERNIAK-PAWŁOWSKA** – członek Wydziału II Komisji Historycznej od 31 stycznia 2011 r.
- 24 maja zmarł **prof. dr hab. Szczęśny SKIBIŃSKI** – przewodniczący Wydziału VII Nauk o Sztuce od 22 kwietnia 2002 do 21 kwietnia 2008. Członek Komisji Historii Sztuki od 1975 r.

V

PRACE AGEND TOWARZYSTWA

1. Wydawnictwo

Działalność wydawniczą Towarzystwo prowadzi zgodnie ze statutem. Rozprawy członków Towarzystwa oraz innych osób ogłaszane są na łamach czasopism naukowych, w pracach seryjnych stanowiących organa wydawnicze poszczególnych wydziałów i komisji bądź jako wydawnictwa pozawydziałowe. Wszystkie wydane przez Wydawnictwo PTPN publikacje są recenzowane. Wydawnictwo znajduje się w wykazie wydawnictw naukowych publikujących monografie, których autorzy mogą uzyskać 80 punktów, wydając swoje prace w PTPN. Wydawnictwo prezentuje wysoki poziom merytoryczny i edytorski, wszystkie prace przygotowywane są z dużą rzetelnością i starannością.

Kierownictwo i pracownicy

Funkcję głównego redaktora wydawnictw PTPN w okresie sprawozdawczym pełnił prof. UAM dr hab. Jakub Kępiński. Natomiast funkcję zastępcy głównego redaktora sprawował dr Tomasz Gabrusewicz (UEP). W okresie, którego dotyczy sprawozdanie, w wydawnictwie zatrudnione były następujące osoby: Maria Wlazło – sekretarz redakcji wydawnictw PTPN, Evgeniy Svirjak – pracownik dystrybucji wydawnictw.

W okresie sprawozdawczym – w 2021 r. – została powołana Rada Wydawnicza PTPN, która jednak nie podjęła działań. W skład rady wchodziły kandydaci zgłoszeni przez Wydziały: prof. Piotr Juszkiewicz (Wydział VII), dr Tomasz Ratajczak (Wydział VII), prof. Zbigniew Zwoliński (Wydział III), prof. Grzegorz Jackowski (Wydział III), prof. Tomasz Jurek (Wydział II) oraz redaktorzy serii wydawniczych: dr hab. Sylwia Panek (Polemika Krytycznoliteracka w Polsce), prof. Agata Stankowska-Kozera (Literatura i Sztuka), prof. Andrzej Gulczyński (Wielkopolska Dawniej i Dziś. Studia, Źródła i Materiały), prof. Jerzy Sierociuk (Gwary Dziś).

Działalność wydawnicza

Specyfiką wydawnictwa jest brak stałego funduszu na przygotowywanie i drukowanie publikacji. Wszystkie prace finansowane są ze źródeł zewnętrznych: poznańskich uczelni wyższych, wielkopolskich muzeów, stowarzyszeń, urzędów miejskich i gminnych itp. Część czasopism i monografii otrzymuje granty z Ministerstwa Edukacji i Nauki, jednak liczba tytułów mogących ubiegać się o takie finansowanie jest bardzo mocno ograniczona.

Z kolei z powodu rozrastającego się rynku ogólnodostępnych darmowych publikacji naukowych drukowane są coraz niższe nakłady książek i czasopism, a sprzedaż jest coraz mniejsza, choć okresowo miewa swoje wzloty. W latach 2020–2023 wydawnictwo

przygotowywało publikacje z kilku grantów ministerialnych dla czasopism oraz kilku dla monografii naukowych autorskich bądź zbiorowych.

W roku 2020 kontynuowano realizację umów ministerialnych na przyznane wcześniej granty, były to:

1. Umowa z programu Działalność upowszechniająca naukę 715/P-DUN/2019 na realizację wydania drukiem i upowszechnienia online pięciu czasopism naukowych (roczników) w ciągu dwóch lat (2019–2020): „Slavia Antiqua”, „Interdisciplinary Studies in Musicology”, „Biuletyn Historii Wychowania”, „Gwary Dziś”, „Our Europe. Ethnography – Ethnology – Anthropology of Culture” – realizacja zadań w wypadku tego ostatniego tytułu została przedłużona do 20 maja 2021 r.
2. Umowy z programu Wsparcie czasopism naukowych:
  - 178/WCN/2019/1 dla czasopisma „Forestry Letters” na dwa lata 2019–2020,
  - 198/WCN/2019/1 dla czasopisma „Slavia Antiqua” na dwa lata 2019–2020,
  - 199/WCN/2019/1 dla czasopisma „Interdisciplinary Studies in Musicology” na dwa lata 2019–2020,
  - 200/WCN/2019/1 dla czasopisma „Gwary Dziś” na dwa lata 2019–2020.
3. W roku 2020 zostało przyznane z programu Doskonała nauka (DSK/SN/469109/2020) finansowanie cyklicznej konferencji *Gwary Dziś* oraz dwóch tomów czasopisma „Gwary Dziś” na dwa lata 2020 i 2021.

W roku 2020 ministerstwo nie przygotowało żadnego programu wspierania poprzez finansowanie jakichkolwiek publikacji. W związku z tym pokrycie kosztów przygotowania i wydania kolejnych tomów czasopism przejęły wydziały Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W roku 2021 Wydawnictwo PTPN uzyskało finansowanie ministerialne z programu Doskonała nauka dla następujących umów:

1. DNM/SN/514625/2021 – *Poznańska szkoła ekonomii rozwoju*, pod red. P. Deszczyńskiego (praca zbiorowa).
2. DNM/SN/514640 – M. Kalisz-Zielińska, *Edukacja i popularyzacja wiedzy o przeszłości w wielkopolskich muzeach historycznych (1945–1989)*.

PTPN przysługiwała możliwość złożenia tylko dwóch wniosków.

Z kolei w roku 2022 udało się pozyskać ministerialne finansowanie dla trzech czasopism z programu Rozwój czasopism naukowych i dwóch monografii z programu Doskonała nauka. Były to następujące umowy:

Granty na czasopisma

1. RCN/SN/0538/2021/1 – rocznik „Slavia Antiqua” na lata 2022 i 2023,
2. RCN/SN/0540/2021/1 – półrocznik „Lingua Posnaniensis” na lata 2022 i 2023,
3. RCN/SN/0544/2021/1 – rocznik „Roczniki Historyczne” na lata 2022 i 2023.

Granty na książki

1. DNM/SN/550214/2022 – A. Rabczun, *Pomoc rozwojowa Wielkiej Brytanii dla krajów rozwijających się*,
2. DNM/SN/550231/2022 – A. Kołos, *Sceptycyzm w kulturze intelektualnej polskiego Baroku. Literatura, filozofia, religia*.

Wydawnictwo PTPN z realizacji umów ministerialnych wywiązuje się terminowo i sukcesywnie dokonuje rozliczeń poprzez obowiązkowe raporty roczne i końcowe.

Wiosną 2023 ogłoszono kolejny konkurs z programu Doskonała nauka. Tym razem nasza instytucja mogła się ubiegać o dofinansowanie trzech monografii naukowych. Zostały przygotowane wnioski dla dwóch książek z zakresu humanistyki oraz jednej z zakresu nauk społeczno-ekonomicznych. Po połowie czerwca 2023 otrzymaliśmy informację

o przyznaniu finansowania dla wszystkich zgłoszonych tytułów, choć nie wszystkich w wysokości kwot wnioskowanych. Są to:

1. MONOG/SN/0202/01 – K. Nawrot, J. Kleer, *System kulturowy a rozwój*,
2. MONOG/SN/0201/01 – S. Paciorkowski, *Trwałość małżeństwa cywilnego w orzecznictwie Sądu Okręgowego w Poznaniu w okresie II Rzeczypospolitej*,
3. MONOG/SN/0210/ – W. Miedziak, *Goticita novà. Tradycja Gotycka w murowanej architekturze kościelnej Wielkopolski i Polski Środkowej w XVI i XVII wieku*.

Wiele zeszytów czasopism, tomów serii wydawniczych oraz prac zbiorowych i monografii autorskich ukazuje się we współpracy z poznańskimi uczelniami (głównie z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ale także z Uniwersytetem Ekonomicznym). Fundusze na publikację kolejnych tomów serii wydawniczych i opracowań monograficznych były również pozyskiwane z innych źródeł, a były nimi: Wydawnictwo Miejskie Posnania, Miasto i Gmina Pleszew, Fundacja Zakłady Kórnickie, Dom Kultury w Pleszewie, Dom Kultury w Pilźnie (Małopolska). Przygotowywane są też wydawnictwa we współpracy z IH PAN oraz Polskim Towarzystwem Historycznym.

W okresie sprawozdawczym (podobnie jak we wcześniejszych) notowano niestety opóźnienia w realizacji zadań wydawniczych. Przyczyny były różne, jednak podstawową było późne składanie materiałów przez autorów bądź redaktorów prowadzących dane tytuły. Często też przeciągało się postępowanie akceptacji przez redakcję merytoryczną.

Przez cały okres sprawozdawczy przyjmowane, opracowywane, drukowane i zawieszane na stronach internetowych były materiały kolejnych tomów czasopism, głównie roczników (np. „Slavia Antiqua”, „Slavia Occidentalis. Linguistica”, „Gwary Dziś”, „Badania Fizjograficzne. Geografia”, „Roczniki Historyczne”, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, „Interdisciplinary Studies in Musicology”), półroczników („Lingua Posnaniensis”, „Poznańskie Studia Slawistyczne”). Czasopisma znajdują się na liście tytułów punktowanych. Redakcje dokładają starań, aby sukcesywnie ta punktacja wzrastała. Wersje elektroniczne czasopism są zamieszczane w polskich i międzynarodowych bazach, co zwiększa ich dostępność i tym samym cytowalność, a to podnosi ich rangę.

W sprawozdawczym okresie dla dziewięciu tytułów czasopism prowadzonych przez PTPN opublikowano wiele kolejnych tomów, a dalsze są na różnych etapach przygotowań do druku. Część z tomów stanowiły zaległości (nie z winy PTPN) z lat ubiegłych. Wszystkie czasopisma są zamieszczane w wolnym bezpłatnym dostępie na stronie Wydawnictwa PTPN.

Również stopniowo spływały, były opracowywane i publikowane materiały do nowych książek. Realizowane były np. kolejne tomy z serii Polemika Krytycznoliteracka w Polsce (np. t. 23, M. Okulicz-Kozaryn, *Brzozowski contra Miriam. Spór jednostronny*; t. 24, T. Budrewicz, R. Okulicz-Kozaryn, *Estetyka „zdrowego rozsądku”?*; t. 26, J. Pastarska, *Spory o powieść w dyskusjach krytycznoliterackich drugiej emigracji niepodległościowej*), serii Dziedzictwo Wielkopolski (np. praca M. Kalisz-Zielińskiej, *Edukacja i popularyzacja wiedzy o przeszłości w wielkopolskich muzeach historycznych (1945–1989)*, A. Makowskiego, *Życie codzienne mieszkańców Pleszewa w drugiej połowie XVII wieku*) czy serii Wielkopolska Dawniej i Dziś. Studia, Źródła i Materiały (*Księga wójtowska Miasta Jarocina. Zapiski z lat 1571–1611*, oprac. N. Delestowicz).

W roku 2021 powstała nowa seria wydawnicza: Wykłady Poznańskie z Filozofii prowadzona przez prof. Piotra W. Juchacza i prof. UAM dr hab. Karolinę M. Cern (Komisja Filozoficzna PTPN). Książki mają niedużą objętość – 3,5–5 ark. wyd. Są też niedużych rozmiarów, w oprawie twardej szytej na dobrej jakości papierze – forma jest więc atrakcyjna. Głównie ukazują się w języku polskim, ale są też tomiki po angielsku. Do tej pory ukazało

się dziewięć tomów (np. t. 1, S. Leciejewski, *Filozofia kosmologii antropicznej*; t. 9, L. Godek, *Wolność akademicka jako zawód i powołanie*). Kolejne tomy serii są w przygotowaniu. W omawianym okresie powstała również bardzo interesująca seria Wojna i Książka. Opublikowano pierwszy tom pt. *Księgozbiory, biblioteki, wydawnictwa i twórcy podczas konfliktów zbrojnych i politycznych* – mający formę pracy zbiorowej i będący efektem konferencji naukowej. Czekamy na kolejne. W kwietniu 2023 wydaliśmy też *Umowy frankowe*, pierwszy tom z nowej serii pt. *Z Praktyki Rady Prawnego*, pod red. nauk. J. Kępińskiego. Współwydawcą jest Okręgowa Izba Radców Prawnych w Poznaniu.

PTPN współpracuje również z Polskim Towarzystwem Historycznym przy wydawaniu serii Folia Jagellonica. W drugiej połowie 2022 opublikowaliśmy pierwszy tom – opracowanie T. Jurka, a na początku 2023 r. kolejny tom – autorstwa A. Kozaka. Trzeci bardzo duży tom – również w oprac. T. Jurka – jest przygotowywany, a umowa na jego realizację została podpisana na początku maja. Kontynuowana jest też seria *Słowianie, my lubim...* W pierwszej połowie 2023 r. został wydany trzeci tom *Słowianie, my lubim... świętować*. Serię przygotowuje Koło Naukowe Slawistów i Bałkanistów UAM, autorami są młodzi naukowcy, a nawet studenci.

Wydawnictwo PTPN współwydawało również książki z Muzeum Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie – cykl *Zachowanie i konserwacja zbiorów muzealnych*, oraz z Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie – *Wczesnośredniowieczne Gniezno*. Współpraca z tymi instytucjami będzie miała dalszy ciąg, nie były to jednorazowe zdarzenia.

Przygotowywane są też prace monograficzne, głównie prace zbiorowe, np. przepięknie wydana angielsko-niemiecka książka *The Visualisation of Law in Academic Traditions and the Teaching of Law*, pod red. nauk. A. Gulczyńskiego, czy *Historia Biblioteki PTPN* autorstwa N. Delestowicza. Opracowywane i wydawane są także książki o nieco lżejszej zawartości – o charakterze pamiętnikarskim, wspomnieniowych, niepozbawione jednak waloru naukowego (np. M.A. Smoczkiwiczowa, *Moje wspomnienia*; W. Szczurkiewicz, *Pamiętnik komisarza wojskowego Legionów Polskich Naczelnego Komitetu Narodowego (1914–1918)*; W. Gładysz, *Pamiętnik poznańskiego drogerzysty i druha „Sokoła” z XIX i XX wieku*).

Wydawnictwo realizowało także prace inicjowane przez Prezesa PTPN bądź Zarząd, to znaczy przygotowywało i drukowało zaproszenia, kartki świąteczne i okolicznościowe, opracowało znak PTPN na 165. rocznicę istnienia, przygotowywało kolejne numery Biuletynu PTPN itp.

W 2022 r. wydawnictwo PTPN nawiązało współpracę z ogólnosiwiatową firmą Crossref. Publishers International Linking Association, Inc. prowadzącą rejestr numerów DOI dla monografii. Mamy więc tzw. prefiks dla wydawnictwa i każda książka autorska lub każdy rozdział pracy zbiorowej będą miały numery DOI, co z czasem przełoży się zapewne na szerszy odbiór wydawnictw PTPN.

Publikacje w liczbach

	II poł. 2020	2021	2022 i I poł. 2023	Łącznie
Liczba pozycji	34	33	22	89
Liczba ark. wyd.	501	381,5	342,5	1225
Nakład podstawowy	5050	5880	4109	15039
Nakład dodruków	-	-	100	100

Produkcja i sprzedaż

W okresie między czerwcem 2020 a czerwcem 2023 r. w Wydawnictwie ukazało się 45 książek o całkowitym nakładzie 10 209 egz. oraz 44 numery czasopism o całkowitym nakładzie 4830 egzemplarzy. Wartość sprzedaży wszystkich dostępnych w wydawnictwie tytułów w okresie od czerwca 2020 do czerwca 2023 wyniosła 138 244,35 złotych (4314 egz.).

Wielkość i wartość sprzedaży w okresie sprawozdawczym

	II poł. 2020	2021	2022	I poł. 2023	Razem
Liczba egzemplarzy	663	1429	1171	1051	4314
Wartość w złotych	18 787,28	37 912,06	38 713,86	42 831,15	138 244,35

Działalność promocyjna

Na początku omawianego okresu z powodu ograniczeń pandemicznych nie odbywały się konferencje, seminaria, promocje książek ani inne imprezy w trybie stacjonarnym, na których można by prezentować, a i sprzedawać książki i tomy czasopism przygotowane przez Wydawnictwo PTPN. Dopiero w drugiej połowie roku 2021 zostały wznowione niektóre imprezy w formie stacjonarnej lub przynajmniej hybrydowej, niemniej ograniczenia i skutki pandemii były wciąż odczuwalne (np. w postaci niższej frekwencji).

Obecnie wszystko już wróciło do normy i odbywa się wiele konferencji, wykładów i spotkań promocyjnych poszczególnych książek wydawanych i współwydawanych przez PTPN, które przy tych okazjach były sprzedawane. Prowadzono także sprzedaż wydawnictw na festynach przygotowanych przez Bibliotekę PTPN. Elementem w działalności promocyjnej jest przekazywanie materiałów osobom, które publikują w innych wydawnictwach, do sporządzenia recenzji najnowszych wydawnictw PTPN i zamieszczania ich tam. Jako działalność promocyjną można również traktować zamieszczanie informacji o książkach i czasopismach na stronie internetowej PTPN i innych, np. UAM, PP, Google Books, platformach PRESSto, w serwisie Polona Biblioteki Narodowej.

Biblioteka Uniwersytecka w 2022 wznowiła (zawieszony w pandemii) Poznański Przegląd Książki Naukowej, pod patronatem prof. B. Kaniewskiej, Rektor UAM. Na przegląd zostały dostarczone nasze publikacje – wystawa trwała do końca czerwca 2022. Również w 2023 r. przekazano publikacje naszego wydawnictwa na kolejną edycję przeglądu.

Konkursy dla książek

Wydawnictwo PTPN wysłało książki na konkurs o Nagrodę im. Pierwszego Rektora Uniwersytetu Łódzkiego Profesora Tadeusza Kotarbińskiego za wybitne dzieło z zakresu nauk humanistycznych oraz na konkurs o Nagrodę im. Jana Jędrzejewicza dla najlepszej książki poświęconej historii nauki i techniki.

Dystrybucja wydawnictw

Książki, tomy czasopism i serie wydawniczych są dostępne w księgarniach naukowych w Polsce oraz na ich stronach internetowych. W całym okresie sprawozdawczym kontynuowano współpracę z Księgarnią przy Fredry oraz Księgarnią PWN (mieszczącą się w budynku Towarzystwa, która niestety zakończyła swoją działalność z powodów finansowych), a także z Pracownią-Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego w Poznaniu i Księgarnią Akademicką w Krakowie.

Dział dystrybucji współpracuje z trzema dużymi hurtowniami, np. Firmą Księgarską Wiesława Juszcza, Firmą Dystrybucyjną Antyk, Lexicon Anna Wolińska. Sprzedaż prowadzona jest również ze strony internetowej wydawnictwa, honorowane są także zamówienia składane e-mailem. Każdego dnia można nas też odwiedzić i na miejscu dokonać zakupu publikacji.

W tej kadencji rozbudowano też stronę wydawnictwa o zakładkę e-book, na której zamieszczane są (i działalność ta będzie się rozszerzać) książki, których nakład drukowany w znacznej mierze został sprzedany, oraz takie, które mają tylko formę elektroniczną. Dostęp do materiałów na tej podstronie, jak i do materiałów na podstronach większości wydawanych przez PTPN czasopism jest wolny, pełny i bezpłatny.

Wysyłka biblioteczna

W sprawozdawczym okresie do zbiorów Biblioteki oraz na wymianę przekazano 365 egzemplarzy książek i tomów czasopism o wartości 8898,88 złotych. Wszystkie pozycje publikowane w Wydawnictwie PTPN przekazywane są do 17 bibliotek jako tzw. egzemplarze obowiązkowe. W okresie czerwiec 2020 – czerwiec 2023 było to 1307 egzemplarzy o wartości 25 335,27 złotych.

Zestawienie wydawnictw wg lat wydania

II poł. 2020
Czasopisma

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Biuletyn Historii Wychowania, t. 39 ang.	17	100
Badania Fizjograficzne.		
Geografia Fizyczna R.X, seria A (A 70)	7	90
Gwary Dziś, t. 10	8	60
Gwary Dziś, t. 11	10	60
Slavia Occidentalis. Litteraria, t. 75/2	10	120
Slavia Occidentalis. Linguistica, t. 76/1	15	120
Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych, t. LXXXI	27	150
Slavia Antiqua, t. LXI	14	110
Roczniki Historyczne, t. LXXXVI	29	110
Lingua Posnaniensis, t. 61, z. 1	6	100
Lingua Posnaniensis, t. 61, z. 2	10	120
Gwary Dziś, t. 12	20	20

Biuletyn historii wychowania, t. 41	16	60
Our Europe. Ethnography – Ethnology – Anthropology of Culture, t. 9	11	100
Gwary Dziś, t. 13	16	110
Biuletyn historii Wychowania, t. 40 ang.	16	100
Biuletyn historii Wychowania, t. 40, pol.	13	110
Biuletyn Historii Wychowania, t. 41 ang.	19	100
Biuletyn Historii Wychowania, t. 42 pol.	15	120
Interdisciplinary Studies in Musicology, t. 20	8	70
Poznańskie Studia Sławistyczne, t. 19	24	170

Książki

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Agnieszka Kwiatkowska, <i>Polemika wokół Pułtawy i Jagiellonidy, czyli oświeceniowy spór o kształt eposu, Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 14</i>	13	200
Bogna Bialecka, Jacek Kowalski, Witold Miedziak (red.), <i>Gender, projekt nowego człowieka?</i>	13	250
Małgorzata Rybka, Marta Wrześniewska-Pietrzak, Beata Jerzakowska-Kibenko (red.), <i>Audiodeskrypcja i jej pogranicza</i>	13	200
Dariusz Pawelec, <i>Powinna być nieufnością. Nowofalowy spór o poezję, Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 18.</i>	12	200
Justyna Humięcka-Jakubowska, Hanna Winiszewska (red.), <i>Cum debita reverentia. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Danucie Jasińskiej</i>	11	160
Andrzej Gulczyński (red.), <i>Rola towarzystw naukowych w rozwoju świadomości obywatelskiej i kulturowej</i>	22	250
Maciej Michalski, Zenon Pałat, <i>Collegium Maius</i>	9	50
Maria Aleksandra Smockiewiczowa, <i>Moje Wspomnienia</i>	13	250
Elżbieta Nowicka, Alina Borkowskiej-Rychlewskiej (red.) <i>Kantata i oratorium w historii kultury polskiej,</i>	13	200
Jacek Kowalski, Witold Miedziak (red.), <i>In Principio. Mit Początku w kulturze średniowiecznej Europy. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Jackowi Wiesiołowskiemu</i>	13	300
Andrzej Gulczyński, Szymon Paciorkowski (red.), <i>Poznański sposób na niepodległość, Dziedzictwo Wielkopolski, t. 2</i>	41	350
Paweł Mackiewicz, <i>Spór o realizm 1945–1948, Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 20</i>	13	200
Rafał Moczko, <i>Uchwały Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie – stosunek emigracji do kraju, Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 19</i>	13	200

2021
Czasopisma

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Interdisciplinary Studies in Musicology, t. 18	8	70
Poznańskie Spotkania Językoznawcze, t. 35–36	5	100
Lingua Posnaniensis, t. 62, z. 1	6	70
Lingua Posnaniensis, t. 62, z. 2	6	70
Slavia Antiqua, t. 62	26	200
Slavia Occidentalis. Linguistica, t. 77/1	12	120
Roczniki Historyczne, t. 87	14	150
Poznańskie Studia Slawistyczne, t. 20,	16	170
Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych, t. 82	24	150
Badania Fizjograficzne. Geografia Fizyczna, 2020/2021	10	170
Lingua Posnaniensis, t. 63, z. 1	9	50
Poznańskie Studia Slawistyczne, t. 21	16	170
Biuletyn Historii Wychowania, t. 43 pol.	15	120

Książki

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Tadeusz Budrewicz, Radosław Okulicz-Kozaryn (red.), <i>Estetyka „zdrowego rozsądku”?, Polemika</i>		
Krytycznoliteracka w Polsce, t. 24	16	200
Władysław Szczurkiewicz, <i>Pamiętnik komisarza</i> <i>wojskowego Legionów Polskich naczelnego</i> <i>Komitetu Narodowego (1914–1918)</i>	10	300
Krzysztof Fiołek, <i>Młodopolski spór o Sienkiewicza, Polemika</i> Krytycznoliteracka w Polsce, t. 22	11	200
Marcin Danielewski, <i>The Stronghold in Grzybowo.</i> <i>In the context of interdisciplinary research into the</i> <i>functions of early medieval strongholds</i> <i>From the 10th and 11th centuries.</i>	10	200
Sławomir Leciejewski, <i>Filozofia kosmologii antropicznej,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 1	4	200
Magdalena Filipiak, <i>Tożsamość narracyjna w dobie</i> <i>postprawdy,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 2	4	200
Wiktor Gładysz, <i>Pamiętnik Poznańskiego drogerzysty i druha</i> <i>„Sokoła” z XIX i XX wieku</i>	14	250
<i>Słownik historyczno-geograficzny</i> <i>województwa poznańskiego w średniowieczu, t. VI, z. 1:</i> <i>Wschowa-Zajezierny Młyn</i>	24	300
Tomasz Raburski, <i>Prawo podmiotowe. Etyka – prawo – polityka,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 3	4	200
Danuta Anna Michałowska, <i>Ideologie nieautorytarne –</i> <i>rozwój jednostki,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 4	4	200
Andrzej Gulczyński (red.), <i>Czas wolności – czas przemian,</i> Dziedzictwo Wielkopolski, t. 4	22	170

<i>Księga wójtowska miasta Jarocina. Zapiski z lat 1571–1611,</i> wydał i oprac. Norbert Delestowicz,	7	300
Jolanta Pasterska, <i>Spory o powieść w dyskusjach</i> <i>krytycznoliterackich drugiej emigracji niepodległościowej,</i> Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 26	16	200
Krzysztof Kiedrowski, <i>Wykłady o filozofii Plotyna,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 5	4	200
Anna Malitowska, <i>Filozofka i paso dobre,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 6	4	200
Piotr Leśniewski, <i>Wistful Hope: A dialogical story</i> <i>on Revolt,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 7	4	200
Katarzyna Gan-Krzywoszyńska, <i>Freedom and Abundance:</i> <i>Dialogical philosophy of style,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 8	4	200
Przemysław Deszczyński (red.), <i>Poznańska szkoła</i> <i>ekonomii rozwoju. W poszukiwaniu dróg wyjścia</i> <i>z niedorozwoju gospodarczego</i>	17	300
Władysław Schwarz, <i>Z wielkopolskiej wsi na fronty</i> <i>Wielkiej Wojny</i>	6,5	150
Jacek Kowalski, Witold Miedziak (red.), <i>Katedra poznańska. Studia o sztuce</i>	20	300
Małgorzata Chrząstkowska, Agnieszka Łuczak (red.) <i>Księgozbiory, biblioteki, wydawnictwa i twórcy</i> <i>podczas konfliktów zbrojnych i politycznych,</i> Wojna i Książka, t. 1	27	400
Lidia Godek-Ostrouch, <i>Wolność akademicka jako zawód</i> <i>i powołanie,</i> Wykłady Poznańskie z Filozofii, t. 9	4	200

2022
Czasopisma

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Slavia Antiqua, t. 63	23	200
Gwary Dziś, t. 15	25	100
Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych, t. 84	25	150
Lingua Posnaniensis, t. 64, z. 1	7	100
Lingua Posnaniensis, t. 64, z. 2	7	100
Biological Letters, t. 54	0,5	50
Interdisciplinary Studies in Musicology, t. 21	4	70

Książki

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Agata Zawiszewska, <i>Spór o Polską Akademię Literatury,</i> Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 33	13	200
Tomasz Jurek, <i>Księga sądowa Wojciecha Małskiego namiestnika</i> <i>Królewskiego w Wielkopolsce z lat 1440–1447,</i> Folia Jagellonica, t. 5	6	200

Marta Kalisz-Zielińska, <i>Edukacja i popularyzacja wiedzy o przeszłości w wielkopolskich muzeach historycznych w latach 1945–1989</i> , Dziedzictwo Wielkopolski, t. 7	15	280
Norbert Delestowicz, <i>Historia Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1857–2022</i>	12	300
Artur Makowski, <i>Życie codzienne mieszkańców Pleszewa w drugiej połowie XVIII wieku</i> , Dziedzictwo Wielkopolski, t. 6	17	200
Małgorzata Okulicz-Kozaryn, <i>Brzozowski contra miriam</i> , Polemika Krytycznoliteracka w Polsce, t. 23	13	200
Jacek Kowalski (red.) <i>Katedra poznańska. Studia o sztuce</i> (dodruk)	20	100

I poł. 2023
Czasopisma

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Biuletyn Historii Wychowania, t. 44 pol.	14	100
Slavia Occidentalis, t. 78/1, 79/1	10	120
Roczniki Historyczne, t. 88	14	140
Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych, t. 83 spec.	29	150

Książki

Tytuł	Ark. wyd.	Nakład
Andrzej Gulczyński (red.), <i>The visualisation of law in academic Traditions and the teaching of law</i>	24	150
Tomasz Kałużny, <i>Września potonsilowska</i>	7	1000
Adam Kozak, <i>Księga sądowa gnieźnieńskich wikariuszy</i>	47	200
Jakub Kępiński (red.) <i>Umowy frankowe problematyka umów kredytowych powiązanych z kursem waluty obcej</i> , Folia Jagellonica, t. 12	10	10

2. Biblioteka

Ogólna charakterystyka

Od 1971 r. Biblioteka znajduje się na liście bibliotek naukowych i ten status przedłużany jest co trzy lata. Ostatnia weryfikacja odbyła się w 2022 r. Księgozbiór Biblioteki jest nieprzerwanie udostępniany czytelnikom. Ponadto w naszej Bibliotece osobom z zewnątrz oferujemy łatwiejszy sposób otrzymania publikacji o charakterze naukowym niż w przypadku Biblioteki Uniwersyteckiej, której księgozbiór jest udostępniany na zewnątrz głównie studentom i naukowcom. Faktem jest także to, że na poszczególnych wydziałach uczelni wyższych powstały wewnętrzne, często bardzo nowoczesne, biblioteki, które służą studentom na miejscu. Tym samym biblioteki oddalone od centrów placówek uczelnianych co roku odnotowują rzadsze odwiedziny czytelników.

Czytelnictwo w poszczególnych latach

Rok	Liczba czytelników	Liczba odwiedzin w czytelni i zbiorach specjalnych	liczba jednostek udostępnionych w czytelni i zbiorach specjalnych	liczba jednostek wypożyczanych na zewnątrz
2020	1973	158	1193	1652
2021	1956	59	392	1893
2022	2008	229	1123	2523

Pracownicy

W Bibliotece funkcjonuje Dział Opracowania i Digitalizacji (składający się z sekcji opracowania zbiorów specjalnych oraz sekcji opracowania druków nowych i digitalizacji), Dział Udostępniania i Magazynów (składający się z sekcji udostępniania i informacji oraz sekcji magazynów i konwersacji), a także Dział Gromadzenia, który funkcjonuje w ograniczonym zakresie, ponieważ brakuje stałego finansowania zakupów. Kierownikiem pierwszego działu od 2014 r. jest mgr Aneta Piechocka-Sterczała, starszy kustosz. Natomiast Dział Udostępniania i Magazynów oraz Dział Gromadzenia podlegają bezpośrednio dyrektorowi Biblioteki. W Bibliotece w 2020 r. utworzono Dział Projektów i Promocji, w którym od lipca 2022 r. jest wakat. Na początku 2023 r. zatrudnionych w Bibliotece na podstawie umowy o pracę jest 6 osób w wymiarze pełnego etatu (w tym 3 etaty bibliotekarskie, 2 etaty magazynierek).

Księgozbiór

Należy mieć na uwadze, że Dział Gromadzenia od 2016 r. nie otrzymuje dotacji ministerialnych na podstawową swoją działalność, czyli gromadzenie. Zakup nowych książek i czasopism, a także innych druków jest utrudniony z powodu braku odpowiednich i stałych środków finansowych. Książki do Biblioteki wpływają obecnie na podstawie kilku prenumerowanych wielkopolskich czasopism, darów osób prywatnych i różnych instytucji naukowych oraz kulturalnych, w tym egzemplarze przekazywane przez Wydawnictwo PTPN. W ramach organizowanego przez PTPN konkursu na najlepszą książkę poświęconą Wielkopolsce do Biblioteki wpływają książki zgłaszane do konkursu. W okresie sprawozdawczym na zakup nowych pozycji wykorzystywano środki przekazane na początku 2020 r. przez prof. Adama Labudę w kwocie 20 000 zł i wydatkowane są w ramach utworzonego „Funduszu prof. Gerarda Labudy”. Zakupione książki są stemplowane specjalną pieczęcią.

Innym ważnym zagadnieniem jest przepełnienie powierzchni magazynowych w Bibliotece. W kończącej się kadencji zarządu kontynuowano prace dotyczące melioracji magazynu w celu uzyskania większej przestrzeni na półkach, ale były to działania niewystarczające do potrzeb. Należy podjąć dalsze prace związane z tym zagadnieniem, aby zyskać miejsce na zakup nowości wydawniczych oraz odciążać powierzchnię magazynu. W wyniku prowadzonej melioracji księgozbioru w magazynie rozpoczęto przesuwanie książek w celu pozyskania więcej miejsca. Prace odbywały się w obrębie bliku sygnatur: 160500II-161140II, 71668II-71884II, 165149II-165170II, 1604III-698III, 114140II-114227II, 165291II-165324II, 81844III-81867III, 98372II-9810II, 79720II-79731II

Stan księgozbioru na początek 2023 r. – 345 326 jednostek

- książki – 247 288 jednostek,
- czasopisma – 75 220 jednostek,
- zbiory specjalne – 22 818 jednostek,
  - rękopisy – 1967 jednostek,
  - stare druki – 15 488 jednostek,
  - dokumenty kartograficzne – 2034 jednostek,
  - dokumenty graficzne – 1261 jednostek,
  - mikrofilmy – 753 jednostek,
  - inne zbiory – 1315 jednostek.

Digitalizacja

Digitalizacja zbiorów bibliotecznych pozostaje jedną z najintensywniejszych działalności prowadzonych przez Bibliotekę. Prace digitalizacyjne są pochodną decyzji podjętych przez MEiN oraz preferencji czytelników, którzy coraz chętniej korzystają z cyfrowych wersji publikacji. Od momentu zakupu w 2014 r. stanowiska do bezdotykowej digitalizacji starych druków i rękopisów za około 80 000 zł (w ponad 60% dofinansowanego przez MKiDN) nie inwestowano większych środków w modernizację sprzętu, co dziś – przy rozwoju technologii – zaczyna być odczuwalne i działa na niekorzyść prowadzonych prac digitalizacyjnych. Jedynie w 2022 r. dokonano zakupu dwóch skanerów w formacie A3, krawędziowych i jednego skanera w formacie A3 w wersji bezkrawędziowej. W 2021 r. rozpoczęto realizację dwóch projektów digitalizacyjnych z dofinansowania Ministerstwa Edukacji i Nauki:

- Digitalizacja kolekcji Biblii, modlitewników i dzieł pokrewnych (umowa nr SONB/SP/512468/2021). Łączna kwota dotacji wynosi 240 635,00 zł. Do digitalizacji wyznaczono 52 pozycje, na co składa się 36 290 skanów.
- Digitalizacja kolekcji rękopisów księdza Wincentego Kraińskiego (umowa nr SONB/SP/512233/2021). Łączna kwota dotacji wynosi 249 992,00 zł. Do digitalizacji wyznaczono 32 tek rękopisów, na co składa się 39 072 skanów.

W 2022 r. rozpoczęto realizację kolejnych dwóch projektów digitalizacyjnych z dofinansowania Ministerstwa Edukacji i Nauki:

- Digitalizacja elsevieranów i innych cennych starych druków (umowy nr SONB/SN/549112/2022). Łączna kwota dotacji wynosi 244 590,00 zł. Do digitalizacji wyznaczono 70 pozycji, na co składa się 29 340 skanów.
- Digitalizacja kolekcji rękopisów księdza Wincentego Kraińskiego – kontynuacja, (umowy nr SONB/SN/546522/2022). Łączna kwota dotacji wynosi 154 737,22 zł. Do digitalizacji wyznaczono 30 tek rękopisów, na co składa się 31 304 skanów.

Zauważyć można niekorzystną tendencję, w której Ministerstwo nie dofinansowuje już innych projektów niż prace digitalizacyjne. Coraz trudniej jest uzyskać finansowanie na prace magazynowe, katalogowanie i opracowywanie książek oraz prowadzenie innej działalności bibliotekarskiej.

Sytuacja Biblioteki w trakcie pandemii koronawirusa

W okresie od 16 marca do 19 lipca 2020 r. Biblioteka z powodu pandemii koronawirusa była zamknięta dla czytelników. Praca w Bibliotece w okresie od 16 marca do

4 maja 2020 r. miała charakter pracy zdalnej. Natomiast po 4 maja pracownicy powrócili do pracy w siedzibie. Biblioteka ponownie została zamknięta dla czytelników w okresie 9–29 listopada 2020 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 6 listopada 2020 r. Dla czytelników został wprowadzony specjalny regulamin udostępniania zbiorów w trakcie trwania pandemii koronawirusa. Łącznie Biblioteka z powodu pandemii koronawirusa była zamknięta przez 50 dni. W trakcie pandemii koronawirusa i zamknięcia Biblioteki przeprowadzono reorganizację czytelni bibliotecznej. Zamiast dotychczasowej czytelni ogólnej została utworzona czytelnia regionalna, do której wstawiono około 3000 woluminów, oklejono je etykietami zgodnie z nowo przyjętą topografią czytelni. Jednocześnie czytelnia została odświeżona poprzez malowanie ścian na biały kolor.

W ramach dwóch edycji konkursu ogłoszonego przez Urząd Miasta Poznania uzyskano dodatkowe środki na przystosowanie (w lipcu 2020 r.) Biblioteki do ponownego otwarcia. Środki i materiały ochronne dla czytelników oraz pracowników Biblioteki zostały zakupione w ramach projektu *Przystosowanie Biblioteki PTPN do ponownego otwarcia*. Natomiast jesienią, w związku z drugą falą pandemii, otrzymaliśmy środki na zakup kamery cyfrowej oraz przystosowanie sekretariatu i dystrybucji Towarzystwa w ramach projektu *Działania zapobiegające rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19 w PTPN oraz podtrzymujące działalność kulturalną i naukową*.

We wrześniu 2021 r. udało się uzyskać z Wydziału Kultury Miasta Poznania 15 000 zł na realizację projektu pt. *Wspieranie rozwoju czytelnictwa mieszkańców miasta Poznania*. W zadaniu trwającym od września do końca grudnia 2021 r. pracownicy Biblioteki udostępniili czytelnikom poprzez wypożyczenie na zewnątrz 698 pozycji, jednocześnie dokonano przedłużeń 461 pozycji. Ponadto przeprowadzono prace polegające na przygotowaniu opisów katalogowych i wprowadzeniu ich do systemu bibliotecznego Horizon. Kwestia ta dotyczyła nowości książkowych i czasopism, a także realizowano retrokonwersję starszych opisów katalogowych, co było prowadzone w obrębie sygnatur 145 001–146 000. Łącznie skatalogowano 642 pozycje.

Działalność naukowa

W obecnej kadencji zarządu PTPN Biblioteka w znacznym stopniu rozpoczęła działalność naukową poprzez przygotowywanie i wydawanie edycji krytycznych źródeł przechowywanych w zbiorach Biblioteki. W 2020 r. opublikowano wspomnienia profesor Marii Aleksandry Smockiewiczowej pt. *Moje wspomnienia*. Natomiast w kolejnym roku opublikowane zostały trzy źródła: *Księga wójtowska miasta Jarocina. Zapiski z lat 1571–1611*, pamiętnik Władysława Szczurkiewicza, *Pamiętnik komisarza wojskowego Legionów Polskich Naczelnego Komitetu Narodowego (1914–1918)*, który opublikowano we współpracy z Muzeum Regionalnym w Pilźnie, oraz pamiętnik Wiktora Gładysza, *Pamiętnik poznańskiego drogerzysty i druha „Sokoła” z XIX i XX wieku*.

Ponadto w 2021 r. opracowano i opublikowano w czasopiśmie „Biblioteka” prowadzonym przez Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu tekst Jana Baumgarta dotyczący sytuacji Biblioteki w trakcie II wojny światowej: *Losy Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w latach 1939–1947*. W 2021 r. opracowano również broszurkę informacyjną o PTPN pt. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wczoraj i dziś*.

Rok 2022 przyniósł kolejną edycję krytyczną, tym razem opublikowano korespondencję wysyłaną przez młodego polskiego żołnierza w rodzinne strony: Władysław Schwarzwald, *Z wielkopolskiej wsi na fronty Wielkiej Wojny*.

3. Administracja

Towarzystwo na początku okresu sprawozdawczego zatrudniało 15 osób, na 14,75 etatu, w tym 9,75 w Bibliotece, 2 w Wydawnictwie i 3 etaty w Biurze Zarządu. W okresie objętym sprawozdaniem miało miejsce kilka zmian personalnych. Od 1 lipca 2020 pracownikiem do spraw promocji i projektów została pani Patrycja Krawczyk, która pracowała do 30 czerwca 2022 r. Z dniem 31 sierpnia 2020 r. ze stanowiska dyrektora Biura Zarządu ustąpiła mgr Aleksandra Kruszyńska. Nowym dyrektorem została mgr Oma Peisert, która objęła to stanowisko z dniem 1 września 2020 r. Od 1 stycznia do 31 sierpnia 2020 r. pracownikiem technicznym był pan Paweł Kamiński. Natomiast do końca grudnia 2020 r. na pełen etat w sekretariacie pracował mgr Jakub Wojtczak.

Od 11 stycznia 2021 r. nowym pracownikiem technicznym na pół etatu został pan Zenon Zych. Pod koniec roku 2021 Towarzystwo zatrudniało 14 osób (13,25 etatu) z tego: 8,75 etatu w Bibliotece (w tym 1,75 etatu zadania projektowe), 2 etaty w Wydawnictwie i 2,5 etatu w Biurze Zarządu. Na początku 2022 r. Towarzystwo zatrudniało 12 osób. Z końcem czerwca pracę w Dziale Promocji i Projektów zakończyła pani Patrycja Krawczyk. Od grudnia 2022 r. w Sekretariacie PTPN pracę rozpoczęła mgr Karolina Pełka. Łącznie pod koniec roku Towarzystwo zatrudniało 12 osób (11,5 etatu): 6 etatów w Bibliotece, 2 etaty w Wydawnictwie, 2,5 etatu w Biurze Zarządu oraz 1 etat grantowy. Od początku 2023 r. stan ten się nie zmienił.

W roku 2022 pracownicy Towarzystwa aktywnie wspierali walczących mieszkańców Ukrainy, uczestnicząc w zbiórkach i pomagając m.in. Ochotniczej Straży Pożarnej w Poznaniu Grupie Ratownictwa Specjalistycznego, która regularnie transportuje potrzebne rzeczy na granicę.

Niezmiennie, jak co roku, Zarząd Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk wkłada wiele sił i środków w celu zachowania substancji zabytkowej w XIX-wiecznej kamienicy przy ul. Mielżyńskiego 27/29, będącej siedzibą nie tylko naszego Towarzystwa, ale także najemców, włącznie z jednostkami Polskiej Akademii Nauk. Od września do listopada 2020 r. przeprowadzono renowację i konserwację zabytkowych okien w Sali Posiedzeń oraz drzwi balkonowych w szatni (11 sztuk). Miejski Konserwator Zabytków dofinansował prace w kwocie 50 127,00 zł, a Fundacja Zakłady Kórnickie dofinansowała prace w kwocie 5 tys. zł, koszty po stronie PTPN to 53 481,33 zł. W październiku 2020 r. zabezpieczono przed gołębiami i zdezynfekowano wnękę budynku od stromy dziedzińca, znajdującą się pomiędzy budynkiem frontowym a skrzydłem zachodnim. Zamontowano siatki na otworach wentylacyjnych oraz kolce na gzymsach budynku i parapetach okien. W kwietniu 2021 r. usunięto wadliwe podłączenie pionu wodno-kanalizacyjnego na parterze północnego budynku. Od 17 czerwca do 12 sierpnia 2021 r. przeprowadzono renowację i konserwację zabytkowych okien w pomieszczeniach bibliotecznych na I p. (7 sztuk). Miejski Konserwator Zabytków dofinansował prace w kwocie 45 tys. zł, a Fundacja Zakłady Kórnickie dofinansowała prace w kwocie 5 tys. zł, koszty po stronie PTPN to 43 069,33 zł.

Po czerwcowej ulewie w 2021 r. zostały zalane pomieszczenia piwnic od strony parkingu PTPN. Wystąpiliśmy do ubezpieczyciela o uznanie szkody i otrzymaliśmy odszkodowanie w wysokości ok. 18 tys. zł. Po uzyskaniu pozwolenia na remont korytarza od MKZ – na poziomie suterenu – i dotacji w wysokości 5 tys. zł od Fundacji Zakłady Kórnickie – osuszono mury, wymieniono na nową instalację elektryczną i usunięto zdewastowane podwieszane sufity, a na całości położono nowe tynki – z ukazaniem fragmentów starych sygnowanych cegieł. Na podłodze odsłonięto zachowane stare lastriko, a beton pokryto szarym nieprzemakalnym impregnatem. Odtworzono też brakujące schody w budynku przy wyjściu na parking. W grudniu 2021 r. nieustaleni sprawcy wymalowali graffiti na

fasadzie budynku z obraźliwymi hasłami, które zostały zamalowane za pieniądze otrzymane z ubezpieczenia.

Od lutego 2021 r. wprowadzono comiesięczne monitorowanie wpłat czynszów dokonywanych przez naszych najemców. W ten sposób znacząco poprawiły się wpływy z czynszu za lokale biurowe. Zaległości najemców były indywidualnie rozpatrywane, tj. „przeoczenia” zostały uregulowane niezwłocznie po otrzymaniu wezwania do zapłaty (3 najemców), zadłużenia kilkumiesięczne rozłożono na raty (5 najemców), rozwiązano umowy najmu bez okresu wypowiedzenia (5 najemcom), a do sądu skierowano jedną sprawę. Byli 4 najemcy, którzy z powodu pandemii i innych względów zrezygnowali z wynajmowania lokali pomimo udzielonych zniżek. W ten sposób znacząco poprawiły się wpływy z czynszu za lokale biurowe – odzyskano zaległości w kwocie 45 580,00 zł. Niektóre zaległości odzyskane zostały w towarze, niektóre zaległości odpracowano na rzecz PTPN.

W marcu 2022 r. złożono wniosek do MKiDN o refundację poniesionych kosztów w 2020 r. przez PTPN przy renowacji okien w Sali Posiedzeń i czytelnii na kwotę 50 tys. zł. Fundacja Zakłady Kórnickie przyznała na 2022 r. kwotę również 5 tys. zł na zabezpieczenie okien przeciw ptakom. Odwołano się od decyzji ubezpieczyciela, który (po wicherze w lutym 2022 r.) wycenił zniszczenia i zalania na kwotę nieco ponad 6 tys. zł. Od września 2021 r. (po renowacji okien) rozpoczęto generalny remont dwóch pomieszczeń, w których pracują pracownicy biblioteki. Jeden – narożny pokój – jest już oddany do użytku, a w drugim trwają prace porządkowe po odnowieniu.

W okresie od maja do września 2022 r. przeprowadzono III etap konserwacji i renowacji stolarki okiennej. Odrestaurowano okna w katalogach bibliotecznych i Małej Sali Posiedzeń oraz aneksie przy Sali Posiedzeń (razem 10 okien). Koszt renowacji wyniósł 135 034,53 zł, w tym dotacja z MKiDN wyniosła ok. 28 tys. zł, dotacja od MKZ 67 tys. zł. (dotacje razem 94 tys. zł), nasz wkład w renowację to 41 tys. zł. Dofinansowanie z Fundacji Zakłady Kórnickie do okien otrzymaliśmy w kwocie 5 tys. zł, czyli ostateczny koszt PTPN wyniósł 36 tys. zł.

Z MKiDN otrzymaliśmy refinansowanie poniesionych kosztów przy renowacji okien w Sali Posiedzeń, czytelnii i drzwi balkonowych w szatni w kwocie 25 tys. zł. Odnowiono drzwi wejściowe do Biblioteki od strony dziedzińca – koszt ok. 30 tys. zł sfinansowany w całości przez MKZ. Założono nową instalację elektryczną u najemcy na III p. – Instytut Praw Człowieka PAN, a w ramach dobrych relacji Instytut dofinansuje remont toalety na III p. w kwocie 4 tys. zł. Wymalowano i założono nowe oświetlenie na korytarzu na III p. Od ubezpieczyciela Hestia otrzymaliśmy dopłatę do naprawy dachu uszkodzonego przez ulewę w lutym 2022 r. w kwocie 10 tys. (całe odszkodowanie wyniosło ponad 16 tys. zł). Zreperowano uszkodzenia po awarii pękniętej rury pomiędzy szatnią a biurem najemcy – Towarzystwem Miłośników Miasta Poznania na I p. (ubezpieczenie wypłaciło 3 tys. zł. W 2022 r. zakończono remont drugiego pomieszczenia bibliotecznego.

Do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków został złożony wniosek o dofinansowanie renowacji drzwi wejściowych do Sali Posiedzeń na kwotę ok. 35 tys. zł. Wyremontowano i wynajęto przestrzeń sklepową po Księgarni PWN – nowy najemca prowadzi salon wystawowy. Rozpoczęto generalny remont tzw. mieszkania dyrektorskiego nad Salą Posiedzeń z perspektywą wynajmu (od połowy lipca) prestiżowej firmie komputerowej (zwrot poniesionych kosztów w perspektywie 1,5 roku).

Pozyskano 16 nowych najemców, w tym:

- w lokalach po rozwiązaniu umowy, które odremontowano (11 najemców),
- w lokalach po gruntownym remoncie (2 najemców),
- w lokalach na poziomie piwnic (3 najemców).

Biura rewitalizowane – przywróciliśmy najem pomieszczeń wyeksploatowanych, co przyniosło w sumie 55 672 zł. Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania – ponosi jedynie koszty eksploatacyjne, wynajmuje pomieszczenie bezczynszowo. Powiększyliśmy powierzchnię najmu o pomieszczenie znajdujące się na poziomie piwnicy w oficynie o 21,5 m², a od lipca 2023 r. dodatkowo o pomieszczenie o powierzchni 35,9 m² dla najemców z branży muzycznej. Wszystkie okna piwniczne – 6 sztuk w oficynie, z widokiem na atrium – umieszczono we wniosku o dotację do MKZ w kwocie dofinansowania 41 tys. zł.

Rotacja najemców z powodów losowych na poziomie 5% (2 osoby). Zmiany wśród najemców: odeszło 5 najemców (do czerwca 2022 r.), których zastąpiono płynnie nowymi w czasie wypowiedzenia umowy najmu, w dwóch przypadkach dokonano zamiany pomieszczeń z większego na mniejsze i odwrotnie: Instytut Historii PAN i Narodowy Instytut Dziedzictwa (na II p.). Duże zaległości czynszowe dotyczyły jednego z najemców, któremu wypowiedziano umowę najmu w styczniu 2023 r. – zaległość ok. 15 tys. zł.

Przy rozliczeniu najemców za zużycie prądu w 2021 r. wykryto błąd Enei w naliczaniu należności na fakturach dla PTPN za 2022 r. – otrzymaliśmy zwrot nadpłaty w kwocie ponad 40 tys. zł. Prowadzimy też spór sądowy z Eneą o rzekome zasiedzenie (wezwanie do zapłaty ok. 10 tys. zł w 2021 r.). Enea, po pierwszym korzystnym dla PTPN wyroku, odwołała się.

Podpisano nową umowę z firmą ochroniarską (28.03.22 r.) – SPQ na ochronę gmachu PTPN. Cena wynegocjowana jest niższa od poprzedniej o 2 tys. zł miesięcznie.

VI

SPRAWOZDANIE FINANSOWE (2020–2022)

1. W latach sprawozdawczych struktura przychodów Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk była następująca:

	2022	2021	2020
Przychody ogółem	2 434 154,32	2 217 627,83	2 100 652,69
Przychody z wynajmu lokali	1 055 919,41	970 174,25	965 185,76
Przychody z działalności bibliotecznej	813 770,28	594 234,00	313 024,26
Przychody z działalności korporacji	244 100,00	143 601,32	386 460,09
Przychody wydawnictwa	272 892,56	471 320,81	345 295,61
Odsetki	4 248,09	214,76	5 189,28
Statutowe, darowizny	21 800,80	33 982,69	33 982,69
Składki członkowskie	6 610,00	4 100,00	14 615,00
Pozostałe przychody operacyjne	14 813,18	0,00	36 900,00

2. Struktura kosztów PTPN przedstawiała się natomiast następująco:

	2022	2021	2020
Koszty ogółem	2 424 344,62	2 186 532,84	2 067 646,95
Koszty utrzymania biblioteki	642 801,75	705 796,21	573 533,80
Koszty ogólnorganizacyjne (koszty pośrednie działalności statutowej, jak media, obsługa itp.)	1 045 125,82	784 563,71	764 018,51
Koszty korporacyjne, prac zleconych, konferencji itp.	300 385,84	123 736,01	218 740,71
Koszty wydawnicze i redakcyjne	431 721,55	429 660,48	314 929,22
Pozostałe koszty – rezerwy i odpisy	4 309,66	142 776,43	196 424,71

Z powyższych zestawień wynika, że w latach sprawozdawczych przychody ogółem wzrosły w stosunku do lat poprzednich. Rok 2020 był jedynym rokiem, w którym odnotowano spadek w stosunku do roku poprzedniego zarówno przychodów, jak i kosztów. Przychody spadły o ok. 16,58%, a koszty o 16,38%. Wynikało to z dużo niższych dotacji na działalność biblioteczną. W roku 2021 przychody ogółem wzrosły o ok 5,57% w stosunku

do przychodów w roku 2020. Z kolei w roku 2022 wzrost ten wynosił aż 9,76%. Zjawisku temu towarzyszył także wzrost kosztów w roku 2021 o ok. 5,75% w porównaniu z rokiem wcześniejszym, co związane było z dużo wyższą dotacją na działalność biblioteczną. Ta sama sytuacja miała miejsce w roku 2022. Koszty wzrosły o ok. 10,87% w stosunku do roku 2021. Jest to wytłumaczalne m.in. ze względu na rosnącą w tamtym roku inflację.

3. Wysokość składek członkowskich wpłaconych w latach sprawozdawczych przedstawiała się następująco:
  - w roku 2020 wpłacono 14 615 zł wobec kwoty 31 714,23 zł w roku poprzednim,
  - w roku 2021 wpłacono 4 100 zł,
  - w roku 2022 wpłacono z kolei 6 610 zł.

Należne roczne składki członkowskie to kwota ok. 24 300 zł.

4. Tak jak w latach poprzednich, majątek PTPN w przeważającej części pokryty był środkami własnymi w postaci funduszy własnych. W roku 2020 było to ok. 76%, w roku 2021 ok. 77%, a w roku 2022 – ok. 85,7%.

Towarzystwo w swej działalności nie musiało korzystać z żadnych pożyczek i kredytów od instytucji zewnętrznych. Środki finansowe pozostające na rachunkach PTPN były inwestowane w lokaty bankowe, z których przychód w 2020 roku wyniósł 5 189,28 zł. W roku 2021 przychód ten wyniósł 214,76zł, z kolei w 2022 roku odsetki wyniosły 4 248,09 zł.

Na koniec 2022 roku na kontach bankowych środki finansowe wynosiły 1 504 000 zł. W 2023 r. ulokowano 1 000 000 na lokacie strukturyzacyjnej Santander Bank i za I kwartał 2023 roku uzyskano 9 000 zł odsetek.

5. Przychody z najmu w roku 2020 minimalnie spadły w stosunku do roku 2019 – było to ok. 0,83%, w kolejnym roku jednak wzrosły o 0,52%. Przychody z najmu w roku 2022 wzrosły aż o 8%. Nie przeprowadzono waloryzacji stawki najmu o wzrost inflacyjny. Od 2023 roku podniesiono jedynie opłatę eksploatacyjną za ogrzewanie do 5,80 zł/m².

Obecnie najemcy zajmują całą powierzchnię przeznaczoną na wynajem. W roku 2021 było to ok. 2 420 m². W roku 2022 zwiększono także powierzchnię najmu.

Łącznie na remonty i naprawy budynku w 2021 r. wydatkowano ok. 218 000 zł, w tym ze środków własnych ok. 152 000 zł. W 2022 r. z kolei wydano ok. 283 000 zł, w tym ze środków własnych kwotę ok. 151 000 zł.

6. Wartość księgowa zbiorów bibliotecznych na 31 grudnia 2022 roku wynosi 4 522 000 zł.

7. Suma bilansowa na 31 grudnia 2022 równa się 2 692 234,66 zł.

VII

ANEKS

LISTY OKOLICZNOŚCIOWE Z OKAZJI 165-LECIA TOWARZYSTWA

MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

prof. TOMASZ GRODZKI

Warszawa, 16 lutego 2022 r.

Szanowny Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Zarządu
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,
Szanowny Państwo,

serdecznie dziękuję za zaproszenie na Galę i Koncert Jubileuszowy Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Ogromnie żałuję, że z powodu wcześniej podjętych zobowiązań nie mogę wraz z Państwem wziąć udziału w tym doniosłym wydarzeniu. Pragnę tą drogą na ręce Pana Prezesa przekazać wyrazy szacunku i uznania za dotychczasową działalność Towarzystwa, a wszystkim Państwu życzyć powodzenia i spełnienia w nauce – i w życiu osobistym.

Fakt, że Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk jest najstarszym w Polsce towarzystwem tego typu to powód do chwały i dumy, źródło inspiracji i działań dla poznańskiej społeczności akademickiej na przestrzeni lat. Niech szlachetna i wspaniała historia Poznańskiego Towarzystwa będzie żywą lekcją dziejów dla obecnych i przyszłych pokoleń, a działalność naukowa jego P.T. znamiennych członków rozstawia Poznań i Wielkopolskę nie tylko w kraju, ale także daleko poza jego granicami!

W 165. rocznicę pierwszego Walnego Zgromadzenia Towarzystwa pragnę życzyć Państwu nieustającego zapału, twórczych poszukiwań i wszelkiej pomyślności. W dobie fake newsów i pseudonaukowych teorii jesteście siewcami wiedzy, jesteście nam potrzebni jak nigdy dotąd. Życzę niegasnącej ciekawości świata i drugiego człowieka oraz realizacji planów i marzeń – bo od marzeń wszak wszystko się zaczyna, także największe naukowe osiągnięcia.

Z poważaniem
Tomasz Grodzki.

PRZEWODNICZĄCA SEJMIKU
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
MAŁGORZATA WASZAK-KLEPKA

KS-I-O.0002.1.2022
KS-I-O.KW-00025/22

Poznań, 2 lutego 2022 r.

Szanowny Pan

prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Profesorze,

jest mi niezmiernie miło złożyć na Pana ręce serdeczne gratulacje z okazji jubileuszu 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Propagowanie rozwoju nauki, kultury i sztuki jest niezwykle ważną i odpowiedzialną działalnością. Jestem pełna uznania dla Państwa pracy i życzę dużo pomyślności oraz satysfakcji z działalności Towarzystwa i jego dalszego rozwoju.

Pragnę także poinformować, iż podczas XXXVIII Sesji Sejmiku Województwa Wielkopolskiego odbywającej się w dniu 31 stycznia 2022 roku, Sejmik podjął uchwałę nr XXXVIII/735/22 w sprawie uczczenia 165. rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Kopię ww. uchwały przesyłam w załączniku.

Z wyrazami szacunku,

PRZEWODNICZĄCA SEJMIKU
WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Małgorzata Waszak-Klepka

WOJEWODA WIELKOPOLSKI

Michał Zieliński

Poznań, 17 lutego 2022 r.

Pan
prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa
Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,

z okazji jubileuszu 165-lecia pierwszego Walnego Zebrania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk składam Panu Prezesowi oraz wszystkim członkom, pracownikom instytucji naukowych Poznania oraz wyższych uczelni, najserdeczniejsze życzenia i gratulacje.

Organizacja założona w trudnych latach zaborów, w 1857 roku w Poznaniu, mimo nieprzychylnego stanowiska władz pruskich, skupiała najznakomitsze umysły Wielkiego Księstwa Poznańskiego – ludzi różnych sfer społecznych i zawodów. Nie do przecenienia jest fakt, że u zarania niepodległości, z inicjatywy towarzystwa, powołano Wszechnicę Piastowską, w 1910 r. przemianowaną na Uniwersytet Poznański.

Nie sposób wymienić wszystkich uroczystości i inicjatyw podejmowanych przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, zwłaszcza że jego charakter jest interdyscyplinarny. Świadczy o tym różnorodność dziedzin nauki, którymi dzisiaj się zajmuje – od prawa, medycyny, nauk humanistycznych i społecznych, po nauki techniczne, dla których stanowi płaszczyznę wymiany myśli, dyskusji naukowych i upowszechniania wyników badań.

Gratulując dotychczasowych osiągnięć, życzę Panu Prezesowi i wszystkim członkom kolejnych dekad owocnej działalności naukowej oraz pielęgnowania i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, a także spełnienia wszelkich osobistych planów i zamierzeń.

Z wyrazami szacunku

PRZEWODNICZĄCY RADY MIASTA POZNAŃ
GRZEGORZ GANOWICZ

Poznań, 14 lutego 2022 r.

Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk
ul. Mielżyńskiego 27/29
61-725 Poznań

Kierujący Panie Prezenie,

proszę przyjąć serdeczne gratulacje z okazji 165. rocznicy pierwszego Walnego Zgromadzenia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

13 lutego 1857 r. inicjatorzy powołania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, wśród których znalazły się między innymi takie osobistości jak dr Kazimierz Szule, Tytus Działyński, Roger Maurycy Raczyński, August Cieszkowski (pierwszy prezes Towarzystwa) czy Hipolit Cegielski, postawili sobie za główny cel ochronę i rozwój zagrożonej nauki i kultury polskiej w zaborze pruskim. Od początku istnienia skupiało ono w swoich szeregach ludzi różnych sfer społecznych i zawodów, w dużej mierze „organiczników”, którzy swoją działalnością przyczyniali się do rozwoju naszego miasta i całej Wielkopolski.

Nie można również zapomnieć, że to dzięki działaniom Towarzystwa już 11 listopada 1918 r. odbyło się posiedzenie Komisji Organizacyjnej przyszłej uczelni – Uniwersytetu Poznańskiego, który zainaugurował działalność w maju 1919 r.

Dzisiaj mają 165 lat od daty powołania PTPN, które w dalszym ciągu kontynuują działania podjęte przez swoich założycieli, propaguje naukę polską, wspiera młodych badaczy, a także poprzez różnego rodzaju inicjatywy przybliża historię miasta i regionu nie tylko dorosłym, ale, i młodszym mieszkańcom Poznania.

W imieniu Rady Miasta Poznania oraz swoim własnym życzę Panu oraz wszystkim członkom PTPN i pracownikom, wielu sukcesów i pomyślności. Wierzę, że działania podejmowane przez Towarzystwo w dalszym ciągu będą służyły polskiej nauce i całemu środowisku naukowemu.

Łączę wyrazy szacunku
Grzegorz Ganowicz

Szanowny Pan

prof. dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Z okazji Jubileuszu 165. rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, na Pana ręce, wszystkim członkom Towarzystwa składam serdeczne gratulacje i gorące życzenia.

Tak dostojny Jubileusz to ukoronowanie działalności instytucji, która przez wszystkie lata istnienia wspiera badania naukowe, krzewi i upowszechnia naukę, oświatę i kulturę, działa na rzecz odnowy zabytków oraz wspiera młodych naukowców.

Składam wyrazy wielkiego uznania za dotychczasowe wybitne zasługi i wieloletni trud w kształtowaniu jakości polskiego środowiska naukowego i gratuluję otrzymania wielu nagród i wyróżnień na różnych płaszczyznach.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk jest najstarszym istniejącym nieprzerwanie polskim towarzystwem naukowym. Jego działalność jest szeroko znana i doceniana nie tylko w polskim środowisku naukowym, ale także na arenie międzynarodowej.

W dniu jubileuszu życzę satysfakcji, że idea twórców i założycieli Towarzystwa żyła się, że Towarzystwo ma swoją siedzibę w okazałym gmachu, na którego dziedzińcu, stanął pierwszy na ziemiach polskich, pomnik Adama Mickiewicza, a w samym budynku rozpoczęły swą działalność Wydawnictwo i Biblioteka. Trudno o piękniejszą kartę w dziejach Poznania.

Życzę zadowolenia, że Towarzystwo wciąż pozostaje instytucją zrzeszającą uczonych z różnych środowisk, stanowi płaszczyznę integracji instytucji naukowych, interdyscyplinarnej dyskusji naukowców, a także upowszechniania i popularyzacji wyników badań.

Cieszę się, że Towarzystwo stanowi dziś ważny element w systemie poznańskich przedsięwzięć organicznikowskich i życzę dalszej tak wspaniałej i bogatej działalności, kolejnych sukcesów oraz satysfakcji z podejmowanych działań naukowych, które tworzą historię naszej Ojczyzny dla następnych pokoleń.

Z wyrazami szacunku i uznania

Przemysław Majchrzak
Wójt Gminy Wągrowiec

Wągrowiec, dnia 17.02.2022 r.

Rektor
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska

Poznań, 17 lutego 2022 r.

Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Zarządu
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,

z okazji zacnego jubileuszu 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w imieniu szerokiej społeczności Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, władz Uczelni i swoim własnym, składam na Pana ręce serdeczne gratulacje i podziękowania za dotychczasową pracę oraz dokonania, które możliwe były dzięki pasji i zaangażowaniu wszystkich Jego członków.

Trudno wyobrazić sobie kulturalną i naukową rzeczywistość Poznania bez Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, który jest nie tylko przewodnikiem i źródłem wiedzy, ale też wizytówką naszego miasta. Jego 165-te Urodziny to dowód sukcesu i ogromnej sympatii poznaniaków i Wielkopolan.

Proszę przyjąć najlepsze życzenia dalszej owocnej pracy, zapału i wytrwałości w dążeniu do sukcesu, wszelkiej pomyślności w urzeczywistnianiu kolejnych planów i zamierzeń, by przyczyniały się do harmonijnego rozwoju Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i przynosiły satysfakcję Jego członkom.

Rektor

Prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska

UNIWERSYTET
EKONOMICZNY
W POZNANIU

Poznań, 17 lutego 2022 roku

Pan
dr hab. Filip Kaczmarek, prof. UEP
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Profesorze,

z okazji wyjątkowego jubileuszu, jakim jest 165-lecie istnienia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk pozwolę sobie, w imieniu całej społeczności akademickiej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu oraz swoim własnym, złożyć na ręce Pana Profesora najserdeczniejsze życzenia i gratulacje.

Każdy jubileusz to czas nie tylko radości, ale również wspomnień i refleksji. Jubileusz 165-lecia PTPN ma swoją głęboką wymowę. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk jako kolebka poznańskiej akademickości przez wszystkie lata swojej działalności stała na straży kultury narodowej i nauki wpisując się w historię naszego miasta i Ziemi Wielkopolskiej.

Wyrażam głęboką nadzieję, że jeszcze przez długie lata PTPN będzie kontynuować stare, dobre tradycje popularyzowania nauki i kultury.

Jeszcze raz życząc Panu Profesorowi oraz wszystkim pracownikom dalszego rozwoju, wszelkiej pomyślności w życiu osobistym oraz jak największych osiągnięć na polu zawodowym,

pozostaję z wyrazami szacunku i poważania,

REKTOR

prof. dr hab. Maciej Żukowski

Rektor
al. Niepodległości 10
61-875 Poznań
tel. +48 61 856 91 54
NIP: 777-00-05-497
REGON 00000-1525
www.ue.poznan.pl

Akademia Muzyczna

im. Ignacego Jana Paderewskiego
w Poznaniu

ul. Święty Marcin 87
61-808 Poznań
www.amuz.edu.pl

Rektor
Akademii Muzycznej
im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu
tel. 609 557 850
e-mail: hkostrzewska@amuz.edu.pl

prof. dr hab. Hanna Kostrzewska
rektor Akademii Muzycznej
im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu

Poznań 14 lutego 2021 r.

Szanowny Pan
prof. UEP dr hab. Filip KACZMAREK
Prezes Zarządu
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie!

W imieniu własnym, władz Uczelni oraz całej społeczności Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego, na Pana ręce składam serdeczne gratulacje z okazji Jubileuszu działalności Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Dorobek Towarzystwa oraz jego 165-letnia historia związana jest nierozdzielnie z działalnością wielu wybitnych postaci związanych z Poznaniem i Wielkopolską. Seweryn Mielżyński, Tytus Działyński, August Cieszkowski, Karol Libelt, Roger Sławski, Heliodor Święcicki, Zygmunt Wojciechowski – to dzięki nim i ich następcom nasze dziedzictwo naukowe i kulturalne przetrwało mroczną epokę zaborów, okrutne lata wojny i trudny dla działalności społecznikowskiej czas ustrojowej transformacji.

Życzę Państwu wiele pomyślności w kontynuowaniu tej wspaniałej tradycji: rozwijaniu działalności naukowej, badawczej, kulturalnej i wydawniczej. Niechaj Towarzystwo będzie nadal chlubą naszego miasta i ważnym elementem jego rozwoju. Wszystkim członkom Towarzystwa proszę przekazać moje najserdeczniejsze życzenia zdrowia, wytrwałości, uskrzydlających idei oraz satysfakcji w realizacji najśmielszych zamierzeń.

Hanna Kostrzewska

Poznań, dnia 17 lutego 2022 r.

Szanowny Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,

z okazji doniosłego Jubileuszu 165-lecia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk składam na ręce Pana Prezesa, w imieniu PT Członków Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, serdeczne gratulacje.

Powstanie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk było bardzo istotnym wydarzeniem dla ochrony dziedzictwa kulturowego i nauki oraz ich rozwoju pod zaborem pruskim. W tamtym okresie Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk było jedynym ośrodkiem życia naukowego w Wielkopolsce. Pomimo zawirowań historycznych oraz napotykanym trudności Towarzystwo i jego członkowie wykazywali się hartem ducha i dbali o spuściznę narodową. Współcześnie Towarzystwo organizuje liczne konferencje i seminaria naukowe z udziałem gości zagranicznych oraz we współpracy z innymi instytucjami nauki, podczas których następuje wymiana myśli naukowej.

Uprzejmie proszę Pana Prezesa oraz PT Członków Towarzystwa o przyjęcie serdecznych życzeń dalszych sukcesów w podejmowaniu nowych wyzwań, satysfakcji z pracy oraz pomyślności w życiu osobistym.

Z wyrazami szacunku

Prezes Oddziału PAN w Poznaniu

Prof. dr hab. Marek Świtoński, czł. rzecz. PAN

LDz. LTN/18/2022

Lublin, 17 lutego 2022 r.

Sz. Pan
Prof. dr hab. Filip KACZMAREK
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa
Przyjaciół Nauk
w Poznaniu

Szanowny Panie Prezesie,

Na ręce Pana Prezesa, w imieniu całej społeczności Lubelskiego Towarzystwa Naukowego pragnę złożyć serdeczne gratulacje dla całego Grona Członków, Pracowników i Sympatyków Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, obchodzącego wspaniały Jubileusz 165-lecia działalności.

W ten Jubileusz wpisuje się również, życzliwa współpraca z Lubelskim Towarzystwem Naukowym – za co przy tej okazji serdecznie dziękuję.

Kolejne lata Państwa działalności to czas nowych obowiązków, zadań i wyzwań pięknie realizowanych do tej pory. To jednak, jestem przekonany również czas przyszłych osiągnięć i sukcesów będących efektem materializacji Państwa naukowo-organizacyjnych misji.

Panu Prezesowi i całej społeczności Towarzystwa życzę wielu satysfakcji z podejmowanych decyzji, a także spełnienia zamierzeń osobistych.

Z wyrazami szacunku

Andrzej Wac - Włodarczyk

prof. dr hab. inż. Andrzej Wac-Włodarczyk

**Wielce Szanowny Pan Prezes
Dr hab. Filip Kaczmarek prof. UEP
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu**

W imieniu Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk im. Kazimierza Marii Osieńskiego w Przemysłu prosimy przyjąć gratulacje z okazji 165 rocznicy pierwszego Walnego Zebrania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk - od młodszego o pół wieku towarzystwa przemyskiego. Pozwalam sobie z wdzięcznością przypomnieć, że nasi Założyciele wzorowali się na Waszym Towarzystwie, redagując onegdaj swój statut. Chcielibyśmy nadal podtrzymywać tradycję dobrej współpracy na niwie krzewienia nauki polskiej. Życzymy w tym dziele bractwu Towarzystwu Poznańskiemu wielu osiągnięć i nieprzerwanego rozwoju.

Z wyrazami najgłębszego szacunku,

PRZEMYSŁ
Towarzystwo Przyjaciół Nauk
mgr inż. Waldemar Węgras
Prezes TPN

SEKRETARZ TPN
Marcin Pająkowski
Sekretarz TPN

Przemysł, luty 2022 r.

**GDAŃSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
SOCIETAS SCIENTIARUM GEDANENSIS**

80-841 GDAŃSK, UL. GRODZKA 12, tel./fax (+48 58) 301 21 24, e-mail: biuro@gtn.gda.pl
konto: BANK MILLENIUM SA, nr 88 1160 2202 0000 0000 6189 1331 NCGA: 0386H NIP 583-20-86-635
adres do korespondencji: 80-851 Gdańsk, ul. Bielańska 5 p. 41

Gdańsk, dnia 16 lutego 2022 roku

Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,

czuję się zaszczycony zaproszeniem na Galę i koncert Jubileuszowy z okazji 165. rocznicy pierwszego Walnego Zebrania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Z powodu wcześniej podjętych zobowiązań nie będę mógł uczestniczyć w ważnym dla PTPN wydarzeniu.

W imieniu społeczności i zarządu Gdańskiego Towarzystwa Naukowego pragnę serdecznie pogratulować Poznańskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk wspaniałych osiągnięć, które złotymi zgłoskami wpisują się w rozwój społecznego ruchu naukowego w Polsce.

Jest mi szczególnie miło wspomnieć, że obchodzimy w tym roku 100. rocznicę powstania – z inicjatywy wywodzącego się z Poznania ks. prof. dr. Kamila Kantaka – Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w II Wolnym Mieście Gdańsku (i GTN – kontynuatora jego tradycji), które było wzorowane na PTPN.

Życzę radosnego świętowania, satysfakcji z dotychczasowych nieprzemijających dokonań, sukcesów na niwie naukowej oraz pomyślności osobistej.

Pozostaję z wyrazami szacunku

Prezes

Jerzy Błażejowski

TOWARZYSTWO NAUKOWE PŁOCKIE SOCIETAS SCIENTIARUM PLOCENSIS

09-402 Płock, pl. Narutowicza 8, tel./fax: 24 262 26 04, 24 366 99 50, www.tnp.org.pl
KONTO BANKOWE BANK PEKAO SA I/O PŁOCK 91124031741111000028899912

Płock, 11 lutego 2022 r.

Szanowny Pan

Prof. Filip Kaczmarek

Prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Prezesie,

składam na Pańskie ręce wyrazy uznania dla pokoleń społeczników, którzy w szeregach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk od 1857 roku bezinteresownie służą rozwojowi i popularyzacji nauki polskiej. To powód do prawdziwej dumy, że od 165 lat, mimo zawirowań dziejowych, udaje się pisać tę piękną historię PTPN.

Kierowana przez Pana organizacja znana jest w całej Polsce z prowadzonej na szeroką skalę działalności. Konferencje i sesje naukowe, prelekcje i wystawy oraz bogaty dorobek wydawniczy cechują się wysokim poziomem merytorycznym. Nieocenioną wartość ma również obszerny i cenny księgozbiór Biblioteki Towarzystwa, a dbałość o zgromadzone dziedzictwo kulturowe budzi powszechny szacunek.

Życzę powodzenia w realizacji dalszych planów i zamierzeń oraz licznych, znaczących osiągnięć wnoszonych do dorobku naukowego Polaków.

Z wyrazami szacunku

Towarzystwo Naukowe Płockie
Prof. Andrzej Cichobaj, Zdzisław Kuzicki

Prof. UAM dr hab. Magdalena Musiał-Karg
Ośrodek Badań i Edukacji Europejskiej
Ul. Uniwersytetu Poznańskiego 5
61-614 Poznań

Szanowny Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

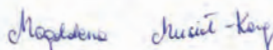
*Szanowny Panie Prezesie,
Drogie Członkinie i Drodzy Członkowie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk,*

W tym roku przypada 165. rocznica powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W imieniu własnym, całego Zarządu oraz koleżanek i kolegów z Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej przesyłam na ręce Pana Prezesa najlepsze życzenia dla Pana oraz wszystkich koleżanek i kolegów zrzeszonych w Towarzystwie.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk przez wiele lat swojego funkcjonowania wpisało się w pejzaż naukowy i kulturalny Poznania, dając nie tylko wiedzę, ale także doświadczenie, które buduje środowisko społeczne naszego regionu. Towarzystwo jest także ważnym miejscem szukania odpowiedzi na pytania o kierunki rozwoju i rozwiązania, które będą mogły przekładać się na przyszłość naszego regionu i kraju. Niewątpliwie, dysponując wspaniałymi tradycjami, nie rezygnujecie Państwo z kolejnym dążeń, wyznaczając sobie nowe ambitne cele, by sprostać wyzwaniom współczesności.

Gratuluje wspaniałego jubileuszu, będąc przy tym świadomą, że na sukcesy całego Towarzystwa składają się nie tylko osiągnięcia naukowe, ale także systematyczna praca i zaangażowanie w różnych innych przestrzeniach życia publicznego.

Łącząc wyrazy szczerzej sympatii, pozostaję z szacunkiem

Prof. UAM dr hab. Magdalena Musiał-Karg
Prezes Ośrodka Badań i Edukacji Europejskiej

Poznań, dnia 10.02.2022 r.

Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

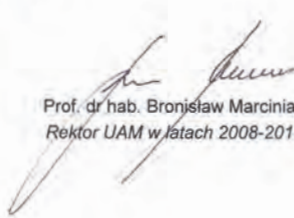
Szanowny Panie Profesorze,

Bardzo dziękuję za zaproszenie do wzięcia udziału w uroczystej Gali i koncercie Jubileuszowym z okazji 165. rocznicy pierwszego Walnego Zebrania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, które odbędzie się 17 lutego br. w Auli Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Niestety z powodu niedawno przebytej choroby nie będę mógł uczestniczyć w tym wydarzeniu.

Z okazji Jubileuszu pragnę złożyć na Pana ręce serdeczne wyrazy uznania za zaangażowanie PTPN w działalność na rzecz integracji środowiska naukowego Poznania. Z sukcesem organizowane liczne zebrania naukowe niewątpliwie przyczyniają się do zacieśniania tej współpracy oraz realizacji wielu ciekawych projektów.

Chciałbym życzyć PTPN wielu dalszych sukcesów oraz realizacji wszystkich zamierzonych przedsięwzięć.

Z wyrazami szacunku,

Prof. dr hab. Bronisław Marciniak
Rektor UAM w latach 2008-2016

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Poznaniu

*Adres na Jubileusz 165. rocznicy
pierwszego Walnego Zebrania
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*

*Nieście więc wiedzy pochodnię na czele,
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach!*

Adam Asnyk „Do młodych”

Szanowny Panie Prezesie,

w 165. rocznicę pierwszego Walnego Zebrania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w imieniu własnym oraz koleżanek i kolegów z Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu składam na Pana ręce najlepsze życzenia dla wszystkich osób zaangażowanych w działalność PTPN.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, jako Instytucja o bogatym dorobku i zasługach w obszarze kształtowania postaw patriotycznych i upamiętniania dokonań naszych przodków oraz organicznikowskim przymnażaniu pomyślności Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, dobitnie zaznaczyła swoje miejsce w pejzażu akademickim i kulturalnym Poznania i ogólnopolskiego środowiska naukowego.

Życzę Państwu kolejnych pięknych Jubileuszy oraz satysfakcji z pracy w trudnych realiach dnia codziennego.

*Z wyrazami szacunku i sympatii,
dr hab. Rafał Ręceń,
dyrektor poznańskiego oddziału
Instytutu Pamięci Narodowej*

#MOJA NIEPODLEGŁA.

Poznań, 17 lutego 2022 r.

Poznań, 2022-02-17

Pan
Prof. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk
Ul. S. Mielżyńskiego 27/29
61-725 Poznań

Szanowny Panie Prezesie,

Z okazji wyjątkowego **Jubileuszu 165 - lecia** **Poznańskiego Towarzystwa**

Przyjaciół Nauk, uprzejmie proszę o przyjęcie serdecznych gratulacji i życzeń wszelkiej pomyślności na dalsze lata działalności od Dyrekcji i Pracowników Archiwum Państwowego w Poznaniu.

Życzę przede wszystkim, aby Wasze Towarzystwo w swej działalności nadal z dotychczasowym entuzjazmem, pozyskiwało wielu nowych przyjaciół i sympatyków. Niech dotychczasowe imponujące osiągnięcia, przychylność i zrozumienie władz lokalnych i centralnych, a nade wszystko konsekwentna praca wzbogacana wdrażaniem kolejnych projektów utrwala wyjątkową pozycję Towarzystwa wśród instytucji naukowo – kulturalnych na terenie Poznania i kraju.

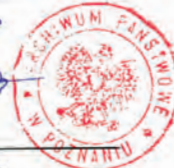
Na ręce Pana Prezesa składam serdeczne podziękowania za wieloletnią współpracę między naszymi instytucjami. Jako symboliczny dowód wdzięczności i uznania proszę przyjąć facsimile najstarszego tłoku pieczętnego miasta Poznania, z pierwszej połowy XIV w., przechowywanego w zasobie naszego Archiwum. Niech jego obecność w Waszym Towarzystwie przypomina o trwałej pamięci i wielkiej wdzięczności pracowników Archiwum Państwowego w Poznaniu. Jednocześnie wyrażam głębokie przekonanie, że PTPN nadal będzie szeroko otwarte na wszelkie formy współpracy z Archiwum Państwowym w Poznaniu dla dobra dziedzictwa narodowego.

Szanowny Panie Prezesie, Panu, Członkom PTPN i Współpracownikom życzę dalszych wielu sukcesów i zadowolenia z pracy społecznej i naukowej oraz wszelkiej pomyślności w życiu osobistym.

*Z wyrazami szczerego
szacunku i podziękowania*

Dyrektor

Henryk Krystek

**Wielkopolskie
Muzeum
Niepodległości**

T/F +48 61 851 72 89
E sekretariat@wmn.poznan.pl
61-777 Poznań, ul. Woźna 12

Muzeum Powstania
Wielkopolskiego
1918-1919

Muzeum
Powstania
Poznańskiego
Czerwiec 1956

Muzeum
Martyrologii
Wielkopolan
Fort VII

Muzeum
Uzbrojenia

Muzeum
Armii Poznań

Poznań, 17.02.2022

**Pan
prof. UE dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauki**

Szanowny Panie Prezede,

Niewiele jest instytucji naukowych, które mogą się szczycić historią nieprzerwanej działalności sięgającą 165 lat. W Polsce można by je zapewne policzyć na palcach dwóch rąk. Od dziś do tego grona należy również Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, zapewne najtrwalsza instytucja wyrosła na gruncie wielkopolskiej idei pracy organicznej. Przez te ponad półtora stulecia wśród jej członków przewijały się postacie największych luminarzy nie tylko poznańskiej czy wielkopolskiej nauki i kultury, a przy tym nierzadko również społecznicy na trwałe zapisani złotymi zgłoskami swoich zasług w naszej polskiej i wielkopolskiej historii. PTPN powstało w trudnym okresie pruskiego zaboru stając się wówczas jedną z ości polskiej myśli, słowa, tradycji i nauki. Gdy nastąpiła jutrzienka swobody to z niej się wywodzący intelektualni liderzy tutejszego społeczeństwa nie przypadkiem należeli do założycieli poznańskiej Alma Mater, a skrzętnie gromadzone przez Towarzystwo zbiory stały się ozdobą licznych wielkopolskich kolekcji muzealnych.

Ta wielka historia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk leży u podstaw jej działalności również dziś, w świecie wielkich zmian zachodzących w XXI stuleciu w niebywałym tempie. I dziś Towarzystwo gromadzi wśród członków najwybitniejszych uczonych, prowadzi ożywioną działalność naukową, edukacyjną i wydawniczą. Aktywność Towarzystwa imponuje, jak też otwartość na współpracę z innymi instytucjami, w tym również Wielkopolskim Muzeum Niepodległości.

Gratulując nietuzinkowej historii oraz współczesnej jej pięknej i twórczej kontynuacji, wypada życzyć dalszych, liczonych już nie latami czy dekadami, ale dostojnymi stuleciami, sukcesów. Oby tak dalej - dla dobra Poznania, Wielkopolski i Polski, oraz nauki i kultury w jak najszerszych ich wymiarach.

Z uprzejmą sympatią

Przemysław Terlecki
Przemysław Terlecki
Dyrektor WMN

wmn.poznan.pl

Muzeum Narodowe
w Poznaniu

Poznań 17 lutego 2022 r.

Pan
dr hab. Filip Kaczmarek prof. UE
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,

w tym szczególnym dniu 165 rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk chciałbym złożyć na ręce pana Prezesa serdeczne gratulacje i wyrazy uznania dla całego środowiska jakże ważnej i zasłużonej instytucji.

Towarzystwo powstało z inicjatywy świątliwych, zatroskanych o losy Polski obywateli w chwilach gdy Polski nie było na mapie Europy. Przez wiele lat, pomimo niechęci władz pruskich wspierane było przez zacnych Wielkopolan. Działania Towarzystwa skupiały w swych szeregach ludzi różnych sfer i zawodów. Łączyła ich troska o przyszłość Narodu i Państwa Polskiego.

Minione lata to również czas współpracy pomiędzy Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk i Muzeum Wielkopolskim, późniejszym Muzeum Narodowym w Poznaniu. To dzięki połączeniu zbiorów Galerii Mielżyńskich i Muzeum Wielkopolskiego, poznańskie muzeum mogło szczycić się tak wyjątkową kolekcją.

Dzisiaj obchodząc piękny jubileusz, pragnę życzyć Zarządowi Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i wszystkim jego członkom dalszych sukcesów w realizacji wielkiego dzieła jakim jest służba polskiej nauce, kulturze i środowisku.

Z wyrazami szacunku

Janusz Frick

MUZEUM ZIEMIAŃSTWA W DOBRZYCY
Zespół Pałacowo – Parkowy

Dobrzyca, 02.02.2022 r.

Sz. P.
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezede

Z okazji 165. rocznicy powołania do życia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk chciałbym złożyć na ręce Wielce Szanownego Pana Profesora – Prezesa tej szacownej i zasłużonej dla Wielkopolski instytucji – najserdeczniejsze gratulacje wraz z życzeniami dalszej owocnej i pełnej sukcesów działalności. Liczymy, że zwłaszcza na tak bliskiej nam niwie historycznej przyniesie ona dalsze ciekawe konferencje, wydawnictwa i inne przedsięwzięcia naukowe, w których również chętnie będziemy współuczestniczyć.

Z szczerą wyrazami uznania

DYREKTOR
MUZEUM ZIEMIAŃSTWA W DOBRZYCY
Zespół Pałacowo-Parkowy
Wiesław Kaczmarek

Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy Zespół Pałacowo-Parkowy
ul. Pleszewska 5A, 63-330 Dobrzyca, tel. 62 741 30 39,
www.dobrzyca-muzeum.pl, e-mail: sekretariat@dobrzyca-muzeum.pl
NIP: 621 100 67 12, REGON: 250573788
Bank Spółdzielczy w Dobrzycy - 56 8409 0001 2001 0004 8897 0001

INSTYTUCJA KULTURY
SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, 17 lutego 2022.

Szanowny Pan
prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezede!

w historii Polski było wiele momentów wymagających ogromnej odwagi, determinacji i zaangażowania. Szczególnie trudnym był okres panowania zaborcy, który za cel obrał sobie pozbawianie Polek i Polaków tożsamości narodowej, wypieranie rodzimej kultury i nauki. Ten czas wymagał działań niezwykle skutecznych, opartych o ideę pracy organicznej pozwalającej na wzmocnienie organizacji polskiego społeczeństwa w sytuacji bezpieczeństwa.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk podjęło się misji, która przetrwała najczarniejszy czas polskiej historii. „Pielęgnowanie nauk i umiejętności w języku polskim”, czyli statutowy zapis z 1857 roku po dziś dzień utrzymuje swoją aktualność i przyczynił się do tego, że PTPN stało się najstarszym nieprzerwanie istniejącym polskim towarzystwem naukowym. Ta działalność i stworzona infrastruktura naukowa pozwoliły na późniejsze utworzenie Uniwersytetu Poznańskiego, który dziś – jako Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – dba o najwyższy poziom polskiego kapitału naukowego i kulturowego.

Na ręce władz Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk składam wyrazy uznania za działania, które pozwalają na zachowanie i pomnażanie polskiego dorobku kulturowego. Niech te wyrazy uznania będą również hołdem oddanym wszystkim, którzy swoim życiem zapisałi się złotymi zgłoskami na kartach historii PTPN-u. Ich upór, konsekwencja i wiara w ideę poznańskiej pracy organicznej sprawiły, że dziś możemy obchodzić zaszczytny 165. jubileusz Towarzystwa.

W imieniu zarządu Grupy MTP i całej społeczności targowej składam ogromne gratulacje i życzenia kontynuacji misji, pod którą podwaliny stworzyli August Cieszkowski, Tytus Działyński czy Hipolit Cegielski.

Z wyrazami uznania,

Tomáš Koblerski
Prezes Zarządu Grupy MTP

FUNDACJA ZAKŁADY KÓRNICKE

Kórnik, 18 lutego 2022 r.

Szanowny Pan
dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk
ul. Seweryna Mielżyńskiego 27/29
61-725 Poznań

Szanowny Panie Prezecie,

kieruję na Pana ręce serdeczne i pełne podziwu gratulacje dla Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w związku z obchodzonym właśnie jubileuszem 165 lat istnienia. Proszę przyjąć wyrazy uznania dla działań podejmowanych wspólnie przez tę niezmiernie ważną dla historii Wielkopolski instytucję i głębokiego szacunku dla jej wielkiej historii, którą jest obecnie tak godnie kontynuowana.

Idee przyświecające Poznańskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk są niezmiernie bliskie Fundacji Zakłady Kórnickie nie tylko ze względu na pokrewieństwo misji, ale i na więzy krwi pomiędzy osobami, które przyczyniły się do powołania obydwu instytucji. Rozmłowany w naukach humanistycznych Tytus Działyński, wspierający rozwój nauk ścisłych Jan Kanty Działyński i troszczący się o piękno polskiego krajobrazu Władysław Zamoyski pozostawili testament, który zobowiązuje współczesnych kontynuatorów ich dzieła.

Znacząca rola jaką hrabia Tytus Działyński odegrał przy tworzeniu i wczesnej działalności Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz duchowa inspiracja płynąca od wybitnego przodka, która skłoniła Władysława Zamoyskiego do ustanowienia Fundacji Zakłady Kórnickie sprawiają, że dziś wypełniamy zobowiązania wobec tych samych wartości, realizując testament wielkich Wielkopolan, których lista nie kończy się przecież na antenatach naszego Fundatora.

FUNDACJA ZAKŁADY KÓRNICKIE

Stąd życzenia dalszych sukcesów w wypełnianiu zadań, jakie stawia przed sobą Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, składam z poczuciem wyjątkowego pokrewieństwa myśli towarzyszącej realizowanym przez PTPN zadaniom z misją Fundacji.

Z wyrazami szacunku

Przes Zarządu
Fundacji "Zakłady Kórnickie"
dr Dariusz Grybek

UNIWERSYTET TRZECIEGO WIEKU

61-816 Poznań, ul. Ratajczaka 37, tel. 61 851 00 36, 512 704 595
BNP Paribas Bank Polska 46 1750 0012 0000 0000 3416 0929 REGON 632290299
www.utw.poznan.pl e-mail: utw.poznan@vp.pl

UNIVERSITY OF THE THIRD AGE, 37 RATAJCZAKA ST.61-816 POZNAŃ, POLAND,
phone: +48 61 851 00 36, +48 512 704 595

Poznań 14.02.2022r

Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,
z okazji 165 rocznicy pierwszego Walnego Zebrania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w imieniu Zarządu i słuchaczy Towarzystwa Uniwersytet Trzeciego Wieku w Poznaniu składam serdeczne gratulacje oraz wyrazy uznania za osiągnięcia w zakresie działalności naukowej i społecznej.

Jednocześnie życzę Panu oraz wszystkim członkom Towarzystwa dalszego wspaniałego rozwoju mającego na celu pielęgnowanie nauki, kultury i sztuki oraz satysfakcji z realizacji innych interdyscyplinarnych inicjatyw ważnych dla Poznania, Wielkopolski i kraju.

Z wyrazami szacunku

Prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski

Poznań, dnia 22 lutego 2022 roku

Pan
prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes Poznańskiego Towarzystwa
Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie, Dwójki Filipie,

Miałem nadzieję przekazać Ci te życzenia osobiście na koncercie z okazji wspaniałego jubileuszu PTPN.

Niestety wichura zatrzymała mnie w domu pod Poznaniem...

Moje wspomnienie PTPNu to przede wszystkim czasy studenckie; biblioteka i najwspanialsza kameralna czytelnia, gdzie czasem zamówione książki wydawał nam pracujący w bibliotece PTPN wspaniały poeta – pan Ryszard Krynicki.

Czego mogę życzyć jednej z najzacniejszych instytucji kultury, nauki i sztuki w naszym mieście – której promieniowanie daleko sięga poza oplotki Poznania i granice Wielkopolski?

Życzę przede wszystkim otwartości, tolerancji, wielu sympatyków i wspierających instytucji w jak najszerszym zakresie badań i działań naukowo edukacyjnych, które prowadzicie.

Zamiast kwiatów przekazuję zestaw książek z zakresu kultury i teatrologii, których Fundacja Malta jest współwydawcą. Niech zasilą Wasz wspaniały księgozbiór.

Z pozdrowieniami

Michał Merczyński
Dyrektor MaltaFestival Poznań

Poznań, 17 lutego 2022 r.

Pan
Prof. UEP dr hab.
Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Szanowny Panie Prezesie,

proszę przyjąć serdeczne gratulacje i wyrazy uznania z okazji jubileuszu 165 – lecia działalności Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Powstałe w innej epoce historycznej Towarzystwo wpisuje się w piękny i nadal aktualny nurt pracy organicznej oraz rozwoju organizacji obywatelskich, niezwykle bliski założycielom i społeczności Fundacji Pomocy Wzajemnej Barka. Samoorganizacja, samodzielne podjęcie zobowiązań badania rzeczywistości, opisu wyników i upowszechniania nauki wśród społeczeństwa, dla dobra ludzi i rozwoju świadomości – to ciągle ważny imperatyw.

Panie Prezesie, na Pana ręce składam najlepsze życzenia, zarówno dla Pana osobiście, wszystkich członków Zarządu, pracowników biblioteki, wydawnictwa, biura i współpracowników naukowych. Życzę dalszego rozwoju naukowego oraz instytucjonalnego Towarzystwa, a także nieustającego entuzjazmu w propagowaniu wiedzy.

Z poważaniem,

Wiceprzewodnicząca Zarządu
Fundacji Pomocy Wzajemnej BARKA

Marie Sajkowska-Pawlak

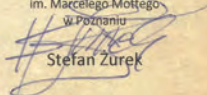
GRATULACJE

Powstałe w połowie XIX wieku
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w swych założeniach
pełniło rolę skarbnicy dóbr narodowych. Poprzez powołanie polskiego
ośrodka naukowo-kulturalnego miało pomóc Wielkopolanom
przetrwąć czas zaborów, a utworzona biblioteka i muzeum stanowiły
niezbędne zaplecze dla tego rodzaju poczynań.

Działalność Towarzystwa trwa już 165 lat i mimo zmieniających się
czasów, nadal kultywuje ideały wielkopolskich organiczników.

Z okazji tak wspaniałego jubileuszu, chcielibyśmy pogratulować
dotychczasowych osiągnięć, życzyć realizacji nowych projektów na
miarę XXI wieku, a jednocześnie kontynuować upamiętnianie
wcześniejszych dokonań, poprzez przybliżanie historii i ludzi,
którzy przez te wszystkie lata tworzyli PTPN.

Prezes Zarządu
Koła Przewodników PTTK
Im. Marceliego Mottęgo
w Poznaniu

Stefan Żurek

Poznań, 05.04.2022 roku

TOWARZYSTWO IM. HIPOLITA CEGIELSKIEGO

51-823 Poznań, ul. Piekary 17, tel.: (51) 858-24-40
e-mail: towarzystwo@tbc.org.pl sekretariat@tbc.org.pl www.tbc.org.pl

W Poznaniu, w dniu 17 lutego 2022 roku.

Dostojny Pan
Prof. dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Dostojni Państwo
Członkowie Prezydium Zarządu
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Dostojni Państwo
Członkowie Zarządu
Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

Reprezentując Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego niżej podpisany, bardzo dziękuję za zaproszenie do udziału w jubileuszowej uroczystości 165. rocznicy pierwszego Walnego Zebrania *Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskich*, jakie dokonano się w dniu 13 lutego 1857 roku. Udział w uroczystości jubileuszowej poczytuję sobie za osobisty, wyjątkowy zaszczyt i zarazem za uznanie dla Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego, które od chwili zaistnienia szczególną uwagę poświęca promowaniu nauki wielkopolskiej, upowszechnianiu dokonań wielkopolskich naukowców – twórców nauki polskiej.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskich - dzisiejsze *Poznańskie Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, które założyło 45 Osobistości – najbardziej szanowanych i znanych znakomitości spośród elity intelektualistów-patriotów ówczesnej epoki, takich jak: dr Hipolit Cegielski; dr Kazimierz Szulc – gimnazjalny profesor historii i językoznawca; ksiądz Franciszek Ksawery Malinowski; Tytus Działyński – twórca Biblioteki Kórnickiej; August Cieszkowski; Karol Libelt; Stanisław Egbert Koźmian; ksiądz arcybiskup Edward Likowski – stało się zarzewiem odradzania polskiej nauki, kultury i godności narodowej po *najdłuższej wojnie nowożytnej Europy*. Towarzystwo Przyjaciół Nauk Poznańskich ratowało, ochraniało i rozwijało – *"Unguihus et rostro"* – *„Pazurami i dziobem"* to, co później stawało się Polską naszych marzeń i pragnień. Polską wyższych uczelni, badań naukowych, wydarzeń artystycznych, rozwoju medycyny, nauk chemicznych oraz postępu gospodarczego i cywilizacyjnego.

Ówczesne zawołanie członków Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskich - *"Unguihus et rostro"* - *„Pazurami i dziobem"* nieprzypadkowo przypominamy teraz z okazji jubileuszu 165 rocznicy Towarzystwa. Jubileusz ten świętujemy bowiem na przełomie epok, w czasie, kiedy

KONTO: PKO BP II O/W Poznań r-k 14 1020 4027 0000 1402 0308 1866 NIP: 778-13-61-184 REGON: 639591390
KONTO: Santander Bank Polska S.A. 5 O/Poznań r-k 57 1090 1447 0000 0001 0702 1746

stajemy przed problemami przeorientowania nauki polskiej i światowej, przemodelowania edukacji naukowej, zdefiniowania nowej kultury, kształtowania globalnej cywilizacji XXII wieku. W tym dziejowym procesie nasza Wielkopolska nie może zagubić się. Znając wielki potencjał Osobistości środowiska Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk głęboko wierzę, że Towarzystwo znowu, tak jak w roku 1857, odegra wielką rolę na rzecz Polski. Nowoczesnego państwa i nowoczesnego społeczeństwa nowych czasów.

Prezydium Zarządu Towarzystwa, Zarządowi Towarzystwa i wszystkim Dostojnym Członkom Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – wielkopolskim, polskim wybitnym Osobistościom nauki, kultury, sztuki i patriotyzmu życzę sukcesów, rozwoju Towarzystwa, osobistych satysfakcji i wszelkiej pomyślności.

Niech żyje Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk – nasza wielkopolska "perła" w koronie polskiego patriotyzmu!

Z wyrazami najwyższego szacunku

Dr Marian Król

Prezydent Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego

Poznań, 17 lutego 2022r

**Szanowny Pan
Prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek
Prezes
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk**

Szanowny Panie Prezesie,

W imieniu Prezydium i Zarządu Wielkopolskiego Związku Pracodawców Lewiatan składam serdeczne gratulacje z okazji 165. Jubileuszu Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Doceniamy zaangażowanie w upowszechnianie i utrwalanie w społeczeństwie przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk pięknej tradycji upamiętniania polskiego dziedzictwa naukowego i kultury, wartości patriotycznych oraz szacunku dla dokonań minionych pokoleń naszych przodków.

Jestem przekonany, że droga, którą Państwo podążają prowadzi do dalszych osiągnięć i sukcesów, a obecni i przyszli przedsiębiorcy oraz społeczeństwo będą czerpać z Państwa postawy i doświadczeń, przynosząc chlubę społeczności regionu.

Wielkopolski Związek Pracodawców Lewiatan jest otwarty na wszelkie formy współpracy w ramach różnorodnych inicjatyw, związanych z działalnością Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Byłbym bardzo zobowiązany, gdyby w najbliższym czasie możliwe stało się krótkie spotkanie z Panem, w celu przedstawienia potencjalnych korzyści ze współpracy i zakresu wsparcia przez Wielkopolski Związek Pracodawców Lewiatan.

Pragnę przekazać życzenia kolejnych, pełnych sukcesów lat działalności oraz osobistej satysfakcji z realizacji zaplanowanych działań.

Z wyrazami szacunku,

Jacek Siński
Prezydent

Kraków, 03 lutego 2022 r.

Bogdan KLICH

Szanowny Pan
prof. UEP dr hab. Filip KACZMAREK
Prezes

Serdecznie dziękuję za zaproszenie na uroczystą Galę Jubileuszową 165. Rocznicy Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Z dużą przyjemnością wziąłbym udział w organizowanym przez Państwa przedsięwzięciu, niestety ze względu na posiedzenie Senatu nie będę mógł w nim uczestniczyć.

Jubileusz ten stanowi znakomitą okazję do przypomnienia roli i znaczenia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, dzięki którego zaangażowaniu powstał Uniwersytet Poznański. Towarzystwo przez te wszystkie lata ma znaczny wpływ na rozwój nauki, kultury i sztuki oraz propagowanie najnowszych wyników wiedzy wśród społeczeństwa, nie tylko w Poznaniu, Wielkopolsce, ale także na arenie krajowej i światowej.

Dlatego też z okazji Jubileuszu życzę Zarządowi oraz wszystkim członkom Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk wielu, równie owocnych lat działalności, satysfakcji z uzyskiwanych wyników i dalszego rozwoju.

Z serdecznością

Bogdan Klich
Senator RP

Prof. dr hab. Bohdan Waszyński
ul. Szpitalna 8 m. 13
60-584 Poznań

Poznań, 21. I. 2022 r.

Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk

ul. Seweryna Mielżyńskiego 27/29

61-725 Poznań

W dniu dzisiejszym, 20 stycznia 2022 roku otrzymałem od
Was zaproszenie do udziału w obchodach 165 lat Poznańskiego
Towarzystwa Przyjaciół Nauk, które ma się odbyć w dniu 17 lutego
o godzinie 18 w Auli Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

Dziękując za to zaproszenie jednocześnie też dziękuję, że nie
zapomniałcie o wiekowym już Waszym członku. Wiekowym, bo
27 grudnia 2021 w Święto Narodowe rozpoczęłam 92 rok życia, zachowując
kondycję stosowną do wieku. Z tego względu mój udział w tej
uroczystości może się odbyć tylko w sposób duchowy, bo i odległość i
godzina poza domem są dla mnie nieosiągalne.

Tę odpowiedź na to zaproszenie, według dzisiejszych warunków, powin-
niem napisać drukiem przy pomocy komputera, ale także w tym, że
jestem absolutnym analfabetą komputerowym, zachowując do pisania
prawą rękę (od bardzo dawna).

Życzę organizatorom tego spotkania potrzebnego usiłunku i ochrony
swojego zdrowia przed atakami Niewidzialnego. Dobrze by było, aby na tę
historyczną dla Poznania, i dla mnie (z ulicy Polnej w 1930r) uroczystość za-
prosić Telewizję TVP3-Poznań.

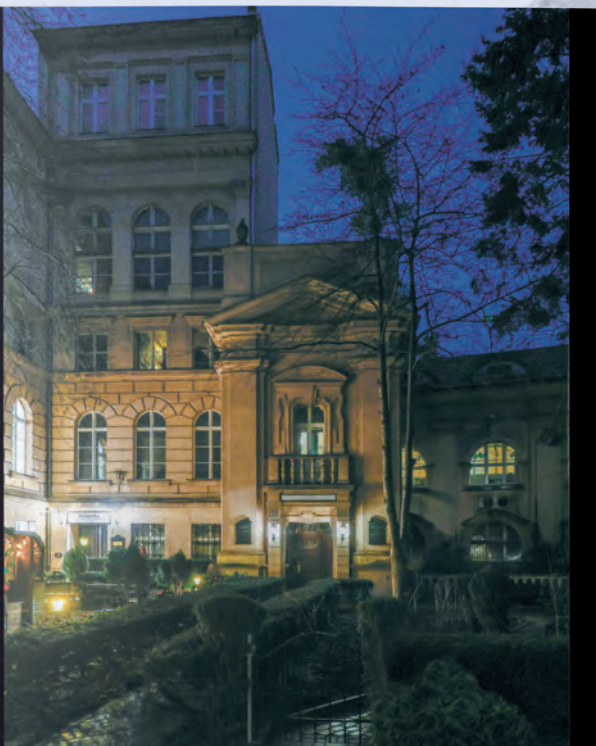
Jako emeryt Katedry Urządzenia Ław Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu napisałem
kilką monografię "Ławy Niepodległej w 1923r" aby dzisiaj nadmienionej przeszali, jak pracowa-
li ich katedry 100 lat temu. Wydał je Poznański Oddział Polskiego Towarzystwa Leśnego. Do własnej
Biblioteki to chyba nie trafiło. Rozprawadzał je PTL, a ja nie mogłem ofiarować Wam, bo
kilkę egzemplarzy autorskich rozstałem do tzw. Wąsów, i nie starczyło dla drugiego Wąsów,
jak np. PTPN, nad czym boleję. Wydanie nastąpiło w kwietniu zeszłego roku.

Emeryt. prof. dr hab. inż. Bohdan Waszyński

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO
PRZYJACIÓŁ NAUK

ZABYTKI
POZNANIA

*PTPN z historycznego
i architektonicznego punktu widzenia
w serii „Zabytki Poznania”*

Seria ZABYTKI POZNANIA
dostępna na sklep.wmposnania.pl
i w Centrum Informacji Kulturalnej

 Wydawnictwo
Miejskie
Poznań

POZnań*

